ISSN 0155-0128

MELBOURNE CHRONICLE

Independent Cultural-Social Periodical

IN THIS ISSUE

SERGE LIBERMAN — Editorial — Read and Let Read 1
ALEX DAFNER — Youth at the Kadimah and Future Proposals 3
SUSAN BURES — Where are the Kikes, Spics, Wops, Dagos and Niggers of Yesteryear? 4
DR. ALAN D. CROWN — The Dead Sea Scrolls (Part I) 5
MARK LEWIN — Drugged (Poem) 7
SONJA DELANDER — Reunion 8
GEDALIAH SHAIAK — The Miracle Worker 9
BRURIA BERGMAN — Person to Person, Anonymous (Poems) 12
LEON OLSHINA — Kalamazoo 13
MARY FISHER AND YETTA ROTHBERG — The Beginning 15
KIM BAKER — Mood 17
ADELA SHAW — Jewish Artists of Australia — Anna Zandberg 18
WERA GOLDMAN — Winter Sonata (Poem) 18
FRANK TISHER — Book Review Outlines of Australian Art by Daniel Thomas 19
LEON BACH — Book Review Dirty Friends by Morris Lurie 20
KAREN COHEN — Every Day (Poem) 20
A. CYKIERT — Old Man's Anxiety (Poem) 20
Jewish Cultural Centre & National Library "Kadimah" Annual Report 21

PRICE $1.00

Published by the Jewish National Library and Cultural Centre "Kadimah"

Melbourne, Australia — No. 1 (30) — Feb./March 1982

THIS YEAR

AND EVERY YEAR

Look to

JetsetTours

FOR THE LOWEST PRICES TO

ISRAEL

AND AUSTRALIA'S BEST VALUE

IN OVERSEAS PACKAGE HOLIDAYS

JetsetTours

18th FLOOR MLC BUILDING

303 COLLINS STREET, MELBOURNE, 3000.

TELEPHONE: 62 0041

Printed by York Press Pty. Ltd., 1-19 Hoddle Street, Abbotsford for the Publisher
M. Aizenbud, 7 Selwyn Street, Elsternwick, Victoria, 3185 Australia

Melbourne Chronicle

Independent Cultural-Social Periodical

MELBOURNE, AUSTRALIA

Address for Correspondence: Melbourne Chronicle, 7 Selwyn Street, Elsternwick, 3185, Australia

The "Melbourne Chronicle", published by the Jewish National Library and Cultural Centre "Kadimah", aims to deal with cultural, communal, social, political and religious issues of interest and relevance to the Jewish community.

In keeping with this aim, the "Melbourne Chronicle" invites contributions of articles, poetry, short stories, critiques and reviews from all interested members in the community. In particular, it seeks to serve as an outlet for local creative literary talent.

The opinions expressed by contributors to the "Melbourne Chronicle" are their own and do not necessarily represent the views of the editorial committee or of the Kadimah organisation.

EDITORIAL

READ AND LET READ

Serge Liberman

At the International Booksellers' Federation Convention held in Melbourne in March 1981, the Prime Minister Mr. J. M. Fraser said:

> "For serious thought — for sustained and complex argument — the book has no equal. I believe that books will never be surpassed or replaced as the essential foundation for serious study. It is impossible to reflect in a general way about books without recognising that they have provided some of the most decisive influences on the advances of civilisation, some of the most powerful expressions of human knowledge and of human achievement."

Within a few months of this, Mr. Fraser's Treasurer, Mr. John Howard, in bringing down the Federal Budget for 1981-82, read from his speech:

> "In addition, the Government will be bringing in legislation as soon as practicable to tax, at a rate of 2½% a range of goods that are now exempt — such as clothing, footwear, drapery, soft furnishings, manchester; building materials; books, magazines and newspapers; packaging and wrapping materials; hand tools; and certain other goods but not including medicines, food or wine. To the extent that the goods are covered by over-riding exemptions applicable to particular industries and organisations (including governments), they will retain their exempt status."

Books, then, those precious things about which the Prime Minister spoke with such apparent reverence, are to be taxed. These taxes are estimated to net the Government a further $6,000,000 to its revenue.

Immediately upon the announcement of this imposed levy on written material, widespread protest resulting from outrage began. This protest, in the form of editorials, letters to members of Government, letters to the press, mass petitions and publicity through pamphlets, stickers, badges, postcards and a 104-page book — "Please don't tax books: the case against an Australian tax on books" — came not from cranks, Leftists, radicals, strict Laborites, but from such reputable bodies as the National Book Council, the Library Association of Australia, the Australian Society of Authors, the Fellowship of Australian Writers, to name but a few, and from a wide range of academics, artists, religious leaders and scientists of acknowledged prominence. On an international scale, protests were sent to the Prime Minister by the International Booksellers' Federation meeting then in Frankfurt and by the International Book Committee of UNESCO.

What have been the points of contention that have evoked such an across-the-board outcry?

First, the tax imposed on books cuts across the UNESCO "Florence Agreement" of 1950 which called for "the free exchange of ideas and knowledge". Books, being seen as — if one may quote again Mr Fraser himself — among "the most powerful expressions of human knowledge", this tax is, ipso facto, a "tax on knowledge". It destroys the free flow of information which is rightly regarded as the most vital link in the transfer of human knowledge from one mind to another.

Second, while the Government has been praised for its assistance to literature by grants to writers, subsidies to publishers and printers, protection to copyright owners, the tax is a retrograde step quite in contradiction to the Government's support of the Arts. It gives with one hand while taking away — and taking away more than it gives, at that — with the other.

This leads directly to the third issue of contention — the economic one which, for the Government if not for everyone else, is what the measure is all about: the bringing of money into the Commonwealth till.

The aim is to bring in about $6,000,000 for Government use. In order to bring in this revenue, it is estimated that the 2½% tax on books will lead to an extra burden of $50,000,000 on the reading public, or put differently will cause an increase of up to 15% in the retail price of a book. The reason for this "hike" in the selling price of a book follows the high expenditures entailed in making the system work. To implement it, more bureaucratic resources will need to be harnessed to deal with the increased amount of paper work and computing time, as well as computer machinery, to deal with proposed systems of rebate for such exempted institutions as schools, libraries and government departments, **after** these institutions have paid their tax on book supplies. That the Government is to implement a measure that is to increase centralised bureaucratic involvement runs contrary to its very philosophy of promoting the private sector and reduce government interference.

The cost to Government in implementing the legislation is one element. Put metaphorically, its measure may be likened to the use of an army to hunt a fox for the revenue that the sale of fur jackets made from its fur may bring.

But what of the cost to those in the book trade, from publisher/distributor down the line to the reader?

Once again, the amount of paperwork entailed together with the cost of labour to deal with it (the effect, inevitably more pronounced on the smaller dealer), the proliferation of documents, exemption certificates, duplicates of accounting materials, the added tax on packaging and wrapping materials, the net numerical increase in royalties to maintain the usual $10% of the retail price (now to be inflated) for the author, the tax to be imposed on review, complimentary and inspection copies of books until now provided free of charge, the inevitably applied addition of the tax charges to the freight component of the book cost (until now also generally waived in the supply of books to retailers) all of these cannot help but to increase the cost to the public of the final product by far more than the tax levy itself.

This "hike" in price comes at a time when Australian book prices are already among the highest in the world. From personal observation stemming from a recent visit to the United States, this writer can affirm that a book costing US$12.95 is available in Australia for A$20.95, or, at the current rate of exchange, the equivalent of US$23.50. A Penguin edition of a novel by Patrick White, our very own, costs $US3.95 in the U.S. and A$5.95 here. And should this not be sufficient to persuade, any reader may compare the American price of an imported volume and compare it with the local price put on the jacket. There may be sound economic reasons for this — extra administrative costs, sea or air freight, local distribution, etc. Australia, by its remoteness, is already handicapped, but what the tax will achieve will be to widen the disparities still further and render books either increasingly less accessible to the reader for pure reasons of insufficient funds or unavailable in this country, leading to secondary subtler and delayed effects in the reduced acquisition of knowledge, delayed scientific and intellectual development, diminished sophistication, and possibly in the retarded development of an identity as an aware, sophisticated and progressive nation.

Political pride may now prevent the Government from retreating from its position on this piece of legislation. It may see such retreat as a sign of weakness and, thereby, feel that by yielding to public pressure it establishes a precedent for militancy on other issues. That argument might wash if the pressure were applied by small partisan groups. But the legislation has strong and widespread opposition cutting across all social, political, religious and cultural groupings. The legislation, further, has not only immediate effects but rather long-term ones affecting the character and future of the nation in which every citizen has a stake. Were the Government to reverse its intentions, credibility might be restored to it and to the Prime Minister — whose fine expressed sentiments would otherwise be reduced to mere hollow rhetoric and sheer dupery — and faith too be restored in the possibility that the Government does nurture a vision for the future and identity as a cultured nation. Ancient Israel, Greece, Rome, medieval Spain, Enlightenment Europe, 19th Century England might be remembered to an extent by their "glory" as political strongmen, but what remains as an enduring heritage is what came from the minds and creative talents of their most illustrious men.

At an individual level, there are a number of ways in which the reader may help resist the implementation of the sales tax on books, newspapers and journals: and here the suggestions of the National Book Council are forwarded:

(1) Tell your friends and colleagues how the tax will hit them.

(2) Urge them to join the campaign as well.

(3) Encourage your organisation to participate in the campaign.

(4) Write to politicians and the media. (One would add here — write to all politicians, but particularly those in precarious electorates).

(5) Buy and read "Please don't tax books: the case against an Australian tax on books".

To slip for the briefest moment into parochialism, the Jewish reader, being by long-standing reputation "a man of the book", should scarcely fail to sympathise with the campaign against a levy on written material. The issue may not **seem** to him to be as important as some of his other concerns — political, ideological and social — but none of these concerns can fail to be touched in some way by a tax on communication.

The Kadimah expresses its thanks to friend Mr. Maurice Joss for his recognition of its work and cultural importance through his generous donation.

YOUTH AT THE KADIMAH AND FUTURE PROPOSALS

Alex Dafner

Although the involvement of young people in the life and work of the Kadimah this year was a modest one, it nevertheless represented a healthy return to its fold. It is hoped that the success that had been achieved this year will allow, with the right attitudes, a greater involvement to develop. Since the question of attitude is a vital one for further co-working, this report takes the unusual step to discuss "Attitudes", as well as to record some future "Proposals".

1. Youth Involvement in '81.

The most significant involvement during this year occurred through the re-calling of persons interested in Yiddish theatre. Because of the past successes of the Youth Theatre, and the attraction that the "stage" presents, the theatre has been the best way to stimulate a larger number of people. Some 30 young people ranging from between 18 and 35 years of age worked on two short plays, "Di Drei Brider", adapted by Dobke Apelowicz and "The Hebrew Lesson" by Wolf Mankowitz in English. It also allowed very inexperienced actors and directors Slucki and Dafner to experience working together and hold some sort of preparatory workshops. Rehearsals continued for some four months with three rehearsals a week, held at the Kadimah and the theatre. These efforts were then included in the "70 Year Jubilee Celebration" and culminated in a variety-show based around the theme of a "Live Wireless Show". This show presented on the 25th of October, included the combined talents of many young people, the Youth Theatre, the 3EA radio collective, "The Flamen", and other individuals.

The show was a success, not only because of its artistic content, but simply because it pointed to the potential that exists in a variety of Yiddish cultural work. It gave a necessary boost to the confidence of the young people performing, created enthusiasm, and showed the potential to draw on a wider and new audience, than is usually the case at the Kadimah. The musical-singing group "The Flamen", merit a particular mention for their hard work and enthusiasm in Kadimah functions as well as the general community. Their contributions of lively, original and traditional Jewish music, has been highly entertaining and embellished many an evening, including the "70 Years Jubilee Celebration".

2. Attitudes

It is worth saying that there is still a gulf between the attitudes of younger people working in Yiddish and the Kadimah. Although this difference is often exaggerated, and sometimes expresses itself in innuendo and anger, from both sides, it is nevertheless a sign of the lack of trust and good communication, not to mention respect, which must be developed by both sides if any fruitful co-operation is to evolve in the future.

Although there are the strains of a "parent-child" nature in the relationship of the generations at the Kadimah, both groups must overcome these attitudes simultaneously. It may be helpful to point out, that unlike the "Kadimah's Yiddish" which is inherent as a first language, to those young people dedicated to Yiddish, it is still only a second and rarely-used language. The lack of voluntarism, loyalty, responsibility, integrity and other accusations which may be levelled at the young, are as much a reflection of the above fact, as any other factor that living in the broader Australian community presents. And after all, such shortcomings have always been found at any level of our work. Young people are still unsure of their ability, time, and place at the Kadimah, and find it difficult to become more fully involved in all aspects of its work. They would much rather devote themselves to limited goals which interest them and which they know they can succeed at doing, rather than administrative tasks or one-off work, where they feel they are there because it may be convenient. Attitudes from both sides must therefore change, although no amount of lip-service or meetings can do this. The way to greater involvement will come through actual work, the involvement that exists, which can be built and nourished by the Kadimah. The young people dedicated to Yiddish need to be given the support that the Kadimah can offer with its experience and facilities. At the same time young people need the autonomy to work out their needs and to "prove" themselves to themselves and others. Such an atmosphere will only be created by a large measure of mutual tolerance, understanding and willingness to hear each other's point of view. This needs to be borne out despite the disappointments, and differences that will occur. It is only through actual ability to continue working, and creating a new set of attitudes towards each other that greater loyalty and eventual participation in all aspects of our work can follow.

3. Proposals

It is worth mentioning a number of proposals which could form the framework of youth involvement at the Kadimah, in the future:

(a) The theatre group needs to be given the status and facility access as are other groups. This needs to be done formally and in practice.

(b) The play "Diary of Anne Frank", and an annual radio "Concert" should be seen as a co-production effort and a commitment to their successes be shown from the beginning.

(c) "The Flamen" need to be given place and facilities and make their 'home' at the Kadimah.

(d) The radio collective and reading circle for young people to be formed around the library and the Kadimah, and guest readers etc.

(e) Drama, radio, music, poetry workshops for junior (13-16) and senior (17+) groups to be run by experienced specialists.

(f) Art, and stage craft workshops and exhibition opportunities.

The youth theatre and Flamen would like to thank the Kadimah for the support it gave during 1981, and would like to wish its members many years of fruitful cultural activity, in this the 70th year of its existence.

WHERE ARE THE KIKES, SPICS, WOPS, DAGOS AND NIGGERS OF YESTERYEAR?

By Susan Bures

Once upon a time in the bad old days pre-60s, we ethnics were fair game.

In politics, literature and even in children's play (remember the golliwog) the White Anglo-Saxon Protestant majority thought nothing of referring to us in derogatory terms from the most apparently inoffensive to the most insulting.

Today the public use of words like kike or wop could earn a fine or a punch on the nose.

Our much vaunted pluralist or multi-cultural society ostensibly finds such language intolerable.

But are the attitudes behind the words still there, lurking under the surface?

Bigotry wearing a mask, perhaps.

Such reflections were prompted by a recent re-read of a book by a favourite author, Josephine Tey, a writer of great charm and considerable intellect.

These admirable qualities notwithstanding, Ms Tey larded this particular book, **A Shilling for Candles**, written in 1952, with such nauseating phrases as "greasy little Hebrew" and "typical of his race".

She of course was not alone — Agatha Christie is another writer who used such images freely — and both novelists reflect a common, low-grade bigotry typical of English writing in the 30s, 40s and 50s.

These works are not overtly racist or anti-Semitic propaganda.

The disturbing factor in the attitudes of writers like these was their unquestioning assumption that their opinions mirrored those held by society at large.

The utter normality of the language and images, reflecting as it did the commonly held opinions of so many, is chilling.

The insular arrogance of Ms Tey and so many other British writers toward the Jews and other "ethnics", is paralleled by the treatment of blacks in American cinema during the same period.

The "greasy little Hebrew" stereotype of the British novelist and the obsequious, forelock-tugging, eyeball-rolling Uncle Tom of pre-60s moviedom have much in common.

The roots of anti-Semitism go far back in literature and art, much farther back than Tey or Christie or the cartoons of **Die Sturmer.**

Marlowe's **Jew of Malta** and the satanic hook-noses of Bosch's fevered imaginings are images of unrelieved unpleasantness which reflect the temper of the times in which they were created.

They also served to effectively pass such crass stereotypes on to uncritical and accepting future generations.

Only in Shakespeare's genius was this unpleasant image somehow tempered by a humanity which could see familiar pain and feeling behind the strange and alien exterior.

It was the very "alien-ness" of the Jew that produced the offensive stereotypes.

Renowned Roman historian, Zvi Yavetz, has called anti-Jewish feeling in antiquity the "dislike of the unlike".

Such a definition applies equally well to attitudes held in other times to other people.

The unlike were traditionally disliked or despised, like the village idiot or the dwarf.

They were often feared, like the women burnt as witches in Mediaeval England and Puritan America, and only occasionally admired if they were rich, exotic or accomplished enough to override that sense of strangeness they produced in others.

Add to such a general distaste of outworlders the specific xenophobia generated by post-seventeenth century European nationalism and you have not only anti-Semitism, the universal **leitmotif,** but more familiarly an arrogant ethnocentric assumption of superiority in which no-one likes anybody foreign very much.

The image of the Pommy tourist in Europe speaking very loudly and slowly in excruciating nursery English and expecting to be understood, or the surly Frenchman refusing to reply to anyone not speaking his tongue are typical examples.

The American tourist who can't understand why he can't get hamburgers or hot-and-cold running water or Kleenex tissues in darkest Africa is another.

The German master-race ideal was, tragically, such arrogance reduced to its absolute.

National chauvinism is merely another face of personal bigotry or prejudice.

It, along with other fuzzy assumptions of superiority by one group or person over another, was seriously, shockingly challenged from the mid-60s by the civil-rights movement, anti-discrimination and equal rights legislation and by the feminist movement.

Suddenly people had to face their mean little prejudices right in the eye.

It was no longer okay to make sordid little jokes about blacks, Jews or Chinese — Nigger Boy soap pads became Bigger Boy soap pads and Enid Blyton was banned from some libraries.

It was equally offensive to be patronising — a slippery idea too hard even today for most people to grasp.

The "some of my best friends are Jews/Blacks/Chinese/Outer Mongolians" statement was exposed, presupposing as it usually did the corollary "but I wouldn't want my daughter marrying one".

In literature and the movies many favorite stock characters had to be abandoned: the wise oriental advising the eager young Britisher in the mysterious ways of the East, Robert Standish style; the roly-poly black nanny who brought up Miss Jane from childhood and is her very best friend; the gentle bearded Jew with his funny mannerisms and funnier accent; and the long suffering mother, **Father Knows Best** variety, who

---

Susan Bures is currently working as a journalist with the Australian Jewish Times in Sydney. An Arts graduate, she is currently preparing a Master's thesis in Ancient History on a topic concerned with anti-Jewish feeling in antiquity.

knows only "Kinder, Kirche, Kuche" and leaves everything else up to the man of the house.

All these images were suddenly no-nos as well.

Women, Jews, Blacks and Outer Mongolians had suddenly to be treated as people, rather than national, religious or sexual stereotypes.

This required a major leap in understanding and tolerance which strained most people to their limit.

The emotional and emotive small "l" liberal attitudes which have swamped us since the 60s have made for a certain self consciousness.

Instead of "greasy Jews" and "nigger bastards" we have multi-cultural societies and ethnic integrity.

How sincere this is, how really deep all this goes, is a matter for speculation.

Is the changeover from "Jew bastard", which at least was honest, to "dear little Jewish person" more than cosmetic?

Or is the proliferation of rather savage ethnic jokes a sign that it's all still there, festering under the surface?

Recently there have been race-riots in Los Angeles, anti-Pakistani demonstrations in England, the rise of neo-Nazism in Europe and the dissemination of anti-Semitic literature to NSW schools.

What happens if the current up-market ecumenism breaks down, as in places it already has, through international tensions, economic depression, national self-interest or bureaucratic bungling?

What if the image-makers stop paying lip-service to saccharine notions of the marvellous melting pot "and look what it's done for Australia, America and so on"?

What will we see if the hand comes out of the velvet glove, the naked face from behind the mask?

Has twenty-odd years of "kiss and make up" been enough to wipe out centuries of prejudice and hatred?

Is the fragile tolerance for Jews, forged out of the Holocaust, or for Blacks, built on the blood of men like Martin Luther King, strong enough to hold together when times get hard and people turn to ancient scapegoats?

Do we really have a multi-cultural society or merely a collection of cultures living in uneasy, imposed harmony.

A line of Robert Browning's keeps running through my head:

"What of soul, was left, I wonder, when the kissing had to stop?"

THE DEAD SEA SCROLLS

(Part 1)

Dr. Alan D. Crown

In the course of the past 40 years there have been numerous discoveries of religious texts which throw new light on the history of both Judaism and Christianity. Some of these discoveries have been of major collections of texts and the discovery itself has been spectacular and eye-catching or else very well published because of the information discovered. Of these finds we must include the Dead Sea Scrolls, of which more will be said in this article, and the Ebla tablets the first group of which were discovered during the course of digging gun emplacements on the coast of Syria. They are now well-known to Australians through a popular television series on Biblical archaeology. Another such spectacular discovery was the recent finding of a room full of precious manuscripts in St. Catherine's Monastery on Mount Sinai.

The fact that serendipity — happy chance — has been a factor in so many of these discoveries has tended to make them part of the public domain fairly quickly. The discovery of an unknown room in an ancient building during the course of repairs and renovations is always news. When that building is a monastery on Mount Sinai and when the room holds boxes full of manuscripts, some of which date back to the fourth century A.D. and any one of which is worth over a million dollars, there is bound to be considerable excitement at all levels, from the scholarly to the popular.

On the other hand, a discovery of equal or greater significance has taken more than 34 years — from 1945-1979 — to become more than a scholarly property. This was the finding of some earthen jars full of manuscripts buried in a cemetery for preservation at Nag Hammadi/Chenoboskion, in Egypt. The peasants who found the jars of parchments and papyrus scrolls and fragments, while digging for fertiliser in the cemetery, had rediscovered a library of Greek and Coptic sacred books written by Christian sectarians — Gnostics — which had been lost to the literate world for more than 15 centuries. Yet, it took so long for the significance of this discovery to permeate through the various structures and sub-structures of the information dispersal system.

While all these discoveries offer the Biblical scholars much new information over a whole field from linguistics to history, the chief benefit of the new literary sources such as the Dead Sea Scrolls and the Nag Hammadi texts is that scholars can see the Bible from an entirely new perspective. That perspective is the setting in which the views which become accepted orthodoxies crystallised and developed. The process of canonisation meant that unorthodox views tended not to be preserved at all or else only few of the unorthodox records were preserved for posterity. The orthodox viewpoint dominated.

The making of the Bible, both the Old and the New Testaments, was through a process of canonisation of books and collections of books. That is, attempts were made to compile collections of books which were accepted as being sacred and divinely inspired, for there were many books, some masquerading as ancient, and not all of these were acceptable to the religious authorities.

1. This article was originally commissioned by **Current Affairs Bulletin**, published by the Department of Adult Education at the University of Sydney, and appeared in Vol. 58, No. 2, July 1981. It is reproduced here by permission of both the Department and the author.
2. Dr. Alan D. Crown is a Senior Lecturer in Hebrew, in the Semitic Studies Department in the University of Sydney.

The first collection, the canon of the Old Testament, may have been fixed almost by accident when, as a wartime measure, Judah the Maccabee, the leader of a Jewish rebellion against the Greeks in 167 B.C., ordered all the holy books to be put away for safekeeping. Some 24 books were accepted as the sacred Hebrew texts but there were many others about which there were doubts and these were left out of the canon, the accepted collection. Of those books which were omitted from the Jewish canon some were accepted into the Christian canon of the Old Testament because they were thought to be of authority.

Nowadays we call these works the Apocryphal writings. There were still many books left which, though they were quite popular and well-read, were not regarded as sufficiently sacred to be included in any Old Testament canon. These works are known as the Pseudepigrapha. It can be seen that an important process in making the selection of books for the Old Testament canon was the need to distinguish between those which were clearly to be regarded as sacred and those which were not. The same process can be seen at work in the making of the New Testament canon, for in the second century A.D. the Christian church was thrown into confusion by various sects and heresies — Montanism, Docetism, Marcionism and Gnosticism, to name but four — and there was an urgent need to establish which were the sacred books of the orthodox religion. Again, many books were excluded from the New Testament canon and in due course were lost.

When the scholar looks back at the world of the Testaments and seeks to reconstruct the milieu in which any particular book was written he is confronted primarily with literary sources which enshrine an orthodox point of view. It is true that this orthodox literature tends to be extensive, for to the testaments we must also add the two major law codes of Judaism, the Mishna of the first century A.D., its long explanation and supplement, the Talmud, and then the collection of scriptural exposition called the Midrash. However, it is the heterodox viewpoint that was enshrined in the literature which was excluded from the canon that is of most value to scholars who wish to study the problems which faced the founding fathers who moulded the orthodoxies of Western religions. This is particularly the case in studying the rise of Western Christianity for understanding of the heterodox background allows us to see the real problems which were faced and we can have a better understanding of the solutions reached.

The Dead Sea Scrolls provide one of the most important keys to this lost literature of the Old and the New Testaments. In view of the transformation these texts have wrought in so many aspects of Biblical scholarship their nature may seem quite as pedestrian to the casual reader as their finding was dramatic. The story of the initial finds in a cave near Qumran by a shepherd boy of the Ta'amireh tribe is well known. The subsequent investigation of texts and excavation of the caves where the finds were made was carefully detailed. The excavations and investigations moved from the caves to the ruins of a site in the Wadi Qumran on the nearby shores of the Dead Sea.

The scrolls were relics of a group of people generally identified as Essenes who settled in the Wadi-Qumran which is a semi-desert setting between the Dead Sea and the cliffs of the Judean Desert a little way south of Jericho. All that is known of their history before their settlement in their new habitat is that there was a phase of about 20 years, described in the scrolls, perhaps literally or perhaps metaphorically, as 'wandering'. That description may merely mean the period of emergence, without a proper leader, for the sect appears to have been localised in Jerusalem. A leader soon appeared; he was known as the Righteous Teacher (sometimes translated as the Teacher of Righteousness); he was a priest, perhaps even a High Priest.

In the course of time, the Righteous Teacher and his band of followers went into voluntary exile at Qumran where they either occupied and entirely rebuilt some centuries-old ruins or built for themselves from scratch in the barren soil. The evidence is that they were certainly settled at Qumran early in the reign of the Priest-King, John Hyrcanus, who came to the throne of Judea c. 135 B.C. The occasion of this voluntary exile was a quarrel between the Righteous Teacher and an opponent who is called in the scrolls the Wicked Priest or, perhaps, the Man of Lies (unless the Man of Lies was an Essene opponent, as is sometimes suggested). While there can be no certainty in the identification, the scholarly consensus is that it was Jonathan (160-142 B.C.), a member of the ruling Hasmonean dynasty, though there are strong arguments advanced for identification with yet another of the Hasmonean Priest-Kings, Simon (142-135 B.C.) The struggle between the Wicked Priest and the Righteous Teacher, perhaps for the High Priesthood itself, was a formative influence in the Essene movement.

At Qumran, the Essenes organised themselves into an all-male community which had close parallels with, and may well have been an antecedent of, the monastic life of the church. Here, there were some 200 Essenes living (it is estimated by archaeologists) but there may have been other Essene communities in Palestine (perhaps with some women members) in Jerusalem and Galilee.

Their settlement was run on communal lines but with a strict hierarchy in which every member knew his place and rank as ordained in the rules of the community. There was a novitiate, who could become full members in the course of time. Government was by the council of the community — the governing elders — and by the priesthood.

The Master or the Guardian was the highest officer of the community. The purpose of their existence was to devote themselves entirely to religion and the worship of God while planning for a future age in which the sect was to play a significant role. However, physical work must have been a vital part of their existence. They farmed, made pottery, wove cloth and they prepared the skins and ink which were used for writing the manuscripts which they bequeathed to posterity.

Their life was governed by various Rules, just as the lives of Medieval monks were governed by Rules. In the Essene case the governing Rules were The Community Rule, which governed the conduct of life inside Qumran and the Damascus Rule, which legislated for a lay existence in the world outside. The War Rule and the Messianic Rule laid down plans of conduct for the future age.

These Rules legislated for obedience to the laws of Moses and to all that was commanded by the prophets. They were to love one another and to share with one another and even their private substance was to become common property. They were to be scrupulous in the times appointed for prayer and for every other event of a liturgical existence conducted away from the Temple of Jersualem which was regarded as the habitation of ungodly men. They were to be humble, just,

upright, charitable and modest. Theirs was to be a contemplative life in which they were to become proficient in discovering which of their countrymen were the 'Sons of Light' and which were the 'Sons of Darkness'.

The young settlement at Qumran attracted many new members who must have been sympathetic with the aims of the 'monks' for their life cannot have been easy. It is suggested that some of the influx which made the main buildings inadequate for the needs of the growing community came from the Pharisees of Jerusalem taking refuge from persecution.

In this first period of growth the cliff behind the settlement provided dwellings to house the influx of newcomers. It is these caves in which were found the scrolls that have come to be known as the Dead Sea Scrolls.

Why were they placed there — were they deliberately secreted to preserve them for posterity? (Jeremiah 32:14) — is a problem not yet resolved.

The community at Qumran continued to flourish until some time in the decade 40-31 B.C. when either a severe earthquake destroyed the building or the Parthian invasion forced the community to flee. There is some evidence of continuity at the site so it is assumed that not all the inhabitants left. Some may have gone to Jerusalem and others may have taken refuge elsewhere.

The final phase in the life of the Essene community at Qumran began with the refurbishing of the buildings. The archaeological evidence indicates that the rebuilding took a comparatively short time, perhaps the two years 1 B.C.-1 A.D. From then until 68 A.D. the residents resumed their former occupations and the community flourished. Towards the end of this period life may have become increasingly difficult as the country went to war with Rome. In 68 A.D. the Roman emperor, Vaspasian, preparing for a full siege of Jerusalem, began to reduce the approaches to the city. In the course of a sweep against Jericho, Qumran was also attacked and reduced.

The fate of the Essenes is a matter of conjecture though there are some indications that many survived in other countries and communities. It has been argued that the people described by Philo, the Alexandrian Jewish philosopher, as Theraputae, were in effect the Essenes. They certainly seem to have had practices which had a remarkable similarity to Essene practices. Some scholars have argued for a connection between the Essenes and the Karaites, a Jewish sect which emerged in Babylonia in the 10th century A.D. in uncertain circumstances. In view of their influence on the early Christians it is also argued that the Essene survivors may have taken refuge in the ranks of the infant sect. There is almost nothing except circumstantial evidence for any of these hypothesis.

This was the sect, then, whose literature is so important in contemporary Biblical scholarship and in the making of early Christianity. What was their literature?

Perhaps one might note that while the impact of the scrolls has been greater on New Testament studies and the study of Christianity than on Old Testament Studies and the study of Judaism, no single portion of the New Testament has turned up among the scrolls and the numerous fragments of works. (The title scrolls is something of a misnomer, for most of the written material is fragmentary and there are few intact or nearly intact scrolls). In recent surveys of the literature, suggestions that parts of the New Testament had turned up in cave seven are discounted.

In view of the time span involved for the formative period of Essence literature — it ended when the Christian movement was in its infancy and perhaps even before the Gospels were written — one should not expect to find New Testament materials in Qumran. On the other hand the Old Testament is represented in full except that no portion of the Book of Esther has been found. Often enough there are differing versions of the same book, such as the differing versions of Samuel and Isaiah, testifying to the evolution of these texts rather than their production from one master copy. These works are too well known to detain us here though one should add that their finding is of major importance since the manuscripts antedate by up to 800 years our oldest extant Hebrew manuscripts of the Old Testament before the discovery of the scrolls. They provide a ready testimony to the care with which scribes performed their office of transmitting the sacred writ from generation to generation.

To be continued.

DRUGGED

Mark Lewin

Calming, calming down to sleep
Rising, rising high with dreams.
Day turns into night,
Night turns into bright light.
Is it the sound of the bugle,
The fanfare, the horn,
Or darkness torn
By a child's cry?
Where is to happiness
The way?
Maybe the truth on the Bible sworn
Is the rug of falsehood by the smoker worn.
Childhood comes back with the scent
Of innocence and beauty. Manhood
Appears with an orgy of desires.
Faces of girls, their lips open. Kisses
Full of fire. One, the never kissed
Vanishes before she appears with
A despising hiss. His eyes are dry,
No more tears left. In his heart
A deep cleft brimmed with
Pain is left. The pipes are old,
So is the smoker. He paid his
Last cents to the greedy hooker.
With wide open nostrils and
Mouth in awe, with eyes half
Closed, he sinks deeper, deeper
Into the ready grave.

REUNION

Sonja Delander

I wake from a light doze and face the man sleeping beside me. I feel I am intruding — after all, we have only known each other for a few hours. Just a polite exchange between passengers on adjoining aircraft seats, hurtling through space at umpteen kilometres per hour towards Rome. I turn to the window and recognize the Big Dipper. Automatically I find the North Star. One of those childhood skills one never forgets — like the breaststroke, or threading a sewing machine. During those thirty five years I have spent under southern constellations, the Great Bear and Cassiopeia have continued to circle the Pole Star every night — always have, always will.

The pang of recognition of the sky of my childhood sets me thinking. It has been a strange year. I was approached, I responded and made approaches in turn, and so changed the holiday plans of half a dozen or so people.

Forty five years ago we left Germany — a group of thirty-odd boys and girls aged 15 and 16, as eager to leave Nazi-Germany as we were to go to Palestine and live a life of idealism in a kibbutz. Two years later, the group was officially dispersed; a core joined a newly founded kibbutz nearby. There had been a reunion after 25 years, but by that time I had already lived in Australia for many years and known nothing about the event. 1986 would have been the next logical date for a meeting. But wars and coronaries have begun to make inroads into our ranks, so a 1981 gathering was mooted. Gideon, that superb organizer, suggested that I get in touch with those who have left Israel and persuade them to attend the reunion.

And so I had begun to attempt the Ingathering Of The Exiles. I had written to England, to the United States and even to a member who had gone back to Germany. My first letters had been diffident: ". . . I am . . . I was . . . Do you remember me?" The replies had been warm, enthusiastic, full of the personal events of the forty-odd years since we had lost touch. "My eldest daughter . . . my grandchildren . . . I now run a . . ." And yes, they would be happy to come if he could be spared from his business . . . if her husband's health improved . . . if his wife can take her holidays then . . . if . . . if. . . Eventually all but two wrote they could make it. And in the meantime I went ahead with my own preparations . . .

At Ben Gurion airport I am unexpectedly met by Gideon and his wife. I still think of him at Helmut. The names of our group are a mixed lot. Some have retained the German names given to them at birth: "Gerda", "Margot" and "Heiner" stuck in spite of their efforts to hebraicize them. Others now bear Hebrew names of their choice or Hebrew versions of the originals — Chana for Hannelore, Chaim for Heinz. But most of all they are the nicknames which have stuck . . . Karuso, Kuken, Erbse, Ossa, Rulps . . . Do they still have meaning for anyone but us?

It is the day of the meeting. There are five of us crammed into the tiny Volkswagen, and other cars arrive similarly loaded from all over the country. There are whoops of recognition, warm hugs, doubtful looks as one tries to match me so affectionately look like without those wrinkles and glasses, with more hair and with his own teeth? A face and a name pop into the mind, and all is well. Husbands and wives are introduced and are covertly inspected: who would have thought he would end up with such a doll? He was always the quiet one....

We troop into the meeting room prepared for us: tables crowded with plates of savouries, punnets of strawberries, a surfeit of cakes. Ossa and Lena have been baking for days. I cannot help thinking of CWA and PTA efforts and reflect that, in spite of the women's lib ethos which the kibbutz movement has pioneered for a century, entrenched housewifery takes more than a generation or two to die.

We settle down and I do a fast headcount: excluding spouses and a brace of daughters, we are twenty-one of the original thirty-two. Five are dead, among them Piel (I can remember neither his real name nor the reason why we called him "elephant" in Hebrew), who died of leukaemia, and my old school-mate Walter, who was killed in World War II during an expedition under General Orde Wingate into Axis-ruled Syria. Three have disappeared without trace; two from the United States could not make it at this time. That leaves only one living in Israel who did not turn up, and he had a valid excuse: his youngest son's barmitzvah.

The speeches are mercifully short and few — in fact, just two: a brief welcome by Gideon who thanks those who made special efforts to come and reads a cable from one of the missing friends in the U.S.A.; and an even briefer speech by a former group leader who, in turn, thanks Gideon for his considerable efforts in bringing about this meeting.

There must be some central core to such an occasion, something involving the group as a whole, not just circulating among old friends. At Gideon's suggestion, we tell of what became of us after we had left our group; we tell of training, of work, of military service, of marriage, children and divorces, of reunions with parents (all too few), and perhaps of emigration and the trauma of settling once more into new societies. Forty-three years can witness many changes of lifestyles, except perhaps for the kibbutzniks.

I had learned that Erbse's husband had died a month ago after a long illness. I had known him ever since she and I were introduced to him and his friend by a motherly cafe-owner with match-making intentions. Now I have come just in time for his stone-setting. Edith now lives in the U.S.A., having spent only eighteen months in Palestine. She speaks in English. The other two expatriates have left the country comparatively recently and have kept up their Hebrew; they burble on without hesitation, and if they make mistakes I do not notice them. I also tell my story in Hebrew, haltingly, at times looking to Erbse for help with quite ordinary expressions.

One by one the life stories unfold. The speakers are frank and matter-of-fact; there is no boasting or false modesty. As 15-year-olds we could keep nothing from each other in this closeknit community, and so the habit clung. There is some glossing over of failures, some aspirations unrealized, quite a few manifest successes. There are Shlomo, who has represented his country as

*Sonja Delander has worked as a copy-writer, is the author of "Ola Cohn's Faries' Tree" and translator of Walter Adamson's "The Institution".

ambassador or consul in Denmark, India and some African countries; Dan, who made the Bezalel art and craft school into an internationally known Academy of the Arts; Gideon, who started at the bottom of a newly-constructed Public Service and is now the Assistant General Secretary of the Knesset (Parliament). Others have found niches in accordance with their talents and inclinations: antiquarian, travel agent, cabinet maker, teacher of the deaf, head of security at a five-star hotel. Of those living abroad, three are concerned with communication: in radio, marketing, advertising and translation. Misha has retired and studies economics; Dan has relinquished his post as director of Bezalel in order to paint. We were all born within one year of each other, and now words like "part-time", "pension" and "early retirement" crop up towards the end of almost every capsule history. The kibbutzniks are already working half-days only. What will the two or three smallholders do?

As they speak of wounds, war losses and the terrible time of Jerusalem's isolation during the War of Independence, when water was doled out by the cupful, I feel that familiar pang of guilt I think of as my "St. Crispin's Day syndrome". My Hagana service in the 1930s notwithstanding, I have not fought their crucial battles with them; I can never quite belong to them again. But nobody here appears to hold this against me.

We break up, form and reform smaller groups. Members of the kibbutz drift in to say "hello", among them an old flame. We catch up on the news of forty-three years, then begin to reminisce. It is oddly comforting, even at this late stage, to be told that he remembers me as "a very charming girl"; all I remember of Human in my teens is the awkwardness. He is seven years older than I. Once, there had been such a gap between sixteen and twenty-three.

We eat and toast each other. I join in "L'chaim". We pledge to meet in another five years. I am sceptical. The long flight from Australia is very taxing . . .

It is dark, and those who have long drives ahead of them make noises of leaving.

The goodbyes are prolonged.

Addresses, phone numbers, hotels are exchanged.

"How much longer will you be here?" . . .

"Any chance of your spending a couple of days in . . .?" . . .

I say no to all invitations. I have planned for all the travel I can fit in; in between, I need rest. I feel melancholy, as though I were saying goodbye to my youth for a second time, this time all at once instead of by the easy self-deluding stages of much-delayed and then prolonged middle age.

On the return trip to Jerusalem, I am silent.

THE MIRACLE WORKER

Gedaliah Shaiak

The township of Sobota, a conglomeration of drab wooden huts and hovels, had been part of the Sobotski realm for many centuries. It nestled in a secluded valley in the heart of Mazovia, cut off from the main highway. To the north, the land was sparsely wooded with elders and pines and broken up by sandhills. Here and there stood a solitary oak and a winding path led to the surrounding villages. The soil was fertile and produced rich crops. At the summit of the hillock, a forest obstructed the horizon and its dense undergrowth was abundant in game. The majority of its inhabitants were Jews whose ancestors had settled there more than two centuries before. The peasants were serfs in bondage to feudal lords. Near Sobota ran a winding stream that flowed into the River Bzura, a tributary of the Vistula.

In the fourteenth century, the region had belonged to the Duke Ziemovit and was later partitioned amongst noblemen and country squires. Other changes followed in the late twenties of the sixteenth century, during the reign of King Sigismund I of the Jaghellony dynasty, when this part of Mazovia was annexed by the Polish Crown. In gratitude for his loyal service, the King rewarded his chancellor, Tomasz Sobotski, with the township of Sobota and a number of villages. During the reign of the Jaghellony dynasty, the landowners acquired enormous wealth and privileges. They were exempt from taxes and the peasants became their serfs.

As for the Jews, their situation had been one of despair. They were poor and destitute. Most of them were either arendars or millers, inn-keepers or artisans. No general taxation existed, but the so-called Autonomous Boards or Va'adim of the Jewish Communities were entrusted with the collection of a levy per head of the Jewish population, payable to the Crown. In addition, Jews as a rule were not accepted into military service and were obliged instead to pay a separate tax of one zloty for each man, woman and child.

Following the Chmielnicki massacres in the south-eastern part of the country, the Jewish survivors fled westward. Tens of thousands reached the region of the Vistula. Others roamed further inland to Gombin, Sobota and Bielawy. More Jews settled in Sobota and the adjacent villages when the Jews of the old Bishopric town of Lowicz which lay a mere twenty miles from Sobota were expelled by the Archbishop Jan Laski in 1516.

Events took a further turn for the worse in the second half of the eighteenth century during the reign of King August III, at the time of the Seven Year War of 1756-1763. The State disintegrated and the power of the King weakened. Whatever royal privileges had been accorded to the Jews were now abolished. They were confronted by outrageous and fraudulent acts of the courts, the Polish guilds and unscrupulous landowners. They came under the feudal hegemony of the Count

* Extract from a historical novel to be published soon in Melbourne.

Sobotski who immediately imposed a levy upon every Jew, followed by other levies according to his whim.

Sobota at that time was barely more than a collection of tumble-down wooden huts. The heavy autumn rains turned the market-place into a huge quagmire. The thatch-roofed clay and wooden huts, overgrown with moss, were forever moist or sodden, while in winter, the snow almost reached the roof, blocked the chimneys and caused the hovels to be choked with smoke. It took many hours for the inhabitants to burrow out from such entombment. Christian and Jew lived under the autocratic authority of the landlords, the Jew believing in the eventual redemption that the Almighty in his mercy would in time bestow upon him. The few shopkeepers that were left traded in their dim decaying hovels. Their wares were meagre — herring, cereals, oats, maize, salt, flour, oil and kindling. The artisans, where they could, made their livelihood by selling their handicrafts at the Thursday fairs — caps, garments, sandals and boots.

Most customers at these fairs were townspeople, freeholders and peasants from distant villages. The serfs were too poor for the offered luxuries. They seldom had between them a broken grosz. At the fairs, the bakers did well, supplying the people with black rye bread which was in great demand and freshly-baked doughy corn-balls with onion. The taverns, too, enjoyed brisk business and were constantly crowded on these days with sweating, half-drunken peasants and cart-drivers guzzling the vodka and gorging themselves with salami, hard dried cheese and bread. And the traders, unhindered by the weather, however wild the menace, drove through the night from adjacent townships bringing in their carts an abundance of merchandise — floral head-dress, kerchiefs, hosiery, drapery and small silver crosses on delicate chains and strings of beads and artificial pearls.

Animosity between the Jews and their neighbours was seldom apparent. On occasions, signs of tension followed a sermon in which the Jews were charged with the death of Christ. But more enduringly, the two communities lived harmoniously, sharing the same fortunes under the rule of the autocratic Count. Saturday mornings, the Jews made their way peacefully to their wooden prayer-house to the right of the market-place. Sundays, the Christians, responding to the tolling of the bells, flocked to their church on the left of the market-place. And an unwritten pact of amity held Jew and Gentile close.

The first rumours that the Count had decided to raise the tax levy per head aroused widespread consternation among the Jews who felt that they were already overtaxed. The news was broached to Yankel Marshalik, the inn-keeper, by the arendar Leibke himself who, in his matter-of-fact way, stressed that if the Jews would not meet the new levy, the day of the fair would be changed from Thursday to Saturday as in the past.

When the news became more widely known, the people reacted with a loud outcry. But they knew that, being poor, they were helpless against the Count and would have to accede to his demand.

Debating the new tax, the elders recalled the former landlord Theophil, the grandfather of the present Count. He was known as a kindly man, and considerate and just towards his serfs. He had performed many favours for the Jews and his death had been mourned as a calamity by all. Theophil's son, Stanislas, the father of Zbigniew Sobotski, had followed in the steps of his own father and had thereby earned the gratitude of the elders. They recalled how, in the Pinkus, in the Minute Book of the Jewish Community, an entry had been made, telling of an event that had taken place in Sobota more than half a century before and that had involved the late Stanislas.

At the crossroads close to the entrance to the township lay the old Jewish graveyard that had fallen into disuse. When the Jewish population increased with the influx of new arrivals fleeing from the Cossack pogroms in the south, Count Stanislas Sobotski decided to clear the graveyard and make room for the erection of new huts. This could bring in, he reasoned, some thousands of ducats annually in tax as well as in rent. When his decree to demolish the graveyard became known, the Jewish community was struck with distress. The elders sent a deputation headed by the rabbi to the Count seeking to have the decree rescinded. But the deputation failed.

In the face of the impending calamity, the rabbi proclaimed a fast and the Jews, both old and young, gathered to the house of prayer to recite Psalms.

The Count, as was the family custom, went to church every Sunday morning. The distance from his manor to Sobota was seven miles. The unsealed highway with its ruts and pot-holes petered out beyond the farmlands and beyond the stretches of heath and maple and pine.

On the Sunday preceding the day when his decree was to take effect, the Count was on his way to church. He sat in his polished black coach. He was alone. His wife, the Countess, had died two years earlier. Sitting at ease, he was musing about his forthcoming journey to Warsaw.

The coach with its four sturdy chestnut steeds in silver-studded harnesses rumbled at a steady pace along the dusty track. When the carriage reached a muddy spot outside the Jewish graveyard, it stopped with a jerk. A deep ditch separated the overgrown unfenced graveyard from the roadway. The coach jolted, the horses neighed in terror, raised their forelegs in the air and, thrusting them down to the ground with a thud, remained standing motionless, as if riveted to the spot. The coach turned at a sharp angle and careered to the edge of the ditch. The wheels etched deep circular furrows in the mud.

The coachman stiffened. His eyes flared. He raised his whip and urged the horses to move. But they did not budge. Their hides were moist and shiny and columns of steam rose from their backs. Desperate, the coachman jumped from his seat, ran towards the two lead-horses and nudged them to turn back. But they did not stir. They stood as if lifeless, like rocks. With trembling hands, he took one by the bridle and pulled and tugged at it, and then passed to the other of the pair. But to no avail. He shook his grizzled head vigorously, repeatedly brandished his whip in anger. Perspiration covered his brow. He was furious. Breathing heavily, he turned towards the window of the coach where the Count was sitting.

"Your Eminence," he said hastily. "The horses! They won't move! They are frightened!"

Count Stanislas, having observed the scene, leapt out of the carriage. He sensed that something more sinister was amiss. He stood appalled, wiping his brow of the dust and perspiration that had gathered there.

The coachman, continuing to pull at the horses, swore and struck them. But they remained standing, motionless, figures of stone.

Peasants dressed in their Sunday clothes on the way to church assembled around the coach in curiosity.

They bowed before the Count. Some of them tried to push the horses back on to the road. They grasped the bridles of the two lead-horses and pushed and pulled and coaxed and nudged. But their efforts, too, were in vain and they eyed each other in disgust, swearing, cursing and grunting angrily.

The Count, watching the scene, sent for the priest.

The priest, a young man with a sallow face, came running, his white vestment over his cassock flapping, a prayer-book in his hand. His brow was moist and glistened. The Count's summons had come unexpectedly at the time he was preparing for the Sunday service. He had run out from the vestry in great haste, afraid that something evil had befallen the Count.

Meanwhile, the Count had calmed down and regained his outward composure, loathe to display any discomforture in the presence of his serfs.

The priest bowed before Count Stanislas and greeted him in a breathless voice.

"Jesus Christ be praised. You are unharmed."

The Count nodded in response. "Father Anthony, I am pleased that you could come."

The priest was still panting.

"Your Eminence, what happened?", he said, scanning the Count's countenance.

"The horses have become frightened. There they stand. As though a spell has been cast over them. I want you, Father Anthony, to exorcise the spell."

The priest, hearing this, stood mute, uncertain. Shielding his eyes against the morning sun, he watched the horses, then looked at the gathering of peasants assembled there gazing at him with expectation.

He turned to the Count and, in a quivering voice, said, "your Eminence, you will grant that I have never before faced such a thing. We shall offer a prayer of thanksgiving for your safety, and then I shall try to exorcise the spell . . ."

Holding his prayer-book in one hand, he made the sign of the cross with the other and recited a silent prayer. The gathering followed his cue, knelt down, crossed themselves and bowed their heads.

At the completion of the prayer, the priest again made the sign of a cross and in a deep petitioning tone called out in the direction of the horses: "In the name of Our Lord and the Holy Maria I pronounce you free from your spell! Wyo, move on now!"

The horses remained motionless.

The priest repeated the pronouncement three times, but to no avail. The beasts did not move.

A hushed murmur of disappointment passed through the gathering.

Count Stanislas gave the priest an annoyed glance. He was irritated. His face was rigid. A much-travelled man, he was far from superstitious, but the accident had shaken his equilibrium.

Looking about him now, he realised to his dismay that he was standing by the Jewish graveyard. He looked upon the worn and weathered gravestones, at the wild grass and flowers obscuring many of them and yielded to the thought that perhaps the dead Jews in their graves were exacting vengeance upon him for having ordered the demolition of these burial grounds.

He looked at the priest, then at the multitude. He bade his servant approach.

"Fetch the rabbi," he said. "At once!"

The rabbi had himself just left the prayer-house accompanied by his sexton, and was on his way home for breakfast. That morning, he had stayed behind longer than usual, petitioning God to spare the community from the impending profanation of the Jewish graveyard.

The rabbi was a man in his sixties, erudite, tall but slightly stooped, with a long grey beard with sandy streaks. His voice was ever soft measured and had the quality of a good cantor's. He also spoke fluent Polish.

The Count's messenger met him at the gate of his hut. Given the message, the rabbi nodded solemnly and followed the peasant, his sexton behind him.

He reached the scene of the accident, a sombre darkly-clad figure in a long black capote and kalpot, his earlocks hanging down the cheeks of his gaunt pale face. The sight of the assembly of people beside the road bewildered him. He did not know what to expect but anticipated something evil or bizarre.

Slowly, he approached Count Stanislas. There fell a widespread silence. He bowed before the Count and in traditional Polish, he enquired after his health and family, and asked, "In what way, honoured sir, may I serve you?"

Count Stanislas Sobotski tried to suppress his anger. Never before had his pride been humbled so publicly as now, and, of all places, outside the Jewish cemetery.

"Rabbi," he said severely, "my horses have been terrorised by your dead. The dead Jews have placed a spell upon them. This is a Jewish plot."

The rabbi, his dark eyes probing, studied the Count. Measuring his words, he said, "your noble lord, you are a wise man, an educated man, a traveller in the world — how can you believe in such superstition? I, honoured sir, assure you that this is no act of the deceased, may the Almighty bless their souls. This is a thing from heaven. The dead wish to be left in peace, while your decree to clear their place of rest is an act of desecration."

The Count, his countenance grim and rigid, looked at the rabbi. He felt distaste for the other's gaunt features, his earlocks, his beard and black garb.

"Rabbi," he said in a commanding tone, aware of the scrutiny of the peasants around him and of the priest. "If you make the horses move again, I shall rescind my edict."

The rabbi sensed the strangeness of the situation. In the past, it had been he who had always sought favours for his community from the Count; now it was the Count who requested his help. He looked at the crowd. The peasants, pressing together, returned his gaze. The priest stood nearby, clasping his prayer-book to his chest.

"Your Eminence," the rabbi said, bowing before the landlord, "everything is in the hands of God. I shall pray to Him for help."

Turning, he took from the sexton a small velvet sack which was tucked under his arm. From the sack, he brought out a prayer-shawl which he draped about his shoulders, stood silent for a while, then closed his eyes and recited a blessing. Then he withdrew his Psalter from his capote, raised his face and recited a second blessing. He approached the horses. Standing beside the two lead-horses, he bent towards them and appeared to whisper in their ears. Then he stepped backwards, opened the Psalterat Psalm seventy and sang in a quivering tone:

"To the Chief Minister — a Psalm to Asaph. In Judah is God known. His name is great in Israel — in Salem also is set His tabernacle and His dwelling-place in Zion.

"Then he broke the arrows of the bow, the shield and the sword, and the battle. Selah!

"The stout-hearted art spoiled, they have slept their sleep and none of the men of might have found their hands.

"At thy rebuke, O God of Jacob, they are cast into a deep sleep, the riders also and their horses."

The rabbi paused. His voice now trembling noticeably, he uttered the last verse of the Psalm.

"He shall cut off the spirit of princes: He is terrible to the kings of the earth."

The multitude stood stern-faced, with heads bowed, perplexed, sensing that something awesome was about to happen. The priest stood beside the Count, anger evident in his tense countenance, in his rigid stance. Insects hummed nearby, birds chirped. The sky was cloudless and a breeze moved in the trees.

Having completed the Psalms, the rabbi lapsed into silence. He turned his eyes towards the graveyard and looked upon the crumbling tombstones. He furrowed his brow, closed his eyes again and felt a lightness pass through him. His face shone. He raised his gaze upward and now felt a surge of strength course mightily through his body. He prayed. He must overcome, defeat the impure spirit that had entered the horses.

He stretched out his arms.

"Blessed art Thou, O Lord our God, King of the Universe. O, shelter us beneath the shadow of Thy wings, for Thou, O God, art our Guardian and Deliverer, yea, Thou, O God, art our gracious and merciful King; mayest Thou guard our going out and our coming in unto life and unto peace from this time forth and forever."

The resonance of his voice reverberated in the air. Again, the rabbi approached the horses from whose hides clouds of steam arose. Suddenly, one of the horses, half-opened an eye and blinked. The rabbi's temples throbbed. He stroked the horse's neck, then its muzzle. The horse responded. Its tail wagged slightly. The rabbi stepped back. He rubbed the hand that had touched the horse on the ground, then wiped it in a corner of his capote. In a firm tone, he then called out to the horses: "Wyo, wyo! Move on! Wyo, good horses!"

Slowly, the horses began to move, as if woken from a deep torpor. The wheels screeched and the coach turned sharply backward.

The multitude gasped. The murmur of their excited gibbering resounded in the air.

"A miracle-worker! A worker of wonders!"

The bewildered coachman ran towards the horses, took the reins and drew them to a halt on the roadway. He took a rag from the coach-box and dabbed their moist hides. He crossed himself and embraced the beasts.

The Count murmured to himself: "He did it, bless my soul, he did it!" He vowed to light a candle to the Blessed Virgin. He looked over his shoulder at the priest who stood annoyed and tense.

Count Stanislas walked erectly towards the coach, paused at the open door, then turned to the crowd. He raised his hand. All eyes turned to him. In a solemn but loud voice, he announced:

"You are all my witnesses. I want you all to hear my decision. As long as Sobota exists, nobody shall touch this holy place, this graveyard! Anyone caught doing so shall be severely punished."

He entered the coach. The priest, morose and humbled, followed him and, together, they rode to the church to offer a thanksgiving prayer for the landlord's deliverance from harm.

Count Stanislas subsequently kept his promise to the Jews. The decision to demolish the graveyard was revoked. In addition, he allocated to the Jewish community a plot of land, provided them with a goodly supply of timber, and sent them his carpenters and builders. Shortly after, Sobota had a new and splendid synagogue.

The incident with the horses lingered on in many memories to become a legend.

Person to Person

In the book of finiteness,
a kiss that opens up
the pores of contact between
the flesh and the outside world.

The feel of running —
water running —
at some distance.

A chance to vibrate to
call out in waves of silence.

Anonymous

Bruria Bergman

Who is the man who keeps his eyes
fixed to the folds of his hands,
rested.

The night will be kinder to him;
will cease to haunt his memories.
His shoes surround his shadow
the cracks divide the leather,
penetrating.

While life keeps pouring through his spine
without a chance of giving him freedom
or untangling his frustration.

KALAMAZOO

Leon Olshina

They were hard, very hard times and I had suffered many privations when I arrived at the "firmer shores" of Australia after twenty years of wanderings and extraordinary adventures on the Red Continent, years which await separate telling. When fellow-countrymen asked me why I didn't choose the Promised Land, "The reason," I said, "I will disclose on the day of Last Judgement," or I said simply, "Ubi bene, ibi patria." I arrived to start a new life, making up my mind that I should adapt myself to the new reality, ready to confront any obstacles. I was as poor as a church mouse and already old, three times the age of consent, which was an impediment in getting employment.

First of all, I must find a job in accountancy, I decided. I was after all, an accountant by profession. I also was determined to adjust to new conditions to make a living, and to overcome the language barrier with the help of three crash courses, in English.

Good friends offered advice on how, in the shortest time possible to make the first million:

"Buy a milk-bar," they said. "True, it's a hard job. You have to work 18 hours a day, but after five or six years you'll be well off."

"What are you talking about?" said another. "Nowadays, newcomers buy coffee-lounges — you can't do any better."

I had to disappoint my friends. "I have no money" I said. "It's out of the question."

"So, don't buy. Apply for a job at the "shmates" factories. They need pressers, finishers. What's wrong with "shmates"? You'll survive like many others."

"No," I resisted. "All my life I worked as an accountant. I won't change my profession now. Eventually, I shall start as a bookkeeper."

"I have a good idea," said my colleague jokingly. "Apply for help at the Jewish Welfare; they'll give you three pounds a week, taking into consideration that you have one wife and two little children."

"You want me to be a 'shnorrer'? No, thank you, out of the question."

"Listen, you can trust me. I am your friend and I wish you the best. But you must face reality. Forget about accountancy, you don't know English. It's a fact you can't escape."

"Sorry," I said. "You are mistaken. I am not completely ignorant of English. As a boy playing soccer I still knew nothing about Australia, I used some English expressions like 'corner', 'out', 'outside', and 'goal'. Later, in adolescence, I enriched my English vocabulary with 'gentleman', 'all right', then when dancing, with 'slow-fox' and 'fox-trot'."

"It's not enough. At the moment your vocabulary is very poor. Any employer will think twice before giving you a job as a bookkeeper. There are too many Australian competitors. Apply for a job as a presser, a finisher, a packer or a cleaner. Consider yourself unqualified."

At home, my wife also insisted I look for a job at the 'shmates' factories:

"My dear, you must find a job, any job. We have to send the boy to school, the girl to a kindergarten. And what about the rent, the electricity, and food. You are the provider. I'll also look for a job. Forget about accountancy and bookkeeping. You must learn to speak and write English, otherwise . . ."

"You also are pushing me to the 'shmates' " I said angrily. "I have never held a steam-iron, and a needle I've used only to take out splinters. Stop nagging. Please!"

My plight changed rapidly however when I met a kinsman from school days, Hershel Goldstein, a jeweller. He was well-off, living on these 'firmer shores' already ten years, and his jewellery business was booming. He knew that I was looking for a job, so without preamble he came to the point.

"My friend, Arele Birnberger, a 'shmates' manufacturer is looking for a bookkeeper. His factory is in Flinders Lane. Excellent location by train, tram and bus. Don't waste time. Arrange to see him today. There are already many applicants for the position. Here, take his address and telephone number. Just tell him that Henry Goldstone recommended you. Arele Birnberger is a good friend of mine. We have drunk more whisky together than you have drunk soda water. You can speak Polish with him. Good luck!"

I was grateful to Hershel Goldstein for the recommendation. He asked me if he could lend me any money.

"No, thank you, Hershel. I just want to say, 'a friend in need is a friend indeed'."

On the same day, I rang Mr. Birnberger, asking for an interview. Then I went to a barber's shop to have a hair-cut. I whispered to the barber: "I'll give you five shillings extra to make me look ten years younger." The barber answered, also in a whisper: "Although I am not a Professor Voronov, I'll do my best. Leave it to me."

In my Sunday best and looking ten years younger, I went for the interview. The manufacturer, who was about my age, a Polish Jew from Warsaw, received me in a very small reception room, so we were sitting very close to each other. Because his Cambridge English perfectly matched my Oxford one, we chose to speak Polish.

"Hershel Goldstein rang me about you. So you are a bookkeeper and you are looking for a job?"

"That's correct, Mr. Birnberger."

"Excellent, you came just in time. A couple of days ago my bookkeeper left me without giving notice. I think it's not nice to run away from a job."

"I entirely share your opinion, Mr. Birnberger."

"I see you are not a spring chicken, I presume you are an experienced bookkeeper. What is your age?" Mr. Birnberger asked immodestly.

"Mr. Birnberger, just imagine for a moment you are talking to a lady." I said modestly.

"I understand. Do you know Kalamazoo?"

"I am sorry, Mr. Birnberger, I don't know such a person."

"Don't you know Kalamazoo?," Mr. Birnberger repeated, looking at me, open-mouthed, and in wonder. "Hershel Goldstein told me that you are an experienced bookkeeper, so you must know Kalamazoo."

"I know kamikaze and harakiri, but about Kalamazoo, I hear for the first time."

"What is kamikaze and harakiri?" asked the manufacturer.

"A kind of suicide practised in Japan."

"I am not interested in your kamikaze and harakiri," said Mr. Birnberger disappointingly. "My business, thank goodness, is O.K. I am not going to

commit suicide. So, if you don't know Kalamazoo, you can't get the job. I wish you much success in finding a job elsewhere."

For a while Mr. Birnberger remained lost in thought, but when I was about to leave, he said:

"After all, why not show you Kalamazoo? Let's go to the bookkeeper's room. I'll show you Kalamazoo."

The mysterious Kalamazoo turned out to be a simple device for manual bookkeeping. When Mr. Birnberger showed me the journals and ledger, I thought: "I am at home." The Kalamazaoo was a system of bookkeeping which I knew perfectly and I said triumphantly:

"Mr. Birnberger, I know Kalamazoo."

"You see, I was sure that you knew. Debit, credit and other 'shmonzes'. You'll manage Kalamazoo. Let's go back to the reception room." There Mr. Birnberger continued the interview:

"Your duty will also include writing business letters, although I do have some doubts if you'll be able to write these with your poor English. I cannot afford to employ a correspondent to write a few business letters weekly and to send monthly statements. Actually, I have a secretary — Jane is her name — who knows all secretarial duties except typing and writing business letters. She is perfect in taking messages. Uncompetitive. Do you know enough English to write a business letter? It's very important."

"Mr. Birnberger," I said, "You know from your own experience that it takes time to learn a new language. I believe that I'll improve my English and I'll manage my duties to your entire satisfaction. Just give me a chance, one week trial. If you are not satisfied with my work, just tell me and I'll leave you peacefully."

"All right, we shall begin tomorrow. Your wages will be 18 pounds a week. If you are all right, I'll see . . . Anyway, if the worst comes to the worst, you'll be promoted to a presser or cleaner. You won't be jobless."

Although I was used to office machines, I quickly shifted to manual bookkeeping and worked with great accuracy. My opposite, Jane, a young, pretty Australian girl was talkative and I took advantage of that foible to improve my English. She had two other weaknesses which didn't interfere with my job. She very much liked to knit and to shop in office hours, especially when Mr. Birnberger was out. Often he came to the office, asking me:

"Where is Jane?"

"She left for banking."

"What time did she leave?"

"I didn't notice the time."

Mr. Birnberger was in a rage and shouted: "Look, to bank a few cheques across the street at the A.N.Z. Bank takes two hours? Just listen to what I'll tell her. I am out of patience with this girl."

When Jane appeared, she approached the boss with such a sweet smile that he changed momentarily to a mild little sheep.

"Look Mr. Birnberger at what I bought at Myer's. Do you like it?"

"Of course, Jane, you really have good taste," and Mr. Birnberger's rage changed to a grimace betraying embarrassment.

Towards me, however, Mr. Birnberger was strict. He watched that I was not late for work, and when a morning traffic jam delayed me by 10 minutes, I was unkindly reprimanded. After all, I was a newcomer; and besides I didn't have Jane's charming smile.

On the next day, Mr. Birnberger asked me to write a business letter. I knew he wouldn't be too happy to dictate in English, so I proposed he dictate in Polish and I took notes.

"Do you know what to write?" Mr. Birnberger began. "Of course, you don't know. How could you know? So, I'll tell you what kind of customers I am dealing with. You have no idea. Look, I gave this bastard — You'll find his name and address in the ledger — 2 months' credit instead of 1 month and 2½% discount. Can you imagine what this insolent man does? Of course, you can't. How could you? He sends a cheque once in six months and deducts 5%. He wants me to become bankrupt. Write him a letter and tell him what I think about him. You know what I mean, don't you? Yours faithfully, Antarctic Fashions Pty. Ltd. Andrew Birnberger."

I slipped out from the office and ran around the corner to Collins Bookshop where I bought two books, 'Business Letters' and the 'Modern Letter Writer' which contained a treasury of various letters for all occasions. I put the books into the half-open drawer of my desk and studied the contents of the volume 'Business Letters' for an appropriate letter. In the chapter 'Letters respecting payments and accounts' I found four letters which could, through a recombination of several excerpts, meet Mr. Birnberger's demand. These letters were:

'Requesting a cheque in settlement'.

'Asking remittance on account'.

"Disputing cash terms'

and

'Complaining of long credit taken'.

I was a good two finger typist, so the letter was ready in half an hour. I read my first business letter and found my composition to be good. The letter read as follows:

'Dear Sir,

On looking at my books, I observe that you have been in the habit of settling, for some time past, at six months instead of two months as is done by my other customers. I have no objection to continue granting you that credit, but in this case I think it right to inform you that you will not be entitled to discount on future payments, as I can only allow it on current two-months accounts. Should you wish to preserve your discount you will please remit me the balance of the account last delivered to you. I remain, dear Sir,

Yours truly,
Antarctic Fashions Pty. Ltd.,
Andrew Birnberger'.

I gave the letter to Mr. Birnberger to sign. He read it several times, looking alternatively at me and at the letter. He wiped his eyes with a handkerchief and turned to his secretary:

"Jane, please read this letter. I haven't got my glasses." I saw after a while how Jane blushed, then with a tempestuous display of excitement, said:

"Mr. Birnberger, it's a perfect business letter. Such beautiful English. A professional correspondent wouldn't write better. I can't find even one mistake."

"Are you sure, Jane, that there are no mistakes?"

"What do you think, Mr. Birnberger, that I don't understand English? I finished business college, I am an Australian-born girl, not a foreigner. Better sign the letter and I'll post it for you."

Jane's judgement was law and Mr. Birnberger docilely signed the letter.

He turned to me. "From next week you'll get a raise of two pounds," said Mr. Andrew Birnberger who drank more whisky with my benefactor Henry Goldstone than I drank soda water.

THE BEGINNING

Mary Fisher and Yetta Rothberg

It was pleasant indeed to sit in the sun, to talk a little, and to listen to the rise and fall of the soft voice of the gentleman alongside me.

The features were sharp, the face long and thin and the complexion sallow and transparent. The bald head was fringed with sparse grey hair wispy in the wind. The crumpled suit completed the rather pathetic figure. Mr. Cohen often sat outside on the bench in the gardens. He seemed indifferent to the changing elements.

"So you want me to tell you my story? But where shall I begin?" He sat quiet, lost in his own world.

"The beginning", he mused aloud. "Where is the beginning? There are so many beginnings in one's life-time. Is it when I was conceived? Or is it the day I was born? The day my mother took me to school at six years of age, or at thirteen when I became a man, when I stood in my new clothes in the synagogue reciting from the prayer book, my heart filled with joy. Or was it when I stood under the canopy with my beloved beautiful bride? I stomped on the glass — the shattering of the glass is music, music still in my ears! I steal a glance at my wife now in anticipation of the joy to come in the night. Or is it the day of my first born? The wonder, the miracle of birth. Yes, yes there are so many beginnings and there are just as many ends . . . Painful cruel painful endings!

"How well I remember my first day at school. I clutched at my mother's skirt and wouldn't let go. Just like the other children, the other mothers, clutching and crying. My mother, she gently coaxed me to be brave, freed herself and left. I stood glued to the ground with fear. I remember thinking I must get away but couldn't move. It was then that I felt a soft tiny warm hand taking hold of mine and giving me a gentle pull. A tiny slip of a young girl coming no higher than my shoulder, with a mop of unruly black curls encircling her round olive face, took my hand, black eyes looked at me steadfastly. "Come it's alright," she said. It was alright. I was alright. Always I was alright with Maureen!

Both our parents had stalls in Petticoat Lane. My father sold men's clothing. Above Maureen's father's stall boasted a big sign — Antiques and Objects d'art. Mr. O'Grady was very enthusiastic and proud of this sign and would become very angry with anyone who laughed or sniggered at his wares after reading the sign. The junk piled high in boxes. It was all buried under years of grime. He carted those boxes to and fro, the market and home. He didn't make any money, which didn't seem to worry him. Life was a big circus, and his stall and his junk were part of the act. His resounding voice shouted above the many other criers trying to entice people to buy goods. Once he coaxed a customer, he thought nothing of spending half an hour kidding and bartering with her over a sixpenny vase! Mr. O'Grady was considered very poor even among the poor of Whitechapel. They lived in a shabby house, the small yard was filled to overflowing with a type of junk, in different states of disrepair. It overflowed into the house. Mr. O'Grady never turned anything away or anybody who came to him to buy something or to sell something, and never despaired when this stuff didn't sell. In fact he liked to see it accumulate. He was convinced, the longer he could keep it the more it would go up in value.

Maureen was the only child. A late conception. She was loved and adored and little Maureen revelled in it. Her little feet were planted firmly on the ground with the first step she took, she never wavered. She was born with a zest for life! When I look back, it is as if she knew her short span of life. She knew and wanted to crowd a life-time into a very few short years.

This happy shabby home became my refuge. I escaped there from my morose father, from my poor suffering mother who bore all my father's abuse and complaints with a quiet resignation which was equally hard for me to witness. We lived in a much better house but there was never love and laughter!

My father considered himself a failure. He often accused my mother of trapping him into a marriage. He came from Russia at the age of eighteen to England to escape military service. He came straight to my grandfather's house with a letter of introduction.

My grandfather was a tailor. He had a tiny shop where trousers were machined on a foot treadle machine, and sold them on the premises. His customers consisted of the poor of the neighbourhood who bought new trousers only when the old ones were practically threadbare. The two small rooms above the shop were overcrowded with daughters. My mother was the eldest. My mattress was placed each night on the floor of the workshop and each morning rolled up again. He gave my father a couple of boxes and a board to make a stall, gave him a couple of pairs of trousers, and that's how my father started his career as a stallholder in Petticoat Lane.

My mother was an ordinary plain humble woman. I can't remember anything outstanding in her appearance. She always seemed to me to be with child, poor woman. My father would go into a fury each time she told him about her new pregnancy as if he had nothing to do with it. How could he succeed with so many mouths to feed? I don't remember ever my father speaking to me without a rebuke. No wonder I spent as much time as I could at Maureen's place. No two households could have been so different. Maureen took after her father. She had his carefree disposition, she had his merry laughter and his happy ways. Short, probably no more than five foot nothing, with a round belly, a head of matted uncombed jet black hair, Mr. O'Grady was a good man. Mrs. O'Grady contrasted with her husband in appearance and manner. A tall woman, she seldom smiled, didn't speak much, always looked pre-occupied. She was a shocking housekeeper. Many a time she set out to cook a stew, put too much water and it came out a soup, or vice versa. She started with a soup, forgot all about it and finished with a stew. If she was asked what was it she was cooking she would reply "How can I tell, with Lord's help it will be a stew, or with the Lord's help it will be soup." Yet for all her severe exterior she was sympathetic and kind. One always found a neighbour there pouring out their troubles or asking for help.

My barmitzvah day — I remember looking at myself in my new suit in the mirror. I saw a very tall scraggy kid with a long face, a protruding nose, baggy trousers, the jacket much too big — it was made for me to grow into of course. My father came into the room, "You look like a scarecrow." I was already awkward and self-conscious without his remarks. We passed through the dining room — the table set out for the party afterwards. Maureen and mother were setting the tables out. There was the aroma of the honey cake cut into triangles, biscuits, sponge cake, pickled herring, fish made into small balls, wine and glasses. Everything looked shining. As Maureen was setting out the glasses she managed to slip her hand into mine just for a second, give it a little pull and whispered "It will be alright." I never cease to wonder to this day why Maureen chose me. Me! She chose me. She could have had anybody.

I had worked keenly and finished well at school. I had set my heart on being a lawyer, a doctor or something. Just something. But when it was time to go for further education my father put an end to my hopes and ambitions. "Enough. Enough schooling." I pleaded. I begged. He could not be moved. We quarrelled, argued all day. I hated him. I cursed him.

I went into a men's clothing factory. He had ideas for me to learn the trade and for us to do business together. So the years went by. The first world war broke out. When it was 1915 — I turned 18. There were recruiting units on every corner. They certainly concentrated on the East End. The promise of the glamour of the war with its flag-waving and marches appealed strongly to the poor and a lad like me. To many it was an escape, an adventure. I hated the factory. I couldn't see any future there. I think it was also a type of revenge, a way to pay out my father or perhaps to escape. I knew how he would have opposed it, so one day I turned up to break the news, complete in uniform. Eventually I went to the Western front. God knows how little glamour and adventure there is in standing in trenches, knee deep in water, trying to kill, in constant fear of being killed! So you go on killing; killing until you are also an animal. You gloat and cheer when your bullet finds its mark, and you see that bastard of a German — a young man with fair hair, blue eyes, fly in the air and fall to the ground in a heap. What kept me from losing my sanity completely were Maureen's letters, so many letters and the few days leave we spent together.

She grew into a gorgeous creature, still she came up only to my shoulders, she never passed this mark. She was all woman! She expressed her sensitivity and beauty in every move, in the way she walked, the way she raised her hand to brush away her unruly curls. We both were very conscious of each other, very devoted, always wanting to be together and sharing. We were married on the 12th of January 1918 on a bleak cold day. After the ceremony we walked back in the blistering wind holding hands. We were a subdued little couple. Mr. O'Grady was dead. Maureen and her mother were in mourning. We had a small celebration in our house and left for a three day honeymoon in Brighton. Then back to the war for me. The war was coming to its close, but I managed to get only a few days leave for my first son's birth and life was full of promise and hope once more. Eventually I was discharged and we set up house in a two room apartment. I got a job in a clothing factory and the following year I was to start night classes. I still dreamt I would be something. I would do some more learning, then perhaps we would decide. But our happiness together was short-lived.

Before long Maureen was with child again. What followed? I cannot separate, distinguish her agony from my own agony! Complications. What was it all? How long? She died at childbirth. My anger battles my grief. Shovels of earth thunder in my ears as they are dropped on the coffin by relatives and friends. The earth is raked flat, and smooth, and Maureen is there, gone. I am imprisoned now alone . . . But I am not alone.

I must go on, with her and my children. I must try to give them something of her way of life. Here I am — twenty-four — a widower, with a baby and a three year old child. This indeed was a beginning, a beginning of a life without Maureen. I moved in with my mother-in-law and took over the family business with the sign and all. The children were installed in Maureen's old room and I slept in the living room.

Over the years I sorted out accumulated junk and found many valuable pieces. Mr. O'Grady's predictions were coming true. The fashion for antiques and old things was coming into vogue. There were pieces of antique silver hidden under years of neglect and grime. As I learned more of the art and developed a love for the old beautiful pieces the years slipped by, the boys were growing up. I took a small shop in High Street, Whitechapel. I then started going only for selected genuine pieces. I became known. Customers came from the north as well as the south of London. When someone wanted something in particular it was me he came to see, old Mr. Cohen. Still I kept a stall at the Petticoat Lane on Sundays. The place, I hated so much as a boy when I had to help my father, I had grown to love. I grew to love the hustle and bustle. I had all my old cronies there.

The dream of becoming a lawyer, a doctor, an engineer grew dimmer and dimmer as the years passed. Like many before me, I thought I could live my life through my children and my sons would have the opportunities. Maybe my son would be a professional man. I couldn't imagine or visualise that he might not want to be something special. But he chose to be what we now call a 'bum'. To bum around. He had Maureen's looks, her charm and everything. But eventually I know he found his own way. He went into the radio world. The younger son studied and became an electrical engineer. They both came to Australia, but I still stayed on in the same house, the same little house which had always been our home.

Change came too quickly. Petticoat Lane changed in character. Pakistanis, Jamaicans, newcomers and tourists were attracted and came in throngs. But the humour, the bartering, the bantering, the familiar faces all disappeared. I took down my sign. My house was bulldozed to make way for a highway. They said, I was compensated.

Yes. I came to Australia. I have found a home here in this Home. Yes. It's alright. It's alright really. I am in a new country. A new way of life. To the young nurse who brings the pills on the tray I'm a 'good old fellow'. The lady in the kiosk raises her voice to a shout when addressing me! There is nothing wrong with my hearing. I have lived eight decades and more, but there is nothing wrong with my hearing, my memory, my comprehension. But here I am not the Mr. Cohen of Petticoat Lane. I have lost my identity.

Sometimes I see my sons. Sometimes, sometimes my grandchildren. I would like to talk more with them. I would like them to come to stay, to stay awhile. What did you ask me? Ah yes. To start at the beginning? Yes. I must start again.

MOOD

Kim Baker

Lately, like a wave
Rise and abate
This mood
Has me covered,
Won't shake off.
Sweeps through
Carries,
Awhile remains.
I say, it doesn't matter.

I'm Australian
"So what",
You mutter,
Impatient.
Its significance I wear,
Not patriotism
As seeming
For each Olympics.

There, they were shot
Cameras, television,
And I,
Distant.
God
It hurt!
I, only young
Understood
Flags in peace
Blood,
Pain.

I remember.
A proud heritage
Of strength
Conviction.

Convicted!
For what?
Chosen,
For what?

And I'm Australian.
The old history
Timeless,
Flows,
Saturates the new
Seeps its strength
And pain.

My people
Have no monopoly on suffering
Though they may seem . . .
Are
Proud.
Who are they?
I'm Australian,
I am a Jew,
Am I not?
Proud.

My heritage.

What's for dinner?
I wash.
"Blessed art Thou, O Lord . . .
King of the Universe"
Mashed potato and chops.

You couldn't tell?
No big nose,
But I wear the star
White, not yellow,
Metal, not cloth,
Free, not stitched,
On chain and soul
Proudly.
(Though
Sometimes with disgust
I turn away from those
Feeble
Bobbing
Men
Dark and dying.
My Exodus.)

You can accuse
I chose this wave
Wallowing;
The pain, not my own,
Surging in my veins,
Melancholy flowing in the tide.

You could be right.
It doesn't matter,
I still sift through
The photos,
Books and files,
Reminders become memories
Vivid as if,
As if I had lived them
Myself.

I'm Australian.
I only sleep the nightmare.
The tattoo glares
From the fabric dealer's arm
At the market.

Born Australian
    Jewish.
Four generations
    Isolated.

My mother's line
My inheritance.
I must learn Hebrew,
Cross the waters
Travel this foreign country
Thought and ways
Of a rich heritage.
Not lose the way.

The Menorah stands.
My grandfather's.
He
Always stern and quiet
Respect.
Persevered,
Ate only kosher,
Encouraged curiosity,
Even of Christian ways;
The Australian way of life.
Forget the past,
History.
Now I'm muttering.

You are right.
Past:
Second war, pogroms,
Slaughters, exiles . . .
And the Law.
Shabbas and football
I'm muttering again.
The Australian Jew;
Few live both dreams.

We belong here
This Island.
Not the madness of
Cramped, crushed
Europe;
The delirium of
Deserts,
Thirsting power.
Australian.
Isolated.

Sea of my heritage
Floods.
You accuse
I drown in its depths,
Past,
Beyond my horizon.

My mother within me
And channels of the past,
Torment;
The surface beckons
To breathe
Sensing air.

The Nazi,
Politicians,
National Front, Ku Klux Klan
And terrorism
Flood T.V.
"Past", you say.
You accuse.

Optimism, life in action,
Help tread the current
So that I may continue.
She'll be right,
All will be well
My friend.

My mood,
A wave,
Ebbs and flows.
"Good News For Modern Man"
The newspapers, T.V.
Pessimists!
Will have none of it.

Thank God, I feel this surge
Of warmth,
For deep wine,
For this cosy room.

What's for dinner?

JEWISH ARTISTS OF AUSTRALIA — ANNA ZANDBERG

by Adela Shaw

I have watched with satisfaction Anna Zandberg's development as a gifted artist. Her natural talent was more than adequately displayed in her first one-woman show in February 1981 at the Malvern Artists' Society, a society of which she has been a member for many years. A dedicated artist with a broad vision, she showed considerable versatility and diversity in her depiction of landscapes, seascapes and well-balanced figure compositions both in oil and in watercolour. The exhibition attracted large attendances.

Anna Zandberg was born in Poland where, she says, she had a happy childhood. World War II, however, disrupted her life there and her studies.

"Little did I know what lay ahead of me," she says. "It is difficult to speak of my experiences when, as a teenager, poverty took hold of me and I became an enslaved refugee. My dreams then had been to study art. These became a mere shadow. But even then, I sought out the beautiful and observed the blue skies, the horizons, the many-coloured fields. I was put to work with other colourless figures and thought myself as such as well."

Anna Zandberg survived and migrated to Italy where she trained as a nurse. Her talent as an artist was recognised by Professor Sirroli when he saw her anatomical drawings in her exercise book. " 'Nurse', he said to me, 'one day you will make a good painter' ".

Anna Zandberg arrived in Australia with her husband in 1950. The years that followed were marked by hard work simply to make a living and raise a family in the new country. In time, however, her ambition took command. Attaining to greater security, she rediscovered her lost dreams. She subsequently studied under myself in 1966, then under William Frater, Dorothy Baker and Brian Gilligin who was her teacher in the use of watercolours. It is on watercolours that she has concentrated recently. Her landscapes depict her individuality and her fondness for open spaces. With her artistic touch, she brings nature to life on both can-

vas and paper. She is able to depict the essence of nature in such a way that its beauty is conveyed vividly to the viewer. She is very much influenced, she says, by the Impressionists, particularly by Cezanne.

Despite the hardships she experienced, none of these are reflected in her work. On the contrary, she shows greater enthusiasm for creating works of vibrant colour.

Anna Zandberg has been involved with the Bezalel Fellowship of Arts, the Victorian Artists' Society, the Malvern Artists' Society, the Camberwell Rotary Club, among other groups. Her work is included in several private collections both in Australia and overseas. Through her commitment, she has fulfilled her ambition to give herself to art, and one looks forward to further displays of her work.

WINTER SONATA

Wera Goldman

Winter-City . . .
    a Cathedral-spire supports
        the grey velvet winter-sky . . .
Awning above our vanity-fair —
    tent, sheltering this our Caravanserai.

A building site: rail-tracks are laid:
    the steel-fingers of man-made machines
        slice precise patterns out of space.

What will these conveyances convey?!
Men will race
Out of the present-tenses
Frantically fleeing subjunctive and its consequences!

In Concrete they build with speed and ease,
But when it comes to Intangible structures —
    there they feel a brain-credit-squeeze!
In the winter shadow all those moving shapes
    become silver-black photostat-copies and freeze . .

And so, treasure-hunting for friendly associations
    hurdling over misconceptions,
My thoughts go scouting through this maze of
    profuse perceptions . . .

Winter-City —
    frosty dull blue-ness of the mind . . .
But Memory of You is haloed in white light
    and unique of its kind!

BOOK REVIEWS

OUTLINES OF AUSTRALIAN ART: The Joseph Brown Collection — Expanded Edition, by Daniel Thomas (Macmillan Co. of Australia, 1980. $35.00)

Reviewed by Frank Tisher

Joseph Brown arrived in Australia in 1933 at the age of 15, the son of Polish-Jewish immigrants. He has since become a leading dealer of Australian art for many years. As a separate endeavour, he has built a private collection of Australiana that is not limited to specialisation of any particular period, school or subject matter. Rather has he attempted to cover the whole spectrum of art linked by one common factor — some aspect that is Australian, or as Brown puts it, "has the work made any contribution to Australian Art?". Because the works are in a private collection, this book gives the reader an opportunity to view paintings and sculpture that are not generally available to the public or illustrated in other books or catalogues of public collectors. The fact that he began collecting in the 1950s has enabled the collection to include many works representative of the highest quality of artists that were not until recent years well regarded or priced; today the average individual who would seek to emulate Joseph Brown and build a representative collection would have great difficulty in acquiring works of the quality and range of this collection. Works of fine quality are becoming scarcer on the open market and when they do appear they are now often acquired by public institutions or at very high prices. However, what this book does illustrate is that serious collecting is possible beyond mere adherence to the fashionable names, particularly if the collector aims for the quality illustrated in this collection. Often a work by a less known or "popular" artist is preferable to a single lesser work by any of Australia's leading painters, for which one would have to pay a large sum.

This book is important in another respect. As a dealer Joseph Brown has brought to the public's attention works of artists neglected in the general retrospective of Australian Art — artists such as De Maistre, Danilla Vasillief, Peter Purves-Smith, John Peter Russell and Tudor St. George Tucker. Their place is more readily appreciated in the general context of this collection.

Diversity of style is another keynote of this book, Joseph Brown submits that he has never been inclined towards any particular style of painting. Perhaps this is true, or at least it is his belief. There is a strong assembly of nineteenth-century artists including a number of lesser-knowns although the prolific J. A. Turner appears to be unrepresented. Some of the works illustrated include some unusual examples that are not necessarily as typical as we have come to expect of certain artists; for example, "Childers Cove" by Louis Buvelot (1875) (Number 34) is a seascape by this "father figure" of Australian Art but still of the highest quality. The later years of the last century are reflected by many fine examples of Australian Impressionism including one section on "Expatriates" (Bertram McKennal, John Peter Russell and Rupert Bunny), who chose to work in Europe. Approximately one-third of the book is devoted to the pre-twentieth-century and there is accompanying text with commentaries on the painters represented, or on the specific work in the collection. The text is easy to read, without delving too deeply either into the lives of the artists or the period but providing sufficient to interest the reader generally.

The twentieth-century is divided basically into 5 sections: conservatism, modernism, the Antipodeans, the Sydney school and contemporary art. This would seem to be a reasonable way of classifying this century's painters, although those who seek material on contemporary art would be disappointed, particularly by the brevity of the text. The twentieth-century is represented by many fine examples including a magnificent Peter Purves-Smith — "Paris, (1938)"; "Refugees" by Victor O'Connor (1942); a fine work by Josl Bergner "House Backs at Parkville"; a varied collection of Arthur Boyd's works, and the Sydney trio of John Passmore, Godfrey Miller and Ralph Balson, although the works chosen of Fred Williams seemed a little disappointing.

It is seven years since the first publication of this book and the expanded edition enlarges the previous one by about one-third. Rather than combine additions of 63 works into the "first collection" with appropriate text insertions, the additions have been treated as a separate section. There is an interesting interview with Joseph Brown on the inclusion of different works to remedy certain initial gaps and to extend the viewing of certain artists not adequately represented previously, and the way in which some works were acquired. Finally there is a catalogue of all the works contained in the book.

The quality of the photographs, colour and printing is excellent. For those persons who want a general, well-documented book on Australian Art, this book is highly recommended.

DIRTY FRIENDS by Morris Lurie

Reviewed by Leon Bach

In one of the stories in this collection, "Her Life: a Fragment", Morris Lurie writes:

"Fiction is art, and art a metaphor, that resonant bell to the hearts of our lives, a game, yes, call it that .... But it is more than that, much more ... It is our central concern, no less. But fiction is a game not always possible to be played."

This collection of seventeen short stories illustrates that statement. Not for Lurie the extravagant leaps of fantasy of Gabriel Garcia Marquez, nor the mind-boggling convolutions of Jorge Luis Borges. Lurie is rather a painter of word portraits, a dweller in the borderland of fiction and biography (autobiography, dare I suggest?).

"Dirty Friends" appears to consist of two types of stories:

The first are the word portraits mentioned above, pure and simple. In these, we are presented with an economical and often wryly humorous encapsulated moment from the character's life. More often than not, this moment is not one of high adventure, nor is it necessarily a crucial point in the person's life. Didactics are absent; we are merely given the circumstances, and it is for us to judge. The endings rarely have an ironic twist or moralising aspect; the story having been told, it fades out gracefully.

Characterisation is marked by obsession; with privacy and fear of the nature as in "Africa Wall", with maddening jealously as in "Who is Phillip?", and the hilariously-tenuous link between antique purchasing and wild love-making as in "Rattle Bang", perhaps the funniest story in the collection.

The second type of story — and of these there are seven — appear to deal with Lurie's obsession: his family; and it is here that "fiction is a game not possible to be played". We are introduced variously to Moses (Morris?) and his uncles, his mother, his father, his grandmother, his sister, his brother, his wife, his children. He hasn't spoken to his sister in twenty years, he feels protective towards his brother, Ben, but when we get to the older generation, it's not so simple: ambivalence abounds. Adjustment to a new society after Poland and Palestine is difficult for the family, and reconciliation of Anglo-Saxon refinement and the pursuit of the intellect with the earthy, sometimes vulgar ways and expectations of the European lies uneasily.

> "Did he want me to be like him? I can't. That's just not me. He's got no ambition, he never wanted to be anything. Breaking rocks in a quarry in Palestine. I can't do that".

Frighteningly, despite this rejection, Moses finds himself uncontrollably behaving in exactly the manner he finds so odious in his father. Thus, in "Mowing", he perpetrates the identical humiliating misdeeds upon his son as his father did to him; in "Outrageous Behaviour", he loses control for an instant, a lapse which previously he found embarrassing in his father's actions. At times, he does however approach understanding. After damning his grandmother in "Bobbeh", he concludes:

"My face burns with shame . . . I am a child. I understand nothing . . . I stand with my head bowed, made humble by the bobbeh's towering love."

What we have then is a book of gentle insights, of stories spun deftly and with feeling, never plunging into the depths of the soul, but then never claiming to do so. Well-written, without pretentious embellishment, worth reading when light but not meaningless reading is sought.

EVERY DAY

Karen Cohen

Somebody said the war is over
yet we kill each other every day.
When you hate me for being a Jew
I resent your misunderstanding.
We turn away
neither giving
becoming two strangers.
Can anyone say he is truly an island?
Surely in living we have touched
without realising
spoken without words
learnt so much we have taken in
without knowing we had heard.

Will you stay black and I white?
Will I stay black and you white?
Or could we try being grey,
move closer to wholeness.

For as long as we have our backs to
each other
and this anger at our differences
there will be differences
and when could we stop being wrong?

If somebody said that the war had resumed
would you blame me
or would I blame you?
Still
somebody said the war is over
thank G-d
yet we kill each other every day
yes
every day.

OLD MAN'S ANXIETY

A. Cykiert

My time has passed. The sun is setting.
The future speaks of nought but pain.
The chime of clocks awakes my fretting,
for soon — the last ray will be setting . . .
and yet despite the fear of pain
I would not wish my youth again.

My day was but a dish of sorrow.
A world into the abyss gone.
I see the same in your tomorrow
and grieve for it — in bitter sorrow.
A winter night without a dawn
From which all joy of life is gone . . .

JEWISH CULTURAL CENTRE & NATIONAL LIBRARY "KADIMAH"

Management for the Year 1981

President:
Mr. J. Orbach
Immediate Past President:
Mr. J. Sher, J.P.
Vice-Presidents:
Mr. H. Brown, Mr. P. Krystal
Hon. Secretary:
Mr. M. Ajzenbud
Hon. Treasurer:
Mrs. R. Butt
Assistant Hon. Treasurer:
Mr. J. Winkler
Chairman of the Cultural Sub-Committee:
Mr. P. Ringelblum
Chairman of Editorial Sub-Committee:
Mr. M. Ajzenbud
Chairman of Library Sub-Committee:
Mrs. R. Blustein
Chairman of the Control Sub-Committee:
Mr. H. Brown
Chairman of the House Committee:
Mr. J. Winkler
Chairman of the Chess Club:
Mr. M. Topiol
Chairman of Youth Activities:
Mr. A. Dafner
Committee:
Mrs. L. Gotlib, Mr. W. Jablonski, Mrs. R. Levita, Mrs. H. Rosenbaum, Mr. M. Rabinowicz, Mr. A. Rosenbloom, Mrs. T. Rosenbloom, Mr. Ch. Sztaier, Mr. B. Wiener, Mr. M. Zylberman.
Hon. Solicitor:
Mr. S. Wolski, LL.B
Secretary:
Mrs. I. Warszawski
Librarian:
Mrs. E. Berman
Manager:
J. Tigel

70th Annual Report of Activities

Two major political events of the past year, both affecting world Jewry, were elections: The Presidential in the U.S.A. and for the Knesset in Israel.

The new American President's attempts to win the friendship of Saudi Arabia with the help of huge deliveries of the most modern arms, have caused a great deal of concern in Medinat Israel and in all Jewish communities throughout the world.

The global interest in the results of the Knesset elections, again demonstrated the great importance of events in the Middle East for the whole world.

Because the elections have also generated a great deal of interest in our community, the "Kadimah" organised a symposium, where representatives of the major Israeli parties were given the opportunity to present their points of view.

During the latter part of the year, Australian Jewry had taken an active part in the general debate about future participation of Australian Servicemen in the Sinai peace-keeping force.

The highlight of our activities during the past year was the 70th anniversary of "Kadimah" in Melbourne. Most local Jewish institutions participated in the solemn function to celebrate that great occasion. Numerous greetings were also received from overseas individuals and organisations. As well, two special anniversary editions of "The Melbourne Chronicle", containing appropriate feature articles and documents of "Kadimah's" past, were published. 178 greetings were collected among "Kadimah" supporters in the community and printed in these editions.

In its endeavour to widen the field of Yiddish culture, "Kadimah" inspired its executive member, Alex Dafner to renew the activities of the Youth Theatre. Their first production of a revue was very successful.

The youthful musical group, "Flamen", have performed on many of our cultural functions. We recognise them as an important creative group, devoted to Yiddish activities amoung our young people.

"Kadimah's" representatives at the Victorian Jewish Board of Deputies were: Messrs. S. Burstyn, P. Ringelblum and M. Rabinowicz. They all participated actively in the meetings of the Board. As well, Mr. Y. Sher, a member of our executive and S. Wolski, the honorary solicitor of the "Kadimah" were appointed to the executive of the V.J.B.D.

The representatives of "Kadimah" to the various V.J.B.D. committees were: Education — Mrs. Gotlib; Heritage — P. Krystal. Our representatives at the V.J.B.D. perform important duties in the preparations to the annual Warsaw Ghetto Commemoration Evening.

Some members of our executive are actively engaged in the work of the Sholem Aleichem College. We note with great satisfaction, that this sole Yiddish day-school in Australia has just celebrated its first graduation of students. We appreciate the efforts of the members of the School Committee and we consider their work as a very important part of Yiddish cultural activities in this country.

"Kadimah" is also well represented on the World Council for Yiddish culture. "Kadimah" will send its delegates to the next Conference of the Council, to be held in Canada in May 1982.

Mr Bono Wiener, a "Kadimah" committee member, held the position of vice-president of the Council.

The Russian Jewish immigrant's club "Shalom" has found a home in the "Kadimah" building. The

Shalom committee received all possible help from the "Kadimah" committee, with whom it has established a close working relationship.

The "Kadimah" library continued to grow during the past year. Its large collection of books on Jewish topics in English became very popular among Jewish students of all ages.

The library maintained its policy of acquiring new Yiddish books published all over the world. The reading room was always well supplied with up-to-date local and foreign newspapers and magazines.

We can state with satisfaction that our library, which became a Melbourne institution in its own right, is also a significant branch of our cultural activities. In charge of the library is Mrs Rose Blustein, who is also a member of the "Kadimah" executive.

The Yiddish radio broadcasts were produced under the leadership of our executive members: Messrs. Yasha Sher, Pinie Ringelblum and Alex Dafner (youth programme).

The half-hourly programmes, broadcast four times per week, have developed into a significant cultural enterprise. Their popularity among a wide section of the community, proved them to be a worthy achievement for Yiddish culture.

The activities of the affiliated "Hazomir Choir" were financially supported by the "Kadimah" committee, whose representative to the choir was Mr Rabinowicz. The choir sang at all important communal functions and also presented its achievements at the yearly public concert.

The "Kadimah" Chess Club (Pres. Mr. Topiol), has grown considerably. With a membership of 50 players, it is considered as one of the most representative in Melbourne.

The tragic losses suffered by the "David Herman" Theatre (Pres. Yasha Sher), during the past two years, have adversely affected its activities. However, the theatre group has resumed its work. Hopefully, it will soon be able to present Yiddish theatrical productions to the public.

It is worth mentioning the three cultural functions, (apart from the Anniversary Celebration) held during the past year:

The visit of the young academic from Canada, Mr Eugene Orenstein, who inspired his large audiences at the highly educative and most interesting lectures;

The meeting addressed by the famous international lawyer Samuel Pisar, who visited Australia under the patronage of the "Kadimah", and spoke at functions in Melbourne and Sydney;

The return visit of the artists-couple from Israel, Etel Kovenska and Lev Kagan.

Thanks to the Melbourne Chronicle, the bilingual magazine published by the "Kadimah", the work of the "Kadimah" is known in the world Jewish press, among Jewish writers and Yiddish culture activists.

During the past year your committee had to deal with some serious management problems. The committee solved them satisfactorily, for the benefit of the "Kadimah".

The Journal "Melbourne Chronicle"

The journal was founded in December 1975, since which time 29 issues have been published. Each issue contained both an English and Yiddish section. The Yiddish is named "Melbourne Bletter", and the English "The Melbourne Chronicle". Its editorial board consists of the following members of the Kadimah Executive: M. Ajzenbud, J. Orbach, S. Burstin, I. M. Lewin, P. Ringelblum. Administration — P. Krystal. This report concerns the four issues (April 1981-Dec. 1981) during the course of which time very important events in Jewish life in general, as well as in Israel and in Australia, have been dealt with.

The Editor of the English section was Dr. Serge Liberman. The journal brought an excellent response from the Jewish literary world, and we have received a number of articles, and other works on various themes with requests for publication. Unfortunately, we are limited in space available, the reason being that we are working with a substantial financial deficit, and we cannot afford to burden the Kadimah budget any more than we already have.

The David Herman Theatre

The 1981 theatre season was not a productive one. Bitter providence has taken yet another actress and actor from our ranks. Gitl Zaydenberg, committee member, and Moishe Kenigstein a member of the theatre collective, have prematurely left us forever.

It took a considerable time for the theatre collective to recover from yet another blow, before we could begin work again.

There is a plan to begin next year's season with a variety evening. We have also had contact with an Israeli Yiddish actress who will visit Melbourne during next year, and who will hold performances in conjunction with our theatre.

The committee has held a series of meetings, and the whole collective has met several times.

The theatre committee is composed of the following members: Yosl Haberman, Gitl Zaydenberg (R.I.P.), Rochel Levita, Tsila Mirkin-Hartman, Leah Tsiker, Mayir Ceprow, Mendl Smerling and Yasha Sher.

Youth at the Kadimah

The involvement of young people in the life and work of the Kadimah this year was a modest one.

The most significant involvement during this year occurred through the re-calling of persons interested in Yiddish theatre because of the past successes of the youth theatre, and the attraction that the stage presents. The theatre has been the best way to stimulate a larger number of people. Some 30 young people ranging from between 18 and 35 years of age worked on two short plays.

These efforts were included in the 70 year Jubilee celebration, and in a variety show based around the theme of a live wireless show. This show presented the youth theatre, 3EA radio collective, "The Flamen" and other individuals. The show was a success.

The musical-singing group "The Flamen" merit a particular mention for their hard work and enthusiasm in Kadimah functions as well as the general community.

Choir Report

Choir resumed its activities on January 13th 1981. We were invited by Channel 0 from Sydney, for our choir to sing Advance Australia Fair.

times a week at the closing of transmission.

We sang at the Warsaw Ghetto Commemoration on 30th April. We were invited by the ladies Shalom Lodge to sing for a get together of elderly folk at B'nai B'rith Lodge on 31st May. As there were only 60 people we decided to send our soloists to entertain the people.

Sylvia Portek, Rachel Podemsky, Joy Mariner, Alex Blank and our pianist Miriam Rochlin kindly agreed. They have given an excellent show, which the people enjoyed very much.

We sang for the Montefiore Homes, organised by the Ladies Harmony Lodge B'nai B'rith, a letter of thanks has been received from their secretary Mrs. Remi.

Our annual concert was held on 29 November at Kadimah Hall. This year's concert included young people. Our ball was held on 5th December at Leo Fink Hall, and an end of year party was held on 13th December for choir members, their families and friends.

Annual Chess Club Report

The Kadimah Chess Club, Selwyn St., Elsternwick, is open from 2 p.m.-7 p.m. every Saturday and Sunday, and on public holidays. The Chess Club has been very well attended during the year, and each week we have welcomed some new players. In particular, six top Victorian chess players have joined our club. They are Mr. Kagan (a Russian immigrant), Mr. Benedict, Mr. Rosenberg, Mr. Faigman, Mr. Zukerman, and Mr. Yitzhak Sahar, who is a candidate for a chess-master, and who displayed his great talent when he simultaneously played 20 other players from our club.

Another event held at our club was a simultaneous match — Mr. Ian Rogers (the Australian Champion) against 22 Kadimah members.

For the first time in the history of our Chess Club, we organised a Club Championship at the end of this year.

I have tried to arrange inter-club matches with non-Jewish clubs without success, as these clubs do not want to play on the weekends, but only on weeknights, which does not suit our members.

New members are always very welcome to join our Club. Membership fees are $7.50 p.a. for Adults, $5 p.a. for Pensioners and Students.

As I have mentioned in previous reports, we accept beginners free every Sunday from 2 p.m. and coaching is also available free of charge. Anyone who is interested, should contact the President of the Chess Club, Mr. M. Topial — Business 528 2395; Private: 528 2287.

One final mention of three members of our Club, who are also top players at the Victoria Chess Club: they are, Mr. Kagan, Mr. Kallish and Mr. Harding.

The Kadimah Library 1981

During 1981 the Kadimah Library continued to grow and attract new borrowers.

English collection: The Library acquired some 100 new titles mainly in the areas of Holocaust literature, Jews in pre-war Europe, Yiddish literature as well as a large number of popular fiction titles. Among the books acquired were 30 titles donated by borrowers.

Yiddish collection: Although the reorganisation of the Yiddish collection is well advanced, there still remains a great deal of work until the collection is completely recatalogued. The acquisition of new titles is also proving difficult because of limited access to the Yiddish publishing houses throughout the world. Consequently the Yiddish collection has only expanded marginally.

The Library has attracted a number of students seeking specific information in both Yiddish and English. Many of these borrowers have become aware of the Library's collection through the book reviews read on the Yiddish Youth Program on 3EA, as well as through the quarterly announcements of all new books received which are sent to all Jewish institutions.

A special thanks is extended to Mrs. Esther Berman, who has taken over the day to day running of the Library, and has continued to maintain a high standard of service.

Yiddish Radio Broadcasts

The popularity of the Yiddish programs is on the increase. There is no doubt that this media plays an important part in the proliferation and strengthening of Yiddish culture and in publicising cultural and social functions as well as in communicating current events from Israel and the Diaspora.

It is worth noting that our programs have been used on occasions in Perth and also in Paris, where Ethnic radio broadcasting has been recently restored.

As in past years the Yiddish broadcasts have been enjoying the co-operation of several contributors and also enlisted some new ones: Mr. A. Zylber contributes translations from the Israeli (Hebrew) press, Mesdames D. Apelowicz and E. Kowadlo — valuable literary material.

The Youth program (Mondays 5.30 p.m.) lost its devoted organisers Michael and Bobby Zylberman (who looked after its literary side), who departed for the U.S. Let us express our appreciation for their efforts in the past and wish them success in their new home.

Michael's duties have been taken over by Alex Dafner. The youth group enlisted 2 new participants — Freda Goldberg and David Ringelblum and are planning some changes in the format with greater emphasis on communal and social life. Co-ordinator of the Yiddish broadcasts — P. Ringelblum.

As in the past, Yiddish broadcasts can be heard, in conjunction with Hebrew and English, on 3EA (1224 kH) on the following days:

Sunday: 10.00-10.30 a.m. — Jewish Kaleidoscope (English); 10.15-10.30 a.m. — Hebrew and English entertainment; 10.30-11.00 a.m. — YIDDISH entertainment and music (Yasha Sher).

Monday: 5.00-5.30 p.m. — News and music in Hebrew; 5.30-6.00 p.m. — YIDDISH youth program.

Wednesday: 11.00-11.30 a.m. — YIDDISH for children and Youth (program for schools); 11.30-12.00 p.m. — Israeli music.

Friday: 4.30-5.00 p.m. — YIDDISH News, views and interviews, and Literary corner (P. Ringelblum);

In September, 1980 a committee of eleven members were elected. They divided their work into eight sub-committees. The most successful achievements were obtained by the cultural committee under the chairmanship of Seva Rubinstein. They had to their credit eight concerts, two literary/musical evenings, six entertainment evenings for the club members, two performances of the children's music school. They also performed in three voluntary concerts — two for the Montefiore Homes and one Chanuke concert in Kew synagogue. Regular film evenings for the Russian immigrants were also started.

Attendances to all these functions were about 1600 people, most of them Jews from the Soviet Union.

The Club spent $2,125 on organising the library. At present, there are some 600 books, with subscriptions to three journals and 4 newspapers from around the world, all in the Russian language. The library operates regularly and has a membership of 85 families (about 250 readers).

With the help of immigree-teachers, a music school was established, as well as an art studio and a chess club for children. For a short time Yiddish lessons were provided but were discontinued due to lack of enthusiasm.

The newspaper "Shalom" in Russian (edited by Ziama Plotke) has been published regularly, and has grown into a professional paper, with 500 subscribers, mostly in Melbourne, with some readers in Sydney and Adelaide. The editorial board is striving to enlarge the paper with more interesting material, and to obtain more advertising in order to become self-supporting.

The committee for helping accommodate people into the workforce, especially engineers and technicians (chairman Fred Furman) organised a consultation meeting for 40 specialists.

The sports section, (under the leadership of Igor Klaf) organised a number of sports groups: football, table-tennis etc.

The youth committee worked well under the leadership of Roma Markus. It organised 7 disco evenings, 3 excursions, with the participation of about 100-150 young people. Some 30 young people met once a week in the Kadimah, where projects of further work are planned.

The Welfare Committee (chaired by Kira Wasserman) worked with the Jewish Welfare Society in providing help for needy families.

The main aim of Shalom, to organise the Russian Jews into a club, has been realised. The Club also participates with other organisations in the cultural life of the community.

In 1981 a new committee of 15 people was elected. They were:

Mark Goldfield — Chairman (tel. 850 9241)
Seva Rubinstein — Vice-Chairman (tel. 527 5209)
Victor Korin — Secretary (859 6034)
Ziama Plotke — Editor of "Shalom"
Meir Gurewich — Representative from "Shalom" Club to the Kadimah Committee.

Kadimah Functions 1981

1. 8.2.81 — Lecture by Max Melman, translator of the book "The Red Orchestra" from French into Yiddish. Topic: "The Red Orchestra". Chairman: Y. Sher.
2. 22.2.81 — Evening for the writer and poet J. Papiernikow. In programme: B. Wiener; J. Papiernikow — the fighter for Yiddish; M. Ajzenbud: Literary appraisal; Reading of the poet's poetry by: Danielle Gryfenberg Charak, Rachel Beker, David Ringelblum; Songs sung by Danny Kleinman. At the piano: Miriam Rochlin. With the participation of the poet J. Papiernikow. After the programme — a cup of tea. Chairman: P. Ringelblum.
3. 8.3.81 — Yiddish film "Eli-Eli".
4. 15.3.81 — Yiddish film "Eli-Eli".
5. 15.3.81 — Symposium on the topic: "Soviet Russia in the 80s". Participants: M. Gurevitch, B. Berezin, B. Wiener. In artistic programme: The brothers Starikow. Chairman: M. Ajzenbud.
6. 22.3.81 — Yiddish film "Eli-Eli".
7. 25.3.81 — 69th Annual General Meeting of Kadimah.
8. 28.3.81 — Dinner Dance organised by 3 E.A. Ethnic Radio — Yiddish-Hebrew Programme, together with "Kadimah". Guest artists: Susan Steel, . Nehamah Patkin with the "Shalom" Orchestra.
9. 29.3.81 — Yiddish Film "Two Sisters".
10. 5.4.81 — Yiddish Film "Two Sisters".
11. 30.4.81 — 38th Anniversary of the Warsaw Ghetto uprising. Organised by the Victorian Jewish Board of Deputies with the participation of Jewish Cultural Centre Kadimah, Katzetler, Victorian B'nai B'rith Council, State Zionist Council and organisations affiliated to the Board of Deputies. Speakers: Dr. M. Verstandig, Rabbi B. Fox, B.H.L., M.A. at the Melbourne Town Hall. The programme was under supervision of P. Ringelblum.
12. 10.5.81 — Israeli film "Father Solomonico", part 1.
13. 17.5.81 — Literary evening in memory of Alter Kacyzne and special emphasis given to his play "Szwarcbard". Literary appraisal of Kacyzne's work: Itzhak Kahn; in artistic programme: Danielle Gryfenberg Charak and members of David Herman Theatre; under direction of P. Ringelblum. Chairman: P. Ringelblum.
14. 24.5.81 — Israeli film "Father Solomonico", part 1.
15. 31.5.81 — Symposium on the topic: S. Rosenkrantz: Elections to Histadruth and Knesset. Yehuda Svoray: Israel and the World. Dr. M. Verstandig: Israel Within. Chairman: H. Brown.
16. 21.6.81 — Opening of lecture season by our guest speaker Prof. Eugene Orenstein. First lecture on the topic: "The Vitality of Yiddish Today: Eli Shektman's 'Erev'. Welcome speeches: J. Orbach, Kadimah President, P. Ringelblum — Chairman of Cultural Committee, S. Rosenkrantz, representing the Committee for Yiddish and Yiddish Culture. Chairman: A. Dafner. Recitations: D. Ringelblum.
17. 24.6.81 — Second lecture by Prof. E. Orenstein

on: "Moyshe Leib Halpern: The Poet of Blasphemy and Love". Chairman: M. Ajzenbud.

18. 28.6.81 — "1881-1981: A Century of Modern Jewish Life", was the third lecture by Prof. E. Orenstein. *Chairman: A. Dafner.
19. 30.6.81 — Fourth lecture by our guest speaker: "Ber Borochov: The Pioneer of Modern Yiddish Renaissance". Chairman: P. Ringelblum.
20. 5.7.81 — Fifth lecture by Prof. E. Orenstein: "A Modern Yiddish Literary Treatment of the Maimonidean Period". Chairman: H. Brown.
21. 8.7.81 — Sixth lecture by Prof. E. Orenstein: "Yehoash, The Master of Jewish Tradition and the Master of Literary Innovation". Chairman: I. Winkler.
22. 12.7.81 — "The Jewish People Returns to its History" was the seventh lecture in the series. Chairman: H. Brown.
23. 15.7.81 — The eighth lecture by Prof. E. Orenstein: "Hasidim and Haskalah in Yiddish Literature". Chairman: P. Krystal.
24. 18.7.81 — Festive farewell evening for Prof. Orenstein with ninth lecture: "The Prehistory of the Yiddish Theatre — A Little Known Chapter of Cultural History". Chairman: J. Orbach. Appraisal of the lecture series: P. Ringelblum. A word of thanks: Prof. E. Orenstein.
25. 19.7.81 — Tenth and only lecture in English by Prof. Eugene Orenstein o.t.t.: "Anglo-Jewish Literature and Yiddish Literature: Some Parallels and Some Diversities". Chairman: A. Dafner.
26. 26.7.81 — Lecture by Samuel Pisar, author of the book: "Blood and Hope" at the Caulfield Town Hall on: "World Survival and Jewish Survival". Introduction: J. Orbach. Chairman: P. Ringelblum.
27. 22.8.81 — Festive farewell evening for the poet J. Papiernikow, together with the Warshever Landsmanshaft. Speaker: Itzhak Kahn — an appraisal of J. Papiernikow's literary creativity. In artistic programme: D. Charak-Gryfenberg, S. Szwarc, Ringelblum. Chairman: S. Glass Wiener.
28. 6.9.81 — 70 Years Kadimah Celebration. Opening speech: President of Kadimah, J. Orbach. Speakers: J. Gersh, Honorary Secretary of Victorian Jewish Board of Deputies; N. Gryfenberg, representing Sholem Aleichem College; I. Kipen, from State Zionist Council; S. Rosenkrantz, from the Committee for Yiddish; L. Cukier — representing the David Herman Theatre; M. Pell from Hazomir Choir; Y. Rubinstein from Shalom Club; B. Wiener from Bund. Festive speech: Itzhak Kahn. At the ceremonial table on stage were seated, the past Presidents, and the present Executive of Kadimah and special guests invited to host the ceremony. In the artistic programme, under the direction of P. Ringelblum participated: The Youth Ensemble Flamen, the Shalom Dance Ensemble, the Shalom Orchestra with Soloist V. Mishkin, the Melbourne Yiddish Youth Group, Fred and Raisa Burstin, the brothers S. & B. Starikov. Compere: P. Ringelblum.
29. 21.9.81 — First concert of guest artists Ethel Kovenska and Lev Kogan at the Kadimah Theatre in the first programme of Yiddish, Hebrew and Russian songs "Together Again".
30. 26.9.81 — Second concert by E. Kovenska and Lev Kogan at the Caulfield Art Centre — a repeat of first programme.
31. 27.9.81 — Third concert by our guest artists at the Kadimah Theatre.
32. 4.10.81 — Fourth concert by Ethel Kovenska and Lev Kogan in a new programme, "Speak To Me in Yiddish".
33. 10.10.81 — Fifth and last concert by the guest artists at the Caulfield Art Centre in a programme of Russian and Yiddish songs.
34. 18.10.81 — Festive evening in celebration of the publication of "On Firmer Shores" by Serge Liberman, with the participation of Mr. W. Lippmann, Itzhak Kahn, S. Liberman — the author. Readings from the book by D. Charak and F. Mokotow.
35. 25.10.81 — The Live Wireless Yiddish Youth Show, presented by the Melbourne Yiddish Youth Theatre. In programme: 2 plays, Yiddish and English; Music Ensemble Flamen; The 3EA Yiddish Youth Programme Team; The Mlynek Folk-Singing Duet; Dance, Readings and Poetry.
36. 1.11.81 — Quest of Yiddish and Hebrew songs and music, organised by the Baruch Kaluszyner Remembrance Committee. Introductory word: I. Kahn. Chairman and Compere: Yasha Sher.
37. 8.11.81 — Festive evening, organised together with the Committee for Yiddish and Yiddish Culture to mark the date of 5 years since the first conference for Yiddish in Jerusalem. Speakers: M. Ajzenbud, I. M. Lewin and S. Rosenkrantz. Artistic programme: D. Gryfenberg-Charak, R. Beker and D. Kleinman. At the piano: M. Rochlin.
38. 29.11.81 — Yearly Hazomir Choir concert of Song and Music with the participation of choir members and soloists: S. Portek, R. Podemska and the brothers Starykow. Conductor: Adrian N. Bartak. Guest cellist: Robert Ekselman; at the piano: Miriam Rochlin. The Youth Ensemble Flamen.
39. 2.12.81 — Lecture on the topic "The present situation in Poland", delivered by the writer Wladislaw Bonk. Chairman: P. Ringelblum.
40. 13.12.81 — Festive evening to mark the end of the cultural activities for 1981 together with a lecture by Mr. Wladislaw Bonk on the topic: "Ethnic Groups in Israel in Conflict". J. Orbach — Chairman; P. Ringelblum — an appraisal of the cultural activities in 1981.

    Functions in Sydney, organised together with the Folk Centre.
41. 20.6.81 — Lecture by Prof. E. Orenstein.
42. 13.7.81 — Second lecture by Prof. E. Orenstein.
43. 27.7.81 — Lecture by Samuel Pisar, author of the book: "Of Blood and Hope" on the topic: "World Survival and Jewish Survival".
44. 19.9.81 — Concert by Ethel Kovenska and Lev Kogan.

Obituary

It is with deep regret and sorrow that we record the loss of the following members:

Mrs. C. Krystal
Mr. S. Cheron
Mr. L. Blustein
Mrs. B. Buks-Richter
Mrs. G. Zajdenberg — Committee member of David Herman Theatre.
Mr. M. Blatt
Mr. M. Kenigstein — Member of David Herman Theatre.
Mr. M. Wenig
Mr. Kastner
Mr. J. Kent

New Books in the Kadimah Library

1. WIESEL, Elie. The Jews of Silence: a personal report on Soviet Jewry. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1966.
2. ARIETI, Silvano. The Parnas. New York. Basic Books, 1979.
3. AYALTI, Hanan J. **editor** Yiddish Proverbs. New York. Schocken Books, 1963.
4. LIBERMAN, Serge. On Firmer Shores. Melbourne. Globe Press. 1981.
5. ROSENFELD, Lulla. Bright Star of Exile: Jacob Adler and the Yiddish Theatre. New York. Thomas Y Crowell, 1977.
6. VINECOUR, Earl. Polish Jews: The Final Chapter. Photographs by Chuck Fishman. New York. McGraw-Hill, 1977.
7. LIPTZIN, Sol. The Maturing of Yiddish Literature. New York. Jonathan David, 1971.
8. LIFSON, Davis S. Epic and Folk Plays of the Yiddish Theatre. New Jersey. Associated University Press, 1975.
9. KRESH, Paul. Isaac Bashevis Singer: The Magician of 86th Street. A biography. New York. Dial Press, 1979.
10. GILBERT, Martin. Auschwitz and the Allies: how the Allies responded to the news of Hitler's Final Solution. London: Michael Joseph, 1981.

WITH COMPLIMENTS FROM:

Simon Zielinski

of

RENOMA CREATIONS PTY. LTD.

72 High Street,
Windsor 3181.
Phone: 51 7812

WITH COMPLIMENTS and BEST WISHES FROM:

I.H. JEDWAB & SONS PTY. LTD.

IMPORTERS, MANUFACTURERS AND WAREHOUSEMEN

REGISTERED OFFICE:
41-43 STEWART ST., RICHMOND
TELEPHONE: 42 1637 (4 lines)

WITH GREETINGS FROM:

Casmir Knitting Mills

231 JOHNSTON STREET, FITZROY
TELEPHONE: 419 4955

WITH COMPLIMENTS FROM:

JOSBOR MANAGEMENT P/L.

165 Rose Street, Fitzroy
Telephone 417 2542

אָנהויב פון יידישן טעאַטער; פּאָרזיצער י. אָרבאַך;
אַן אָפּשאַצונג פון דעם ציקל לעקציעס: פּ. רינגעל־
בלום; אַ געזעגענונגס־וואָרט פון יודזשין אָרענשטיין.

25) 19.7.81 — לעצטע און איינציקע לעקציע (די 10־טע)
אין ענגליש אד״ט: „קאָנפראָנטאַציע צווישן אַנגלאָ־
יידישער ליטעראַטור און יידיש־ליטעראַטור. (פאַר־
גלייכן און אונטערשידן); פּאָרזיצער אַלעקס דאַפּנער.

26) 26.7.81 — ד״ר שמואל פּיסאַר — אינטערנאַציאָנאַ־
לער יוריסט און מחבר פון דעם חורבן־בוך „פון בלוט
און האָפענונג״ — געהאַלטן אַ לעקציע אין קאָול־
פילד שטאָט־זאַל אד״ט: „וועלט קיום און יידישער
קיום״. באַגריסונג אין נאָמען פון „קדימה״: י. אָר־
באַך; פּאָרזיצער. פּ. רינגעלבלום.

27) 22.8.81 — פייערלעכער געזעגענונגס־אָוונט פאַר
דעם פּאָעט יוסף פּאַפּיערניקאָוו, איינגעאָרנט צוזאַמען
מיטן וואַרשעווער צענטער. אַן אָפּשאַצונג פון י. פּאַ־
פּיערניקאָווס שאַפן: יצחק קאַהאַן; אין אַרטיסטישן
פּראָגראַם: דאַניעל חר״ג גריפּנבערג, ש. שוואַרץ,
פּ. רינגעלבלום; פּאָרזיצער: שבע גלאָס־ווינער.

28) 6.9.81 — יובל־פייערונג לכבוד דעם 70־טן יובל
פון „קדימה״; ביים פּרעזידיום־טיש זענען געזעסן
דער יובל־קאָמיטעט און אַנדערע פאַרשטייער פון
אָרגאַניזאַציעס; דערעפענונגס־וואָרט: י. אָרבאַך,
„קדימה״־פּרעזידענט; באַגריסונגען: י. גערש פון
„באָאַרד״, נ. גריפּנבערג פון דער שלום עליכם טאָג־
שול, י. קיפּען פון ציוניסטישן ראַט, ש. ראָזענקראַנץ
פון לאַנד־ראַט פאַר יידיש, לאה צוקער פון דוד
הערמאַן־טעאַטער, מ. פּעל פון „הזמיר״־כאָר, י. רו־
בינשטיין פון „שלום״־קלוב, ב. ווינער פון „בונד״;
פעסט־רעדע: יצחק קאַהאַן; פאָרגעקומען פּרעזענטי־
רונג פון אַנדענק־זשעטאָנען און אַנערקענונגס־בריוו
פאַר געוו. „קדימה״־פּרעזידענטן און פאַרדינסטפולע
פערזענלעכקייטן אויפן געביט פון ליטעראַטור, טעאַ־
טער און מוזיק; אין קינסטלערישן טייל האָבן זיך
באַטייליקט: יוגנט־אַנסאַמבל „פלאַמען״, „שלום״־
טאַנץ־אַנסאַמבל, מעלבורנער יידישע יוגנט־טרופּע,
פּרעד און ראַיסאַ בורשטין, די ברידער סטאַריקאָוו
און דער „שלום״־אָרקעסטער מיט דעם דיריגענט
מישאַ קופּערמאַן און סאָליסט וולאַדימיר מישקין,
קאָנפעראַנסיער: פּ. רינגעלבלום.

29) 21.9.81—ערשטער קאָנצערט פון די געסט־אַרטיסטן
עטל קאָוועןסקאַ און לעוו קאַגאַן אין „קדימה״־
טעאַטער אין פּראָגראַם „ווידער צוזאַמען״ — אַ פּראָ־
גראַם פון יידישע, העברעישע און רוסישע לידער.

30) 26.9.81 — צווייטער קאָנצערט פון עטל קאָוועןסקאַ
און לעוו קאַגאַן, אַן איבערחזרונג פון דעם ערשטן
קאָנצערט אין קאָולפילד קונסט־צענטער.

31) 27.9.81 — דריטער קאָנצערט פון עטל קאָוועןסקאַ
און לעוו קאַגאַן

32) 4.10.81 — 4־טער קאָנצערט פון עטל קאָוועןסקאַ
און לעוו קאַגאַן אין אַ נייעם פּראָגראַם: „רעדט צו
מיר יידיש״ אין „קדימה״־טעאַטער.

33) 10.10.81 — געזעגענונגס־קאָנצערט פון עטל קאָ־
קאָוועןסקי און לעוו קאַגאַן אין אַ פּראָגראַם פון יידי־
שע און רוסישע לידער אין קאָולפילד־קונסט־
צענטער.

34) 18.10.81 — פייערלעכער אָוונט צום דערשיינען פון
סערזש ליבערמאַנס בוך: „אויף זיכערע ברעגן״,
מיטן אָנטייל פון יצחק קאַהאַן און וואָלטער ליפּמאַן;
אין אַרטיסטישן טייל: דאַניעל גריפּנבערג חר״ג און
פייגעלע מאַקאָטאָוו; צום סוף אַ וואָרט פון מחבר;
פּאָרזיצער: אַלעקס דאַפּנער.

35) 25.10.81 — דער יידישער יוגנט־טעאַטער אין אַ לע־
בעדיקער ראַדיאָ־פאַרשטעלונג: 2 איינאַקטערס (יידיש
און ענגליש), יידישע פאָלקס־גרופּע „פלאַמען״,
פאָלקס־געזאַנג פון די שוועסטער מלינעק, טאַנץ־
רעציטאַציע־פּאָעזיע, די אַנאָנסירער פון דעם יידישן
יוגנט־פּראָגראַם אויף דער עטנישער ראַדיאָ־סטאַציע
3־אי.עי.

36) 1.11.81 — ברוך קאָלושינער קאָנקורס פון יידישע,
העברעישע און ליטורגישע מוזיק מיטן אָנטייל פון
קינדער און יוגנטלעכע; קאָנפעראַנסיער: יאַשאַ שער.

37) 8.11.81 — פייערלעכער אָוונט ביי געדעקטע טישן
צוזאַמען מיטן לאַנד־ראַט פאַר יידיש און יידישער
קולטור: „5 יאָר נאָך דער ירושלימער קאָנפערענץ
פאַר יידיש״; רעדנער: מ. אייזענבוד, י. מ. לעווין,
שמואל ראָזענקראַנץ; אין קינסטלערישן טייל: רחל
בעקער, דאַניעל גריפּנבערג־חר״ג און דעני קליינמאַן;
פּיאַנאָ־באַגלייטונג: מרים ראָכלין; פּאָרזיצער:
י. אָרבאַך.

38) 29.11.81 — יערלעכער קאָנצערט פון „הזמיר״־כאָר;
אין פּראָגראַם: לידער און מוזיק אויסגעפירט פון די
כאָריסטן און „הזמיר״־סאָליסטן; גאַסט־מוזיקער:
טשעליסט ראָבערט עקסעלמאַן; מוזיקאַלישע לייי־
טונג: אַדריאַן באַרטאַק; פּיאַנאָ־באַגלייטונג: מרים
ראָכלין; מוזיקאַלישע יוגנט־גרופּע: „פלאַמען״.

39) 2.12.81 — רעפעראַט פון וולאַדיסלאַוו באַנק אד״ט:
„די איצטיקע לאַגע אין פּוילן״; פּאָרזיצער פּ. רינ־
געלבלום.

40) 13.12.81 — אָפּשלוס־אָוונט פון „קדימה״־טעטיקייט
צוזאַמען מיט אַ רעפעראַט פון וולאַדיסלאַוו באַנק
אד״ט: „דער עדה־קאָפליקט אין ישראל״; פּאָרזיצער:
י. אָרבאַך; אַן איבערבליק פון דער „קדימה״־טעטי־
קייט: פּ. רינגעלבלום.

אונטערנעמונגען אין סידנעי, אָרגאַניזירט צוזאַמען מיטן פאָלקס־צענטער

41) 20.6.81 — ערשטע לעקציע פון פּראָפ. ע. אָרענשטיין.
42) 13.7.81 — צווייטע לעקציע פון פּראָפ. ע. אָרענשטיין.
43) 27.7.81 — איינציקע לעקציע פון ד״ר ש. פּיסאַר
אד״ט: „וועלט קיום און יידישער קיום״.
44) 19.9.81 — איינציקער קאָנצערט פון עטל קאָוועןסקאַ
און לעוו קאַגאַן.

דאַנק־אויסדרוקן

דער קאָמיטעט דריקט אויס א האַרציקן דאַנק און אָנערקענונג דעם פריינד ש. וואָלסקי, ללב., ערן־אַדוואָקאַט פון דער „קדימה״, פאַר זיין פּריווילעגיער און איבערגעגעבענער אַרבעט ביים דערלידיקן די יורידישע ענינים פון דער אינסטיטוציע.

— די „יידישע נייעס״ און „דשואיש ניוס״ פאַר אָפּגעבן פּלאַץ פאַר די נאָטיצן און באַריכטן פון „קדימה״.

— דער פרויען־גרופּע ביי דער „קדימה״ פאַר אָפּגעבן צייט און מי אויף איינצואָרדענען און פאַרשענערן אונדזערע אונטערנעמונגען; ווי אויך די אַלע וועלכע האָבן מיטגעהאָלפן, אַז אונדזער אַרבעט זאָל זיין פּרוכטבאַרער און אימפּאָזאַנטער.

יוגנטלעכע. אַן ערך 30 יוגנטלעכע טרעפן זיך רעגולער איין מאָל אַ וואָך אין „קדימה"־זאַל, און דאָרט ווערן דיסקוטירט פּראָיעקטן, דער „שלום"־קלוב זאָל קאָנען אַר־בעטן רעגולער; עס זאָלן פאָרקומען אָוונטן, ווו מען זאָל קאָנען אינטערעסאַנטער פאַרברענגען די צייט.

דער הילפס־קאָמיטעט (אָנפירער: קירא וואַסערמאַן) האָט אָרגאַניזירט הילף פאַר די ניי־געקומענע, דורך העלפן זיי לייזן די ערשטע פּראָבלעמען פון אַבסאָרבציע. די קאָ־מיסיע איז פאַרבונדן מיטן הילפס־פאָנד פון וואַנען זיי באַקומען ידיעות וועגן די נויט־באַדערפענישן פון די ניי־געקומענע.

דער הויפט־ציל: שאַפן אין מעלבורן אַ פאַרבאַנד פון ניי־געקומענע ייִדן פון ראַטנפאַרבאַנד — איז דערגרייכט געוואָרן. דער קלוב „שלום" איז באַקאַנט אין מעלבורנער ישוב. ער האָט אָנגעקניפּט באַציאונגען מיט אַלע פירנדע ייִדישע אָרגאַניזאַציעס, און נעמט אָנטייל אין דער אַרבעט פון דער ייִדישער קהילה אין מעלבורן.

אין דעצעמבער 1981 איז אויסגעוויילט געוואָרן א נייער קאָמיטעט, אין וועלכן ס׳זענען אריין 15 פערזאָן. פּרעזי־דענט איז מאַרק גאָלדפילד (טעל.: 850 9241); וויצע־פּרע־זידענט — סעוואַ רובינשטיין (טעל.: 527 5209); סעקרע־טאָר: וויקטאָר קאָרין (טעל.: 859 6034); רעדאַקטאָר פון דער צייטונג „שלום" איז זשאַמע פלאָטקע; פאָרשטייער פון „שלום"־קלוב אין „קדימה"־קאָמיטעט איז מאיר גורעוויטש.

קאַלענדאַר פון „קדימה"־אונטערנעמונגען אין 1981

1) 8.2.81 — רעפעראַט אין „קדימה"־טעאַטער, געהאַלטן פון מאַקס מעלמאַן, איבערזעצער פון לעאָפּאָלד טרעפּערס בוך „די רויטע קאַפּעליע"; די טעמע: „דער אמת וועגן „די רויטע קאַפּעליע; פאָרז. י. שער.

2) 22.2.81 — קולטור־אָוונט איינגעאָרדנט פאַר דעם דיכטער י. פאַפּירעניקאָוו; אין פּראָגראַם: ב. ווינער: „י. פאַפּירעניקאָוו — דער קעמפער פאַר ייִדיש"; מ. אייזענבוד: ליטעראַרישע אָפּשאַצונג; רעציטאַציעס פון פאַפּירעניקאָווס שאַפונגען: רחל בעקער, דאַניעל גריפענבערג חר׳ג, דוד רינגעלבלום; דעני קליינ־מאַן — פאַפּירעניקאָווס לידער; ביי דער פּיאַנאָ: מרים ראַכלין און אַ וואָרט פון דיכטער. נאָכן פּראָ־גראַם — א גלעזל טיי; פאָרזיצער פון אָוונט: פּיניע רינגעלבלום.

3) 8.3.81 — „ייִדישער פילם „אלי־אלי".

4) 15.3.81 — ייִדישער פילם „אלי־אלי".

5) 15.3.81 — „קדימה"־אונטערנעמונג צוזאַמען מיט דעם „שלום"־קלוב; טעמע: „סאָוויעטפאַרבאַנד אין די 80־קער יאָרן"; אָנטייל גענומען: מאיר גורעוויטש, באָריס בערעזין, באַנאַ ווינער; אין קינסטלערישן טייל: די ברידער סטאַריקאָוו; פאָרזיצער מ. אייזענ־בוד.

6) 22.3.81 — ייִדישער פילם „אלי־אלי".

7) 25.3.81 — 69־טע יערלעכע אַלגעמיינע פאַרזאַמלונג פון „קדימה".

8) 28.3.81 — 3־אי.עי. עטנישער ראַדיאָ־באַל פון ייִדיש־העברעישן סעקטאָר; רייכער אַרטיסטישער פּראָגראַם מיט אָנטייל פון סוזען סטיל, נחמה פּאַטקין און דעם „שלום"־אָרקעסטער, איינגעאָרדנט פון „קדימה" צוזאַמען מיט דעם אַקטיוו פון די ייִדיש פּראָגראַמען.

9) 29.3.81 — ייִדיש־רעדנדיקער פילם — „די צווייַ שוועסטער".

10) 5.4.81 — ייִדישער פילם „די צוויי שוועסטער".

11) 30.4.81 — געטאָ־אַקאַדעמיע אין אָנדענק פון די זעקס מיליאָן ייִדישע נאַצי־קרבנות און 38־טן יאָר־טאָג פון וואַרשעווער געטאָ־אויפשטאַנד, אָרגאַניזירט דורכן ראַט פון ייִדישע פאָרשטייער אין וויקטאָריע, ייִדישער קולטור־צענטער און נאַציאָנאַלע ביבליאָ־טעק „קדימה", „בני ברית", פאַרטיזאַנער און קאָ־צעטלער־פאַרבאַנד און אַלע אין ראַט אָנגעשלאָסענע אָרגאַניזאַציעס; רעדנער: דר. מ. פערשטענדיק און הרב ב. פאָקס; דער פּראָגראַם איז אָנגעפירט געוואָרן דורך פּ. רינגעלבלום.

12) 10.5.81 — ישראל־פילם „סאַלאַמאָניקאָ (1טער טייל).

13) 17.5.81 — ליטעראַריש־קינסטלערישער אָוונט גע־ווידמעט דעם שרייבער אַלטער קאַציזנע און זיין דראַמע „שוואַרצבאַרד"; רעדנער יצחק קאַהאַן; אין קינסטלערישן טייל: דאַניעל גריפענבערג־חר׳ג און מיטגלידער פון דוד הערמאַן טעאַטער אונטער דער לייטונג פון פּ. רינגעלבלום; פאָרזיצער פּ. רינגעלבלום.

14) 24.5.81 — ישראל־פילם „סאַלאַמאָניקאָ" (1טער טייל)

15) 31.5.81 — סימפּאָזיום אד"ט: „ישראל אויף דער וועלט־אַרענע" מיט דער באַטייליקונג פון שמואל ראָזענקראַנץ „וואַלן צום הסתדרות און כנסת (ייִדיש), יהודה סבוראי: „ישראל און די וועלט" (ענגליש) און דר. מ. פערשטענדיק „ישראל פון אינעווייניק" (ייִדיש), פאָרזיצער ח. בראַון.

16) 21.6.81 — ערשטע לעקציע פון דעם גאַסט־רעדנער פּראָפ. יודזשין אָרענשטיין אין „קדימה"־טעאַטער אד"ט: „דער כוח פון ייִדיש" („ערב" פון עלי שעכט־מאַן); דעם גאַסט האָבן באַגריסט דער פּרעזידענט פון „קדימה", י. אָרבאַך, דער פאָרזיצער פון לאַנד־ראַט ש. ראָזענקראַנץ, אַלעקס דאַפנער און פּ. רינגעלבלום; רעציטאַציעס: דוד רינגעלבלום.

17) 24.6.81 — צווייטע לעקציע פון פּראָפ. יודזשין אָרענשטיין אין לעאָ פינק־זאַל ביי דער „קדימה" אד"ט: משה לייב האַלפּערן — דער דיכטער פון לעסטערונג און ליבע; פאָרזיצער מ. אייזענבוד.

18) 28.6.81 — דריטע לעקציע פון אונדזער גאַסט־רעד־נער יודזשין אָרענשטיין: 100 יאָר מאָדערן ייִדיש לעבן (1881—1981); פאָרזיצער אַלעקס דאַפנער.

19) 30.6.81 — 4־טע לעקציע פון פּראָפ. יודזשין אָרענ־שטיין: „בער באָראָכאָוו און די מאָדערנע ייִדישע פאָרשונג"; פאָרזיצער פּ. רינגעלבלום.

20) 5.7.81 — 5־טע לעקציע פון פּראָפ. יודזשין אָרענ־שטיין אד"ט: „די רמב"ם עפּאָכע אין אַ היינטציי־טיקער באַלייכטונג (באַזירט אויף נאַטאַן זאַבאַרעס בוך: „נאָך גרויס איז דער טאָג"); פאָרז.: ה. בראַון.

21) 8.7.81 — „יהואש — דער בעל תנ׳ך און דער בעל־מחדש" איז געווען די 6־טע לעקציע פון פּראָפ. אָרענשטיין; פאָרזיצער: י. ווינקלער.

22) 12.7.81 — 7טע לעקציע פון אונדזער גאַסט־רעדנער יודזשין אָרענשטיין: „דאָס ייִדישע פאָלק קערט זיך אום צו זיין געשיכטע" (נייע היסטאָריאָגראַפיע פון היינריך גרעץ און ש. דובנאָוו); פאָרזיצער ה. בראַון.

23) 15.7.81 — 8־טע לעקציע פון פּראָפ. יודזשין אָרענ־שטיין אד„ט: „חסידות און השכלה אין דער ייִדישער ליטעראַטור; פאָרזיצער פּ. קרישטאַל.

24) 18.7.81 — געזעגענונגס־באַנקעט פאַר דעם גאַסט־רעדנער יודזשין אָרענשטיין מיט אַ רעפעראַט וועגן

דאָס באַקומען נייע יידישע ביכער איז באַשווערט צוליב דעם, וואָס דאָס רוב ביכער ווערן ארויסגעגעבן פרייוואַט, און עס איז שווער זיך צו פאַרבינדן מיט די ארויסגעבער. מיר מאַכן אַלע אָנשטרענגונגען צו באַקומען די ניי־דערשינענע ביכער.

די ביבליאָטעק האָט צוגעצויגן אַ צאָל סטודענטן וועלכע זוכן ספּעציפישע אינפאָרמאַציעס אין ענגליש ווי אין יידיש. אַ סך פון די ביכער־אויסבאָרגער האָבן זיך דערוווּסט וועגן דער ביבליאָטעק, אַ דאַנק די אָפּהאַנדלונגען וועגן די נייע ביכער, וועלכע מען הערט אויף דער יידישער ראַדיאָ־פּראָגראַם פאַר יוגנט, ווי אויך דורך די 3־חדשימדיקע ביולעטינען וועגן נייע ביכער — וועלכע מיר שיקן צו אַלע יידישע אינסטיטוציעס.

אַ ספּעציעלן דאַנק דריקן מיר אויס דער פרוי אסתר בערמאַן, וועלכע פאַרנעמט זיך מיט דער טאָג־טעגלעכער אַרבעט פון דער ביבליאָטעק, און האָט איינגעהאַלטן אַ הויכן סטאַנדאַרט אין דער אַרבעט פון באַזאָרגן די לייענער.

יידיש ראַדיאָ־פּראָגראַמען

די פּאָפּולאַריטעט פון יידיש־ראַדיאָ אין מעלבורן האָלט אין איין שטייגן, און אָן שום ספק שפּילט דער געביט אַ גרויסע ראָל אין דער פאַרפעסטיקונג און פאַרשפּרייטונג פון יידיש־קולטור, אין פּאָפּולאַריזירן יידיש־געזעלשאַפטלעכע אונטערנעמונגען, און איבערגעבן ידיעות פון ישראל און פון די תפוצות — סיי פון פּאָליטישן, סיי פון נאַצ. געזעלשאַפטלעכן כאַראַקטער.

עס איז כדאי צו דערמאָנען, אַז יידיש־פּראָגראַמען פון מעלבורן ווערן אויך גענוצט אין פּערט און אפילו אין פּאַריז, ווו מען האָט לעצטנס באַנייט ראַדיאָ־טראַנסמיסיעס אין דער יידישער שפּראַך.

אין משך פון יאָר זענען אויסער די רעגולערע מיטאַרבעטער צוגעקומען אייניקע פּערזאָן, וועלכע באַרייכערן מיט זייער בייטראַג די פּראָגראַמען, אַזוי דאַרף דערמאָנט ווערן דעם צושטייער פון פּר׳ א. זילבער, וועלכער גיט איבער פון צייט צו צייט מאַטעריאַלן פון דער העברעישער פּרעסע אין ישראל (פרייטיק 4.30 נ״מ); דאָבקע אָפּעלאָוויטש און ע. קאָוואַדלאָ — פאַר ליטעראַרישע בייטראַגן.

אין יוגנט־פּראָגראַם (מאָנטיק 5.30 נ״מ) איז פאָרגעקומען אַ וועזנטלעכער פּערסאָנאַזש־ענדערונג: דער לאַנגיאָריקער איבערגעגעבענער טוער מייקל זילבערמאַן צוזאַמען מיט זיין פרוי שרהלע געצאָף־־זילבערמאַן, וועלכע האָבן אַ לאַנגע צייט צוזאַמען אויסגעטראָגן די לאַסט פון צוגרייטן די מאַטעריאַלן, זענען לעצטנס אָפּגעפאָרן קיין אַמעריקע און זייערע פליכטן האָט איבערגענומען אַלעקס דאָפּנער צוזאַמען מיטן יונגן קאָלעקטיוו, צו וועלכן ס׳זענען צוגעקומען אַלס רעגולערע מיטאַרבעטער פריידע גאָלדבערג און דוד רינגעלבלום.

לאָמיר דאָ אויסדריקן אונדזער דאַנק מייקלען און שרהלען פאַר זייער ביישטייער אין די פאָרמאַטיווע יאָרן פון יוגנט־פּראָגראַם און ווינטשן זיי הצלחה אין זייער נייער היים, האָפנדיק, אַז זיי וועלן זיין אויך דאָרט אַקטיוו אויף דעם געביט.

קאָאָרדינאַטאָר פון די יידיש־פּראָגראַמען, איז פּיניע רינגעלבלום.

די יידיש־פּראָגראַמען אין מעלבורן אויף סטאַציע 3־אי.עי. קען מען הערן יעדן זונטיק 10.30 פרי (יאַשע שער)

מאָנטיק, 5.30 נ״מ (יוגנט)

מיטוואָך 11.00 פרי (פאַר שולן)

פרייטיק 4.30 נ״מ (פּ. רינגעלבלום)

„שלום"־קלוב

דער ערשטער קאָמיטעט פון פאַרבאַנד פון די ניי־געקומענע יידן פון ראַטנפאַרבאַנד (קלוב „שלום" ביי דער „קדימה") איז אויסגעקליבן געוואָרן אין סעפּטעמבער 1980. צו אים האָבן געהערט 11 פּערזאָן. דער קאָמיטעט איז באַשטאַנען פון 8 קאָמיסיעס. צו יענער צייט האָבן צום פאַרבאַנד געהערט 130 פאַמיליעס — אָן ערך 500 מענטשן. דורכן יאָר איז די מיטגלידערשאַפט אויסגעוואַקסן ביז 236 פאַמיליעס, וועלכע נעמען אַרום 800 מענטשן.

אַ דערפאָלגרייכע אַרבעט האָט דורכגעפירט די קולטור־קאָמיסיע (פאָרזיצער: סעוואַ רובינשטיין).

די קאָמיסיע האָט צוגעגרייט און דורכגעפירט 8 קאָנצערטן; 6 אָפּרו־אָוונטן; 2 ליטעראַריש־מוזיקאַלישע אָוונטן און 2 ארויסטריטן פון דער מוזיק־שול פאַר קינדער. עס זענען אויך פאָרגעקומען 3 וווילטעטיקע קאָנצערטן: 2 אין מאָנטעפיאָרע־היים און 1 אין קיו־שול לכבוד חנוכה, און 2 פאַרוויילונגס־אָוונטן.

מיר האָבן אָנגעהויבן רעגולערע פילם־אָוונטן פאַר די ניי־געקומענע יידן פון ראַטנפאַרבאַנד.

די אַלע אונטערנעמונגען האָבן באַזוכט אָן ערך 6000 יידן, דאָס רוב — ניי־געקומענע.

עס האָט זיך צעוואַקסן און עס אַרבעט רעגולער די ביבליאָטעק; „שלום" שרייבט אויס 4 צייטונגען און 3 זשורנאַלן אין דער רוסישער שפּראַך, פון פאַרשידענע טיילן פון דער וועלט; אין ביבליאָטעק זענען איצט פאַראַן 600 ביכער; אויף צו אָרגאַניזירן די ביבליאָטעק האָט דער „שלום"־קלוב אויסגעגעבן 2125 דאָלער. די צאָל באַשטענדיקע לייענער באַטרעפט 85 פאַמיליעס — אַרום 250 מענטשן.

מיט דער הילף פון לערער־אימיגראַנטן איז אויפגעשטעלט געוואָרן אַ מוזיק־שול פאַר קינדער; אַ קינסטלער־סטודיאָ; אַ שאַך־סעקציע פאַר קינדער.

אַ געוויסע צייט זענען פאָרגעקומען לעקציעס צו לערנען יידיש און יידישע געשיכטע. צוליבן פעלן פון ענטוזיאַזם ביי די צוהערער, האָט מען דאָס לערנען אויפגעגעבן.

גוט און רעגולער אַרבעט די צייטונג אין דער רוסישער שפּראַך „שלום" (רעדאַקטאָר: זשאַמע פלאָטקע). די צייטונג איז אויסגעוואַקסן אויף אונדזערע אויגן און האָט באַקומען אַ פּראָפעסיאָנעלן אָנבליק. די צייטונג האָט 500 אַבאָנענטן, דאָס רוב אין מעלבורן. עס זענען אויך דאָ אַבאָנענטן אין סידנעי און אַדעלייד. די רעדאַקציע באַמיט זיך צו פאַרגרעסערן די צייטונג און דרוקן מער אינטערעסאַנטן לייען־מאַטעריאַל. זי האָפט אויך צו פאַרגרעסערן די צאָל אַנאָנסן, כדי די צייטונג זאָל זיך קאָנען אליין אויסהאַלטן.

די קאָמיסיע פאַר העלפן אַבסאָרבירן און איינאָרדנען זיך אויף אַרבעט, הויפּטזעכלעך אינזשעניערן און טעכניקער (פאָרזיצער: פרעד פורמאַן) האָט אָרגאַניזירט באַראַטונגען פאַר 40 ספּעציאַליסטן; צו דעם צוועק איז אָרגאַניזירט געוואָרן אַ טעכנישער קאַבינעט מיט די נויטיקע טעכנישע מאַטעריאַלן; עטלעכע מאָל זענען איינגעאָרדנט געוואָרן קאָנסולטאַציעס פאַר די אימיגראַנטן מיט אַ קוואַליפיצירטן יוריסט.

די ספּאָרט־קאָמיסיע (אָנפירער: איגאָר קלאַץ) האָט אָרגאַניזירט אייניקע ספּאָרט־סעקציעס (פוטבאָל, פּינג־פּאָנג און נאָד.)

דער יוגנט־קאָמיטעט אַרבעט רעגולער און מיט דערפאָלג (אָנפירער: ראָמאַ מירקוס). דער קאָמיטעט האָט אָרגאַניזירט 7 דיסקאָ־אָוונטן און 3 עקסקורסיעס. אין אַלע יוגנט־אונטערנעמונגען נעמען אָנטייל פון 100 ביז 150

אין פאַרבינדונג מיט אַן אַקטריסע פון ישראל, וועלכע דאַרף קומען במשך פונעם יאָר און שטעלן אויך אַ פאָר־שטעלונג.

דער קאָמיטעט האָט אָפּגעהאַלטן אַ גאַנצע ריי זיצונ־גען און דער גאַנצער קאָלעקטיוו האָט זיך עטלעכע מאָל באַגעגנט.

דער טעאַטער־קאָמיטעט איז באַשטאַנען פון די פאָלגנ־דיקע חברים: יאָסל האַבערמאַן, גיטל זיידענבערג ע"ה, רחל לעוויטאַ, צילאַ מירקין־האַרטמאַן, לאה צוקער, מאיר צעפּראָוו, מענדל שמערלינג און יאַשאַ שער.

יוגנט אין „קדימה"

די באַטייליקונג פון דער יוגנט אין דער „קדימה"־אַרבעט איז הײַ־יאָר געווען אַ באַשיידענע.

דער וויכטיקסטער אויפטו איז געווען דאָס פאַראינטע־רעסירן יוגנטלעכע אין טעאַטער.

צוליבן דערפאָלג פון יוגנט־טעאַטער אין דער פאַר־גאַנגענהייט, און די צוציאונגס־קראַפט, וועלכע די בינע פאַרמאָגט — איז טעאַטער דאָס בעסטע מיטל צו סטי־מולירן אַ גרעסערע צאָל יוגנטלעכע צו יידיש־אַרבעט.

אַרום 30 יוגנטלעכע, אין עלטער צווישן 18 און 35 יאָר האָבן געאַרבעט ביים צוגרייטן צוויי קורצע פּיעסן (אין יידיש און ענגליש). די יידישע אויפפירונג איז געווען איינגעשלאָסן אין פּראָגראַם פון דער יובל־פייערונג פון 70 יאָר „קדימה".

דער רעזולטאַט פון דער טעאַטער־טעטיקייט פון דער יוגנט, איז געווען די רעוויע אונטערן נאָמען: „לעבעדיקע ראַדיאָ־אָוידיציע". אין דער רעוויע האָבן זיך באַטייליקט: דער יוגנט־טעאַטער; דער קאָלעקטיוו פון דער ראַדיאָ־אָוידיציע פאַר יוגנט; דער מוזיקאַלישער אַנסאַמבל „פלאַ־מען" און אינדיווידועלע אַרטיסטן. די רעוויע איז געווען אַ דערפאָלג.

דער מוזיקאַלישער אַנסאַמבל „פלאַמען" פאַרדינט באַ־זונדערס דערמאָנט צו ווערן צוליב זייער אַנגעשטרענג־טער אַרבעט און ענטוזיאַזם. מיט זייערע אַרויסטריטן האָבן זיי באַשיינט „קדימה"־אונטערנעמונגען ווי אויך אַנדערע יידישע קולטור־פאַראַנשטאַלטונגען אין מעלבורן.

„הזמיר"־כאָר

דער כאָר האָט אָנגעהויבן זיין טעטיקייט דעם 13טן יאַנואַר 1981.

אויף דער איינלאַדונג פון דער עטנישער טעלעוויזיע אין סידנעי האָבן מיר געזונגען אויסטראַליעס נאַציאָנאַלע ליד „עדוואַנס אויסטראַליאַ פעיר".

פאַר אונדזער אַרויסטריט האָבן מיר באַקומען אַ וואַ־רעמען דאַנק־בריוו פון מוזיקאַלישן דירעקטאָר פון דער סטאַציע, מר. ביקערסהאָף.

דעם 30טן אַפּריל האָבן מיר אָנטיילגענומען אין דער אַלגעמיינער געטאָ־אַקאַדעמיע, איינגעאָרדנט דורכן „באָ־אַרד אָף דעפּיוטיס" „קדימה" און קאַצעטלער־פאַרבאַנד.

אויף דער איינלאַדונג פון דער פרויען־גרופּע „שלום" ביים „בני־ברית", האָבן אונדזערע סאָליסטן געזונגען פאַר עלטערע מענטשן. אין דער פונקציע האָבן זיך באַטייליקט: סילוואַ פּאַרטעק; רחל פאַדעמסקי; י. מאַרינער; אַלעקס בלאַנקאָוו און די פּיאַניסטין מרים ראַכלין.

דעם 4טן יולי האָט דער כאָר איינגעאָרדנט אַ טאַנץ־אָוונט.

דעם 14טן סעפּטעמבער האָבן מיר געזונגען פאַר די אַלטע לייט אין די מאָנטעפיאָרע היימען. די פונקציע האָט אָרגאַניזירט די פרויען־גרופּע „האַרמאָני" ביים „בני־ברית".

דער יערלעכער קאָנצערט איז פאָרגעקומען דעם 29טן נאָוועמבער אין טעאַטער־זאַל פון „קדימה". אין קאָנצערט האָט זיך אויך באַטייליקט דער יוגנט־אַנסאַמבל „פלאַמען".

דעם 5טן דעצעמבער האָבן מיר איינגעאָרדנט אַ טאַנץ־אָוונט, און דעם 13טן דעצעמבער — אַ פאַרווײַלונגס־אָוונט אין לעאָ פינק־זאַל פאַר די משפחות און פריינד פון כאָר.

שאַך־קלוב

דער שאַך־קלוב פירט זיין טעטיקייט אין „קדימה". מיר שפּילן שאַך 2 מאָל אַ וואָך — שבת און זונטיק — ווי אויך אין „פּאַבליק האָלידייס" פון 2 נ"מ ביז 7 אָוונט.

צוליב דער פּאָפּולערקייט פון שאַך־קלוב, האָבן מיר דאָס יאָר פאַררעגיסטרירט 6 פון די בעסטע שאַך־שפּילער אין וויקטאָריע. דאָס זענען די פריינד: קאַגאַן (אַן אימי־גראַנט פון רוסלאַנד), בענעדיקט, ראָזענבערג, פּאַיגמאַן; צוקערמאַן און יצחק סהר, וועלכער איז קאַנדידאַט אויף אַ שאַך־מייסטער.

פר' סהר האָט געשפּילט אין אונדזער שאַך־קלוב אַ מעטש מיט 20 שאַכיסטן גלייכצייטיק, ווו ער האָט באַ־וויזן זיינע קענטעניש‎ן.

עס איז אויך פאָרגעקומען אַ פאַרמעסט פון שאַך־טשעמפּיאָנען פון אויסטראַליע מר. יאַן ראָדזשערס מיט 22 שאַך־שפּילער גלייכצייטיק.

צום ערשטן מאָל זינט דער שאַך־קלוב עקזיסטירט, האָבן מיר הײַ־יאָר איינגעאָרדנט אַן אָפענעם שאַך־קלוב פאַרמעסט.

מיר לאַדן איין נייע מיטגלידער וואָס האָבן אַן אינ־טערעס צו שפּילן, אָדער זיך לערנען שאַך־שפּילן. דער אָפּצאָל איז 7.50 דאָלאַר אַ יאָר פאַר דערוואַקסענע און 5 דאָלאַר — פאַר פענסיאָנערן און סטודענטן.

פאַראינטערעסירטע דאַרפן זיך פאַרשטענדיקן מיטן פאָרזיצער פון שאַך־קלוב מר. משה טאַפּיאַל, לויטן טע־לעפאָן־נומער: 528־2359 (אין די אַרבעטס־שעהן) און פּריוואַט: 528־2287.

עס איז ווערט אונטערצושטרייכן, אַז דריי פון אונ־דזערע מיטגלידער זענען פון די אָנגעזעענסטע מיטגלידער אין מעלבורן שאַך־קלוב. דאָס זענען די פריינד: קאַגאַן; קאַליש און האַרדינג.

„קדימה"־ביבליאָטעק

אין משך פון יאָר 1981 האָט זיך די ביבליאָטעק גוט אַנטוויקלט און האָט צוגעצויגן נייע לייענער.

ענגלישע אָפּטיילונג

די ביבליאָטעק האָט זיך באַרייכערט מיט קנאַפּע 100 נייע ביכער. דער גרעסטער טייל — חורבן ליטעראַטור; וועגן לעבן פון יידן אין אייראָפּע פאַר דער צווייטער וועלט־מלחמה; יידישע ליטעראַטור.

30 ביכער (פון די 100) זענען מתנות פון לייענער.

יידישע אָפּטיילונג

די רעאָרגאַניזאַציע פון דער יידישער אָפּטיילונג איז אין פּראָגרעס. עס איז נאָך אָבער פאַרבליבן אַ סך אַרבעט דורכצופירן, ביז אַלע ביכער וועלן ווערן געהעריק קאַטאַ־לאָגירט.

„קדימה"־פאַרשטייער זענען פאַרטראָטן אין לאַנד־ראַט פאַר יידיש און יידישער קולטור. מיר מאַכן שוין אַלע צוגרייטונגען צו דער באַטייליקונג פון „קדימה"־דעלעגאַטן צום וועלט־צוזאַמענפאָר וואָס קומט פאָר אין חודש מאַי 1982, אין קאַנאַדע. דער מיטגליד פון „קדימה"־קאָמיטעט, פר' באַנאַ ווינער איז וויצע־פּאָרזיצער פון וועלט־ראַט פון דער אינסטיטוציע.

דער קלוב פון סאָוויעטישע יידן „שלום" האָט געפונען אַ היים אין „קדימה". דער קאָמיטעט פון „שלום"־קלוב שטייט אין נאָענטער פאַרבינדונג מיטן „קדימה"־קאָמיטעט און מיר העלפן זיי מיט אַלעם, וואָס איז אין אונדזערע מעגלעכקייטן.

די ביבליאָטעק אַנטוויקלט זיך גוט. צוליב דעם גרויסן אויסוויל פון ענגלישע ביכער אויף יידישער טעמאַטיק, איז די ביבליאָטעק פּאָפּולער ביי דער יידישער שטודירנדיקער יוגנט.

די ביבליאָטעק קויפט איין אַלע יידישע ביכער, וועלכע דערשײַנען אין דער וועלט און דאָס פאַרגרעסערט די צאָל לייענער און די נאָכפראַגע אויף ביכער.

אין לייען־זאַל ביי דער ביבליאָטעק געפינען זיך די בעסטע צייטונגען און זשורנאַלן, וועלכע דערשיינען היינט צו טאָג.

מיט צופרידנקייט קאָנען מיר פעסטשטעלן, אַז די ביבליאָטעק איז פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ מאָדערנער אינסטיטוציע און איז אַן אַנזעעוודיקער צווייג פון אונדזער קולטור־אַרבעט. מיט דער ביבליאָטעק פירט אָן די קוואַליפיצירטע ביבליאָטעקאַרין ראָזע בלושטיין, וואָס איז גלייכצייטיק אַ מיטגליד פון „קדימה"־עקזעקוטיוו.

די יידישע ראַדיאָ־אוידיציעס ווערן אָנגעפירט דורך די עקזעקוטיוו־מיטגלידער: יאַשאַ שער, פיניע רינגעלבלום און אַלעקס דאַפנער (יוגנט־אוידיציע). די פיר ראַדיאָ־אוידיציעס האָבן זיך אַנטוויקלט צו וואַגיקע קולטור־אַנשטאַלטן. זיי האָבן אַ ברייטן קרייז צוהערער און שפילן אַ וויכטיקע ראָל אין אונדזער יידישן קולטור־לעבן.

דער „הזמיר"־כאָר איז אָנגעשלאָסן אין דער „קדימה" און באַקומט פון אונדז מאַטעריעלע הילף אין זיין אַרבעט. דער פאָרשטייער פון „קדימה"־קאָמיטעט צום כאָר איז פר' ראַבינאָוויטש. דער כאָר נעמט אָנטייל אין די וויכטיקסטע אונטערנעמונגען, וועלכע קומען פאָר אין ישוב און איין מאָל אין יאָר פּרעזענטירט ער די דערגרייכונגען דורך אַן עפנטלעכן קאָנצערט.

דער שאַך־קלוב ביי דער „קדימה" (פאָרזיצער פר' טאָפּיאָל) איז אויסגעוואַקסן צו אַ באַדייטנדיקער אינסטיטוציע מיט אַרום 50 מיטגלידער, און דער קלוב ווערט פאַררעכנט צווישן די רעפּרעזענטאַטיווסטע אין מעלבורן.

דער טעאַטער־קרייז (פאָרזיצער יאַשאַ שער) האָט די לעצטע צוויי יאָר געליטן טראַגישע פאַרלוסטן, און דאָס האָט באַשווערט דאָס איינשטעלן אַ טעאַטער־טעטיקייט.

דאָך האָט דער טעאַטער־קרייז אָנגעהויבן זיין צוגרייטונגס־אַרבעט, און מיר האָפן אין קומענדיקן יאָר צו זען זיינע דערגרייכונגען אויפן געביט פון אַקטיוון טעאַטער.

דריי וויכטיקע קולטור־אימפּרעזעס (אויסער דער יובל־אַקאַדעמיע) איז כדי אַרויסצוהייבן:

• דעם באַזוך פון יונגן אַקאַדעמיקער פון קאַנאַדע פר' יודזשין אָרענשטיין, וועלכער האָט באַגייסטערט די צוהערער אין מעלבורן און סידנעי מיט זיינע אינטערעסאַנטע און באַלערנדע לעקציעס.

• דעם אַרויסטריט פון באַרימטן אינטערנאַציאָנאַלן אַדוואָקאַט שמואל פיסאַר, וועלכער האָט אונטערן פּאַטראָנאַזש פון „קדימה" געהאַלטן רעפעראַטן אין מעלבורן און סידנעי.

• דעם באַזוך פון קינסטלער־פּאָרל פון ישראל — עטל קאָווענסקי און לעוו קאַגאַן.

אַ דאַנק די „מעלבורנער בלעטער" — דעם צוויישפּראַכיקן זשורנאַל וואָס די „קדימה" גיט אַרויס, האָט די „קדימה"־טעטיקייט אַ ברייטן אָפּקלאַנג אין דער יידישער וועלט־פּרעסע, צווישן יידישע שרייבער און קולטור־טוער.

אין משך פון טעטיקייטס־יאָר זענען פאַרן קאָמיטעט געשטאַנען ערנסטע ווירטשאַפטלעכע פּראָבלעמען, וועלכע דער קאָמיטעט האָט געלייזט צו דער סאַטיספאַקציע און לטובת דער „קדימה".

דער זשורנאַל „מעלבורנער בלעטער"

אין חודש דעצעמבער 1981, האָט דער זשורנאַל אָפּגעצייכנט 6 יאָר פון זיין עקזיסטענץ. ביז היינט זענען דערשינען 29 נומערן.

דער זשורנאַל איז אַ צוויי־שפּראַכיקער (יידיש־ענגליש). דורך איינפירן אַן ענגלישע אָפּטיילונג גיבן מיר אַ מעגלעכקייט יונגע מענטשן וועלכע קאָנען נישט קיין יידיש און האָבן אַן אינטערעס פאַר יידישע פּראָבלעמען, צו האָבן אַ טריבונע, ווו זיי קאָנען ברענגען צום אויסדרוק זייערע מיינונגען. אַדאַנק דער ענגלישער אָפּטיילונג האָבן מיר צוגעקראָגן עטלעכע יונגע טאַלאַנטן וואָס שרייבן ענגליש, אויף יידישער טעמאַטיק. די ענגלישע אָפּטיילונג ברענגט אויך רעגולער אָפּשאַצונגען וועגן יידישע מאָלער, וועלכע לעבן און שאַפן אין אויסטראַליע.

מיטן שאַפן דעם זשורנאַל האָט די „קדימה" געהאַט פאַר אַ ציל צו דערמוטיקן יידישע שרייבער צום שאַפן, דורך געבן זיי אַ מעגלעכקייט פאַר דרוקן זייערע אַרבעטן. דער זשורנאַל דערמעגלעכט אַ ברייטע דיסקוסיע, קאָמענטאַרן וועגן יידישע און אַלגעמיינע פּראָגן.

די רעדאַקציע באַשטייט פון: מ. אייזענבוד; י. אָרבאַך; ס. בורשטין; י. מ. לעווין; פּ. רינגעלבלום. אַדמיניסטראַציע: פּ. קרישטאָל.

דער איצטיקער באַריכט נעמט אַרום פיר נומערן (אַפּריל—דעצעמבער 1981). די אַלגעמיינע צאָל זייטן פון די פיר נומערן באַטרעפט 244.

אין די פיר נומערן האָבן זיך געדרוקט די אַרבעטן פון: מ. אייזענבוד; ד"ר מ. פערשטענדיק; י. אָרבאַך; י. ראָזענבערג; ניומאַן ראָזענטאָל; ש. שווייצער; וו. יאַבלאָנסקי; י. האַמער; ש. בענעט; א. ציקערט; פּראָפ. ירמיה יובל; ב. צ. פּאַטקין; י. מ. לעווין; ל. ש. מאיר זייבל; ש. זינגער; לוי שאַליט; ל. פרידמאַן; פּ. קרישטאָל; ה. באַכראַך; לאה זילבער; ד"ר ש. כאָלאָווסקי; א. זילבער; ש. ווין; ב. וואַרשאַווסקי; י. בערקאָוויטש.

די ענגלישע אָפּטיילונג רעדאַגירט דער שרייבער ד"ר סערזש ליבערמאַן.

דוד הערמאַן טעאַטער

דער טעאַטער־סעזאָן 1981 איז געווען נישט קיין פּראָדוקטיווער. דער ביטערער גורל האָט אַרויסגעריסן נאָך צוויי אַרטיסטן פון אונדזערע רייען: גיטל זיידענבערג ע"ה — אַ מיטגליד פונעם קאָמיטעט פון טעאַטער־קאָלעקטיוו, און משה קעניגשטיין ע"ה זענען פּריצייטיק אַוועק אין דער אייביקייט.

עס האָט גענומען אַ לענגערע צייט ביז דער קאָלעקטיוו איז געקומען צו זיך און ווידער געשטעלט צו דער אַרבעט.

עס איז אויסגעאַרבעט געוואָרן אַ פּלאַן אָנצוהייבן דעם קומענדיקן סעזאָן מיט אַ געמישטן אָוונט און מען שטייט

יידישער קולטור־צענטער
און נאַציאָנאַלע ביבליאָטעק
„קדימה"

גענרינדעט דעם 26־טן דעצעמבער, 1911.

9 גאָרדאָן סטריט, עלסטערנוויק
7 סעלווין סטריט, עלסטערנוויק

70־טער טעטיקייטס־באַריכט

אַמטן אין יאָר 1981

מר. י. אָרבאַך — פרעזידענט
מר. י. שער — געוועזענער פרעזידענט
מר. ה. בראַון — וויצע־פרעזידענט
מר. פ. קרישטאַל — וויצע־פרעזידענט
מר. מ. אייזענבוד — ערן־סעקרעטאַר
מרס. ר. בוטלינסקי — ערן־קאַסירערין
מר. י. ווינקלער — געהילף פון ערן־קאַסירערין
מר. פ. רינגעלבלום — פאָרזיצער פון דער קולטור־קאָמיסיע
מר. מ. אייזענבוד — פאָרזיצער פון דער רעדאַקציע־קאָלעגיע „מעלבורנער בלעטער"
מרס. ר. בלושטיין — פאָרזיצערין פון דער ביבליאָטעק־קאָמיסיע
מר. ה. בראַון — פאָרזיצער פון דער רעווידיר־קאָמיסיע
מר. י. ווינקלער — פאָרזיצער פון דערווירטשאַפטס־קאָמיסיע
מר. מ. טאַפּיאָל — פאָרזיצער פון שאַך־קלוב
מר. א. דאַפנער — פאָרזיצער פון יוגנט־אַקטיוויטעטן

מרס. ל. גאָטליב
מר. ב. ווינער
מר. וו. יאַבלאָנסקי
מר. מ. זילבערמאַן
מרס. ר. לעוויטאַ
מרס. ה. ראָזענבוים
מר. מ. ראַבינאָוויטש
מר. א. ראָזענבלום
מרס. ט. ראָזענבלום
מר. ה. שטייער

סעקרעטאַרין — מרס. י. וואַרשאַווסקי
ערן־אַדוואָקאַט — מר. ש. וואָלסקי ל.ל.ב.
ערן־אוידיטאָר — שמחה בורשטין
ביבליאָטעקאַר — מרס. א. בערמאַן
פאַרוואַלטער — מר. י. טיגעל

באַריכט פון 70טן טעטיקייטס־יאָר

אין יאָר 1981 האָבן צוויי געשעענישן באַווירקט דאָס יידישע לעבן אין דער וועלט: די פרעזידענט־וואַלן אין אַמעריקע און די כנסת־וואַלן אין מדינת ישראל.

דעם פרעזידענט׳ס באַמיאונגען איינצושטעלן נאָענטע באַציאונגען מיט סאַוד־אַראַביע, דורך קאָלאָסאַלע געווער־ליפערונגען — האָט אַרויסגערופן אַ פאַרשטענדלעכע אומ־רואיקייט אין מדינת ישראל און ביי די יידן אין דער וועלט.

דער אינטערעס פאַרן רעזולטאַט פון די וואַלן צו דער 10טער כנסת איז אויסגעטייטשט געוואָרן, ווי דער באַראָ־מעטער פון דער לאַגע אין מיטעלן מזרח.

אין דער דעבאַטע אַרום דער באַטייליקונג פון אויסט־ראַליש מיליטער אין דער סיני אויפזיכטס־אַרמיי האָט דאָס אויסטראַלישע יידנטום גענומען אַן אַקטיוון אָנטייל.

צוליב דעם אינטערעס פאַר די וואַלן אין ישראל האָט די „קדימה" איינגעאָרדנט אַ סימפּאָזיום ערב די וואַלן, ווו פאָרשטייער פון די וויכטיקסטע פאַרטייען האָבן געהאַט די מעגלעכקייט צו פרעזענטירן זייער שטאַנדפּונקט.

די „קדימה"־טעטיקייט פון היינטיקס יאָר איז געשטאַ־נען אונטערן צייכן פון יובל: 70 יאָר „קדימה" אין מעל־בורן. דאָס האָט זיך אויסגעדריקט אין אַ פייערלעכער אָקאַ־דעמיע מיט דער באַטייליקונג פון אַלע יידישע אינסטי־טוציעס אין ישוב און באַגריסונגען פון אויסלאַנד. עס זע־נען דערשינען 2 נומערן פון די „מעלבורנער בלעטער" מיט אַ ברייטן געשיכטלעכן מאַטעריאַל וועגן דער „קדימה". עס זענען אויך געזאַמלט געוואָרן 178 באַגריסונגען לכבוד דעם יובל און זיי זענען געוואָרן אָפּגעדרוקט אין זשורנאַל.

די „קדימה" — אין איר אָנשטרענגונג אויסצובררייטערן די יידיש־טעטיקייט, איז געלונגען צו אינספּירירן דעם עקזעקוטיוו־מיטגליד אַלעקס דאַפנער, און אַ דאַנק אים איז באַנייט געוואָרן די טעטיקייט פון יוגנט־טעאַטער. דער ערשטער אַרויסטריט — אַ יוגנט־רעוויע — איז געווען אימפּאָזאַנט.

דער מוזיקאַלישער יוגנט־אַנסאַמבל „פלאַמען" האָט זיך באַטייליקט אין אַ גאַנצע ריי קולטור־אונטערנעמונגען, און מיר שאַצן אָפּ דעם אַנסאַמבל ווי אַ פּאָזיטיווע, שעפערישע גרופּע מיט איבערגעגעבנקייט צו אונדזער יידיש־טעטיקייט צווישן דער יוגנט.

„קדימה"־פאָרשטייער זענען אַקטיוו באַטייליקט אין די זיצונגען פון „באָאַרד אָף דעפּיוטיס". אונדזערע דירעקטע פאָרשטייער זענען די פריינד: סענדער בורשטין; פ. רינ־געלבלום און מ. ראַבינאָוויטש. צום עקזעקוטיוו פון „באָ־אַרד" געהערן די פריינד: יאָשאַ שער — עקזעקוטיוו־מיט־גליד פון „קדימה" און שמחה סוכאָוואָלסקי, וואָס איז ערן־אַדוואָקאַט פון „קדימה" און פאָרשטייער פון לאַנד־ראַט פאַר יידיש און יידישער קולטור.

צו די קאָמיסיעס ביים „באָאַרד" רעפּרעזענטירן דער „קדימה": בילדונג — פרוי גאָטליב; קאָמיסיע אָפּצוהיטן די פאַרגאַנגענהייט — פ. קרישטאַל. אונדזערע פאָרשטייער פירן אויס אַ וויכטיקע פונקציע ביים איינאָרדענען די אַלגע־מיינע געטאָ־אַקאַדעמיע, און די „קדימה" געהערט צו די איינאָרדנער פון די דאָזיקע אַקאַדעמיעס.

מיטגלידער פון עקזעקוטיוו זענען אַקטיוו אין דער אַר־בעט פון שלום עליכם קאָלעדזש און מיר קאָנען מיט פרייד פאַרצייכענען דעם פאַקט, אַז די איינציקע יידיש טאָגשול אין אויסטראַליע פייערט היי־יאָר דעם ערשטן אַרויסלאָז. מיר שאַצן אָפּ די מי פון די שול־טוער און באַטראַכטן זייער אַרבעט ווי אַ וויכטיקןביישטייער צו דער אַלגעמיי־נער יידישער קולטור־טעטיקייט.

וואָס האָבן אַרויסגענומען „פאַרזיכערונג״ דורך חתונה האָבן מיט רוסישע פרויען.

דאָס אַלץ העלפט נישט. מען דאַרף אַ ייִדישן פּראָצעס. עטלעכע ווערן פאַרמשפּט צו טויט־שטראָף; עטלעכע צו 25 יאָר לאַגער, און מאַלטינסקי — דער אַקטער פון ענין — כאַפּט אַ מציאה — 10 יאָר...

דער פּראָצעס קומט פאָר אין דער זעלבער צייט — ווי דער פּראָצעס פון די ייִדישער שרייבער — מיטגלידער פון אַנטי־פאַשיסטישן קאָמיטעט. אַלץ קומט פאָר געהיים.

די מאַכט פירט דורך ייִדישע פּראָצעסן, כדי שפּעטער צו באַנוצן זיך מיט זיי ווי אַ תּרוץ פאַר סטאַלינס טיזולאַ־נישן פּלאַן: צונויפטרייבן די ייִדן פון גאַנץ רוסלאַנד אין א „טשערטאַ״ און זיי דאָרט ביסלעכווייז פאַרניכטן.

בלייבט אַ פראַגע נישט פאַרענטפערט:

צו וואָס (אָדער: זינט ווען?) דאַרפן די קאָמוניסטישע מושלים אַ באַרעכטיקונג פאַר זייערע פאַרברעכנס? דאַרפן זיי פאַר עמעצן אָפּגעבן אַ דין וחשבון? משפּט זיי ווער פאַר פאַרגאַנגענע פאַרברעכנס? און אויב מען משפּט שוין יאָ קאָמוניסטן, איז לויט דעם טראַפּאַרעטנעם קאָדעקס. שפּיאָנאַזש; סאַבאָטאַזש; פּאַראַט; סאָציאַל־שעדלעכער עלעמענט... (דערמאָנט זיך די מאָסקווער פּראָצעסן...)

אָט די אַלע „פאַרברעכנס״ קאָן מען אין סאָוויעט־רוסלאַנד באַגיין, אפילו שלאָפנדיקערהייט...

✶

דאָס אַנדערע בוך, וואָס איז נאָר־וואָס דערשינען אין מעלבורן, איז פון אַ פּוילישן ייִדן — שמואל שוואַרץ. עס הייסט: „אונטער רויטע הימלען״.

שוואַרץ רעפּרעזענטירט אַ דור פון ייִדישער יוגנט, וואָס האָט אין פּוילן געליטן פון אָרעמקייט; אָן מעגלעכ־קייט פון בילדונג; פּאָליטיש פאַרפאָלגט פון רעאַקציאָנערן רעזשים; פון אָפענעם אַנטיסעמיטיזם. אין זייער טרוים האָבן זיי געזען דעם רעגנבויגן פון פרייהייט, גלייכהייט, ברידערלעכקייט; פון ברייטע מעגלעכקייטן צו אַנטוויקלען די פעאיקייטן; אָן אָרט פאַר יוגנטלעכן ענטוזיאַזם. דער אָנהויב פון רעגנבויגן הויבט זיך אָן אין סאָוויעט־רוסלאַנד און דאַרף זיך אויסשפּרייטן איבער דער גאַנצער וועלט.

ווי עס ציט אַ פּאַטערל צום פלאַם — אין דער נאַכ־טיקער פינצטערניש — האָט אָט דער יוגנט געצויגן קיין סאָוויעט־רוסלאַנד. די דרייסטערע צווישן זיי — ווי שמואל שוואַרץ — זענען אין יאָר 1933 אומלעגאַל אַריבער די סאָוויעטישע גרענעץ, און באַלד אַריין אין די סאָוויעטישע „אוניווערסיטעטן״ — די תּפיסות און לאַגערן וווּ מען האָט זיי גענומען איבערדערציִען.

דער ערשטער באַדינג פון אַ גוטן קאָמוניסט (און קיי־נער פון די יוגנטלעכע האָבן דאָך נישט פאַרלייגנט זייער איבערגעגעבנקייט צו דער קאָמוניסטישער אידיי) איז — זיך מודה זיין:

פאַר וועמען זיי שפּיאָנירן? וועלכע סאַבאָטאַזש אויפ־גאַבן האָט מען זיי פאַרגעבן? ווער זענען זייערע קאָנטאַקטן אויף דער סאָוויעטישער זייט?

אייגנטלעך — האָבן די אויספאָרשער געטענהט — וויסן מיר שוין סיי ווי אַלץ — איז גלייכער — זייט זיך מודה...

די קאָמוניסטישע יוגנטלעכע, וועלכע זענען נעכטן געררודפט געוואָרן ווי שונאים פון פּוילן — באָלשעוויקעס — זענען איבער נאַכט פאַרוואַנדלט געוואָרן אין פּוילישע שפּיאָנען...

די גייסטיקע דערשיטערונג האָט געווירקט קאַטאַסטראָ־פאַל (שוואַרץ דערציילט ,ווי אַ ייִדיש מיידל איז אַראָפּ פון זינען).

זינט 1933 הויבן זיך אָן די טורמע־וואַנדערונגען פון די ייִדישע יוגנטלעכע (לויט שוואַרצן זענען אומלעגאַל אַריבער די סאָוויעטישע גרענעץ אַרום טויזנט בחורים און מיידלעך).

די לעצטע סטאַציע איז ביראָבידזשאַן. נאָך אַ קליינער אָטעם־פּויזע — נייע אַרעסטן, אויפן סמך פון די אַלטע באַשולדיקונגען (די סאָוויעטישע יוסטיץ־אינאָוואַטאָרן האָבן זייער אָן אָרעמע פאַנטאַזיע, אָדער, ווי זאָגן די ייִדן: צו וואָס דאַרף מען חכמה, אַז נאַרישקייט גילט...)

נאָך כרושטשאָווס אַנטפּלעקונגען פון סטאַליניסטישן טעראָר, האָט די יוסטיץ־מאַשין גענומען דרוקן רעהאַביליטאַציע־קוויטלעך. אויך שוואַרצן איז אַזאַ מין קוויטל באַוויליקט געוואָרן. מיינט עס, אַז שוואַרץ'ס קרבן (דאָס אריי־בערגיין די גרענעץ) איז אָנגענומען געוואָרן און מען האָט טאָקע באַקומען צוטרוי צו אים, אַז אַלץ וואָס ער האָט דערקלערט אויף די אויספאָרשונגען איז אמת? דאָס זאָגט זיך נישט אין דער רעהאַביליטאַציע.

שמואל שוואַרץ האָט געגלויבט און מען האָט זיין גלויבן ברוטאַל צעשמעטערט.

דאָס בוך דערציילט דעם ווי אַזוי דאָס איז געשען. וועט כאָטש עמעץ לערנען פון שוואַרץ'ס דערפאַרונגען?

אויף דער פראַגע — גלויב איך — קאָן זיך קיינער נישט אונטערנעמען צו ענטפערן.

געשטאָרבענע:

מיט טיפן צער און טרויער פאַרצייכענען מיר דעם טויט פון די פאָלגנדע „קדימה״־מיטגלידער אין דעם באַריכט יאָר:

צלובה קרישטאַל
ז. שראָן
ל. בלושטיין
באַשע בוקס־ריכטער
גיטל זיידענבערג
קאָמיטעט־מיטגליד פון דוד הערמאַן־טעאַטער
מאַקס בלאַט
מ. קעניגשטיין
אַ מיטגליד פון דוד הערמאַן־טעאַטער
מ. וויניג
קאַסטנער
י. קענט
י. בעקער

מ. אייזענבוד

דער צעטראָטענער גלויבן...

ה. מאַלטינסקי: „דער משפט איבער די בירֲאָבידזשאַנער״

ש. שוואַרץ: „אונטער רויטע הימלען״

די פוילישע מדינה איז פיר מאָל צעטיילט געוואָרן צווישן אירע שכנים. יעדע צעטיילונג האָט אַריינגעבראַכט ענדערונגען אין ידישן לעבן. זייער ווייניק — צום גוטן.

די טראַגישסטע צעטיילונג איז געווען די פערטע, ווען סאָוויעט־רוסלאַנד און נאַצי־דייטשלאַנד האָבן אין יאָר 1939 זיך צעטיילט מיט פוילן. דאָס איז געווען דער אָנהויב פון דער צווייטער וועלט־מלחמה.

מיט דער דאָזיקער צעטיילונג האָט זיך אָנגעהויבן די פאַרניכטונג פון 3 מיליאָן פוילישע ידן.

דער דאָזיקער צעטיילונג איז געווידמעט כמעט די גאַנצע ידישע ליטעראַטור — זינט 1945. די גרעסטע צאָל ביכער באַשרייבן דעם חורבן און אומקום פון די ידן אויף דער טעריטאָריע, וואָס איז אַריינגעפאַלן צו די נאַציס. פאַרשותגען פון יענער תקופה; זכרונות; יזכור־ביכער, פּאָעזיע; נאָוועלע און דראַמע.

ביסלעכוויס נעמען זיך אויך באַווייזן ביכער פון ידן, וועלכע זענען אַריינגעפאַלן אויף דער סאָוויעטישער טעריטאָריע. די דאָזיקע ידן האָבן טאַקע נישט מיטגעמאַכט די נאַצישע גרוילן; זיי האָט אָבער נישט אויסגעמיטן אכזריות; אוממענטשלעכקייט; ברוטאַלע און געוויסנלאָזע אָנווענדונג פון געזעצן; נישט־ווייניק סאַדיסטישער אַנטיסעמיטיזם. אין רעזולטאַט פון די איבערלעבונגען איז געקומען גייסטיקער צוזאַמענברוך און אַנטוישונג.

אויך די ידן האָבן עפּעס וואָס צו דערציילן...

עס איז פאַרשטענדלעך, אַז די ערשטע וואָס האָבן גענומען שילדערן אין מערב דעם אמתן פנים פון קאָמוניזם, זיין יוסטיץ און זיין באַציאונג צו ידן — זענען געווען די פוילישע ידן, וואָס האָבן זיך די ערשטע אַרויסגעקראָגן פון סאָוויעט־רוסלאַנד.

זינט 1945 האָבן זיך באַוויזן אָפּגעריסענע שילדערונגען; איינצלנע באַשרייבונגען פון איבערלעבענישן אונטערן סאָוויעטישן רעזשים.

אין די לעצטע יאָרן האָט סאָלושעניצין מיט זיינע ביכער פון סאָוויעטישער קאַטאָרגע (וואָס איז אַ טייל פון דער סאָוויעטישער עקאָנאָמיע און פון סאָוויעטישן שטייגער־לעבן) אויפגעטרייסלט דעם מערב, און האָט זיך אַרויסגערוקט אין אויבן אָן פון דער וועלט־ליטעראַטור, דורך צענדליקער איבערזעצונגען.

כמעט ווי פאַרשעמטע, נעמען זיך באַווייזן ידישע ביכער אויף דער אייגענער טעמע, און דאָס דער עיקר פון קאָמוניסטן, וועלכע האָבן ערשט באַנומען וואָס אַזוינס קאָמוניזם באַדייט, נאָכן אָפּפינצטערן אין סאָוויעטישע תפיסות און לאַגערן יאָרן לאַנג. נאָך נעכט פון אומזיניקע אויספאַרשונגען און זינלאָזע באַשולדיקונגען.

די ביכער קאָנען באַצייכנט ווערן ווי ווידוי׳ס, אָדער ווי אַ פאָרם פון אַטעאיסטישן על חטא.

צו די גאָר ווייניק ביכער פון דעם זשאַנער — געהערן די ביכער פון סאָוויעטישע ידן. ליגט נאָך די מורא אין זייערע ביינער צו דערציילן איבערלעבונגען? טראַכטן זיי אפשר: ווער קאָן מען שוין היינט איבערראַשן?

נאָר אָט האָט אַ סאָוויעטיש־ידישער שרייבער — חיים מאַלטינסקי פאַרעפנטלעכט אַ בוך: „דער משפט איבער די בירֲאָבידזשאַנער״, אין וועלכן ער דערציילט (ריכטיקער דאַרף זיין: שרייט אויס דעם ווייטאָג...) וועגן זיך, דעם שווערן קריגס־אינוואַליד, וואָס האָט נאָכן קריג געוואָלט אין קליניקייט: פאַרבלייבן אַ ידישער שרייבער, ווי ער איז געווען — אידער ער איז פריוויליק אַוועק אין קריג.

די ידן אונטער די נאַציס האָבן נישט דערוואַרט קיין חסד, זיי האָבן דערוואַרט אַ נס. געזוכט וועגן דורכצוקומען, בלייבן לעבן.

אָבער מאַלטינסקי — דער סאָוויעטישער מענטש מיט מעדאַלן פאַר העלדישקייט — אים האָט דאָס פאָטערלאַנד אַ ביטערן שפּיי געטאָן אין פנים, און געפייניקט אים, ווי ער וואָלט בכלל נישט געווען קיין מענטשלעך באַשעפעניש — פאַרוואָרפנדיק אים מיט באַשולדיקונגען פון שפּיאָנאַזש, סאַבאָטאַזש און אָט די אַלע „גוטע״ מעשים, וואָס בלויז אַ סאָוויעטישער מענטש, דערצויגן אונטערן קאָמוניזם — דאַרף זיין פעיק. (לויט דער פאַרשטעלונג פון די סאָוויעטישע מאַכט־אָרגאַנען).

דאָס בוך איז דער ווי־געשריי פון אַ פאַרוווּנדעטער חיה, וועלכע מען פייניקט — אָן שום ציל עפּעס צו דערגרייכן דערמיט. פייניקן לשם פייניקן. (ווי שיין עס קלינגט דער דאָזיקער באַגריף אין דער ליטעראַרישער שיטה: קונסט לשם קונסט). פייניקונגען זענען די מיטלען פון האַלטן אין שפּאַנונג דעם טעראָר.

זיין ענין איז געווען אַ קאָלעקטיווער. אין משפט האָט מען אַריינגעצויגן די אָנפירנדיקע עליטע פון בירֲאָבידזשאַן — באַשטימט דורכן פּאָליט־ביוראָ; דאָס זענען געווען סאַמע קאָמוניסטישע גדולים, דאָס רוב — אַסימילירטע ידן,

---

„אויסגעצאַפּט״ הונדערטער „כאַראַקטעריסטיקעס״ פון קאָנטררעוואָלוציאָנערער נאַציאָנאַליסטישער טעטיקייט. פּעפער׳ס רייד, וואָס מען האָט אַרויסגעריסן מיט גוואַלד, האָבן געדינט ווי מאַטעריאַל פאַר באַשולדיקונגען קעגן סאָוויעטישע ידן.

פיל פון אַזעלכע פּעפער׳ס „כאַראַקטעריסטיקעס״ זענען געווען אַריינגעפלאָכטן אין די פּראָטאָקאָלן פון אונדזער בירֲאָבידזשאַנער ענין.

ת. מאַלטינסקי

דער חיה׳שער פּחד...

דעם 22טן פעברואַר 1982 איז געוואָרן 30 יאָר זינט דעם „משפּט איבער די בירּאָבידזשאַנער". דאָס איז געווען איינער פון די משפּטים, וועלכע די סאָוויעטישע מאַכט האָט צוגעגרייט, כדי צו דיסקרעדיטירן יידן. דער צווייטער משפּט איז געווען פון אַנטי־פאַשיסטישן קאָמיטעט, און דער דריטער (וואָס איז אגב נישט צושטאַנד געקומען) איבער יידן־אינזשיניערן אויפן וויטן מזרח.

צו דער געלעגנהייט ברענגען מיר אַ קאַפּיטל פון בוך „דער משפּט איבער די בירּאָבידזשאַנער", וואָס וואַרפט אַ ליכט אויף דער פסיכישער אַטמאָספער, אין וועלכער יידן האָבן דאָן געלעבט.

רעדאַקציע

די אַלע אַכט פאַרצוויפלטע (אויך איך בתוכם) האָט נישט געבונדן צווישן זיך קיין אויסגעשפּראָכן־הייסער פאַרלאַנג צו בלייבן ביזן סוף א ייד, צו גיין אויף קידוש־השם און זאָגן אָפן דאָ, ביים שלוס פון דער אויספאַרשונג, אַז יאָ, מיר האָבן טאַקע געוואָלט זיין יידן, מיר האָבן געוואָלט זיין אַ פאָלק. און וואָס קומט אונדז דערפאַר? מיר האָבן געוואָלט, אַז די יידישע אויטאָנאָמע געגנט זאָל טאַקע זיין דאָס וואָס זי הייסט — קומט אונדז דערפאַר טויט? אַנשטאָט דעם האָט זיך יעדער פון די אַכט באַשולדיקטע באַמיט מיט אַלע מעגלעכקייטן אַראָפּצוואַרפן פון זיך אַ „ביסל" פון דער לעפישער, ליגנערישער, אויסגעטראַכטער באַשולדיקונג אויפן אַנדערן. מיר, די „אַכט", האָבן דאָן אָפּגעשפּיגלט מיט זיך קלאָר און דייטלעך דעם פּנים און אַנבליק פון די סאָוויעטישע מענטשן אונטערן יאָך פון דיקטאַטור און גרויזאַמער שרעק פון דער סטאַלין־תקופה. עס איז ביי אונדז געבליבן בלויז דער חיה׳שער פּחד פאַרן אייגענעם נעבעכדיקן לעבן, וואָס האָט שוין קוים געצאַפּלט אין אונדז.

די פּראָטאָקאָלן פון די פּילצאָליקע גראָבע בענדער פונעם פאַבריצירטן ענין האָט צוערשט געלייענט אַזירסקי אַליין, וואָס האָט זיך געפילט ווי דער הויפּט־מחותן אין דער „בלוטיקער חתונה"; נאָר ער האָט, ווייזט אויס, זיך גלייך אַן עצה געגעבן: וואָס דאַרף ער האָרעווען און הייזעריק ווערן צוליב די „פאַרשאָלטענע שונאים פון פאָלק"? — האָט ער די זאַך איבערגעגעבן די „שונאים" אַליין, זאָלן זיי אַליין שטיקן זיך מיט די אייגענע פאַרברעכנס.

באַכמוטסקי און פראַדקין האָבן באַקומען די „בכבודי׳קע עליה׳ס" און געלייענט די פּראָטאָקאָלן. זילבערשטיין, פרידמאַן און איך האָבן די פּראָטאָקאָלן נישט געלייענט. איך האָב בכלל נישט געקענט פליסיק לייענען רוסישע כתב־ידן. אין מיין קאָפּ איז געבליבן דיער ווייניק פון דער זשאַנדאַרמישער צעיושעטער, אומזיניקער תוכחה און ווילדע בלבולים, מיט וועלכע עס זענען אָנגעשטאָפּט די הונדערטער זייטלעך פון די פּראָטאָקאָלן. נאָר וואָס איז מיר יאָ געבליבן אין קאָפּ? — אַז מען האָט די באַשולדיקונג קעגן אונדז איבערגעפלאָכטן מיטן ענין פון אַנטי־פאַשיסטישן יידישן קאָמיטעט און אַז מען האָט פאַרבונדן די ביידע ענינים — דעם צענטראַלן מאָסקווער און דעם צענטראַלן בירּאָבידזשאַנער. דער בירּאָבידזשאַנער איז געווען אַ נאָכקרימערישע, ווי צוויי טראָפּנס וואַסער, קאָפּיע פון דעם מאָסקווער ענין פונעם אַנטי־פאַשיסטישן יידישן קאָמיטעט — פונקט מיט דעם זעלבן נוסח און מיט די זעלבע טשעקיסטישע זשאָנגלירונגען.

וואָס זענען געווען די הויפּט־באַשולדיקונגען? די פאַרטייאישע אָנפירער פון דער אויטאָנאָמער געגנט („י.אָ.אָ.") האָבן אויף אַ פאַרברעכערישן אומלעגאַלן אופן זיך צונויפגעניוכעט מיט די הויפּט־אָנפירער פונעם יידישן אַנטי־פאַשיסטישן קאָמיטעט אין מאָסקווע און צוזאַמען האָבן פעפער, באַכמוטסקי, זילבערשטיין, דוד בערגעלסאָן, לינאַ שטערן און די מאָסקווער יידישע שרייבער געפירט אַ „קאָנטררעוואָלוציאָנערן האַנדל" און זענען געשטאַנען אין פאַרבינדונג מיט איינעם פון די אָנפירער פון דעם אַמעריקאַנער אויסשפּיר־אַפּאַראַט, פּ. נאָוויק. דער ציל איז געווען צו שאַפן קינסטלעך פון בירּאָבידזשאַן אַ יידישע אויטאָנאָמע רעפּובליק, מיט „ווייטגייענדיקע" קאָנטררעוואָלוציאָנערע פּערספּעקטיוון פון אָפּרייסן זיך פונעם סאָוויעטן־פאַרבאַנד און צושטיין צום אַמעריקאַנער אימפּעריאַליזם און צו די יאַפּאַנעזער מיליטאַריסטן. אָט דאָס איז געווען דער הויפּט־יאָדער פון דער אומזיניקער באַשולדיקונג. און אַרום דעם האָט זיך אַלץ געקלעפּט און געוואַקסן, ווי אַ גוט קלעפּיקער שניי, דער גאַנצער צענטראַלער אַנטיסעמיטישער ענין, כדי צו פאַרשוואַרצן דעם פּנים פון די סאָוויעטישע יידן פאַר די צוויי הונדערט מיליאָן סאָוויעטישע בירגער און צערייצן אין זיי אַ גרויסע שנאה צו די יידן, גרייטנדיק זיך צו אַ מלחמה קעגן אַמעריקע.

די צוויי פּראָצעסן — דער פּראָצעס פונעם אַנטי־פאַשיסטישן יידישן קאָמיטעט אין מאָסקווע און דער בירּאָבידזשאַנער פּראָצעס — האָבן דאָך געגרייט איינע און די זעלבע מענטשן: בעריאַ, מאַלענקאָוו, פּאָנאָמאַרענקאָ און גאָגלידזע. דאָס איז פאַקטיש געווען איין פּראָצעס.

צוערשט זענען אין מאָסקווע אַרעסטירט געוואָרן די אָנפירער פונעם אַנטי־פאַשיסטישן יידישן קאָמיטעט — איציק פעפער, זשיץ, דער רעדאַקטאָר פון „איינִיקייט" און די יידישע שרייבער פּרץ מאַרקיש, דוד בערגעלסאָן, ל. קוויטקאָ און נאָך און נאָך. דורך די פאַרגעלייענטע פּראָטאָקאָלן איז קלאָר געוואָרן, אַז פון די אַרעסטירטע יידישע שרייבער אין מאָסקווע, קיעוו און מינסק, האָט די מ. ג. ב. במשך פון 1949 — 1951 „אונטערן חלף" אויסגעפּרעסט באַווייזן וועגן „צוזאַמענאַרבעט", וועגן פאַרברעכערישע אומלעגאַלע באַגעגענישן פון באַכמוטסקין, זילבערשטיינען, לעוויטינען מיט די יידישע טוער פון מאָסקווע, דערונטער מיט די יידישע טוער פון סאָוויעטישן אינפאַרמביוראָ און מיט אַנדערע פּערזענלעכקייטן פון יידישן אָפּשטאַם. פון איציק פעפערן אַליין, וואָס האָט געמאַכט אַ גרויזאַמען איינדרוק, גלייך ווי ער וואָלט זיינע באַווייזן געגעבן זיצנדיק אויף אַן עלעקטרישן שטול, האָט מען אין משך פון די צוויי יאָר, וואָס ער איז שוין געזעסן פאַרשפּאַרט,

זייער שוואך. אין פראנקרייך האט מען אים גערופן „מע־פיסטא".

אין 1937 איז געווען א פראטעסט אין ידישן אקא־דעמישן הויז קעגן דעם אנווענדן „נומערוס קלאוזוס" און קעגן דעם איינפירן דאס שטיין אויף דער לינקער זייט פאר יידישע סטודענטן. אויף דעם פראטעסט איז געקומען דער פוילישער פראפעסאר קאטארביסקי. אין זיין רעדע האט ער צוו. אנדערן געזאגט:

„מען זאגט אז יידן זענען פחדנים. נאר איך, ווען איך זע די יידישע סטודענטן קומען אין דעם אוניווערסיטעט צו לערנען טראץ דעם וואס די ענדעקישע סטודענטן בא־פאלן זיי מיט שטעקנס און שלאגן זיי, מוז איך קומען צום אויספיר, אז די פחדנים זענען נישט די יידישע סטודענטן, נאר די ענדעקישע וועלכע האלטן די שטעקנס".

ער האט וויטער פארויסגעזאגט, אז די ענדעקעס זע־נען בלינד און זעען נישט אז עס דערנענטערט זיך די צייט, ווען פוילן וועט קומען בעטן די יידישע סטודענטן זיי זאלן העלפן פארטיידיקן דאס פוילישע פאטערלאנד. ער האט געבעטן די יידישע סטודענטן צו פארגעבן די ענדע־קעס, ווייל די צייט דערנענטערט זיך ווען זיי וועלן מוזן זען די צייכנס, וועלכע ווערן בולטער יעדן טאג און וועלן מוזן דערזען זייערע פארברעכנס נישט נאר לגבי די יידן, נאר אויך לגבי פוילן.

ווען איך, א ייד, א פוילישער קעמפער האב זיך דער־מאנט די ווערטער פון דעם פוילישן פראפעסאר, דעם נביא — ווי ארעם און נעבעכדיק האבן פאר מיר אויסגעזען די פוילישע ענדעקעס און זייער שנאה נישט נאר צו די יידן, נאר אויך צו זייער אייגענעם פאלק און לאנד!

איך בין ארויפגעגאנגען אויפן דאך פון דעם אקאדע־מישן הויז און זיך באמיט צו קוקן אריבער דעם טייך אויף דער ריכטיקער ווארשע. דער אוניווערסיטעט איז געווען אין ווארשע. איך האב געוואלט זען דארט עפעס וואס ס'איז געווען מיר באקאנט, עפעס וואס איך האב גע־זען יעדן טאג, ווען איך בין געגאנגען צום אוניווערסיטעט און צו דעם „מכון למדעי היהודית". מיין הארץ איז גע־וואקסן פאר פרייד. איך האב געקלערט און בין געווען איבערצייגט, אז עס וועט קיין סך צייט נישט נעמען און מיר וועלן מסתמא קענען אריבערגיין דעם טייך און בא־געגענען מענטשן וועלכע איך האב איבערגעלאזט אין יאר 1939, אן א „זיי געזונט", ווייל איך בין דעמאלט גענומען געווארן אין דער אקארשט געשאפענער „לעגיא אקאדע־מיצקא", אן געווער, נאר העלפן אין דער ארבעט מיט אויפרייס־מאטעריאל.

איך האב דא איבערגעלאזט ד"ר ר. פעלדשוה, וועלכער האט געארבעט אלס איבערזעצער אין דער ענגלישער אמ־באסאדע, און רחל אויערבאך וועלכע איז געווען א מיט־גליד פון דעם יידישן ליטעראטן־פאראיין. אין דעם דאזיקן אקאדעמישן הויז האט געווינט ד"ר י. שיפער מיט זיין פאמיליע און צווי קינדער, א זון און א טאכטער. דעם גענעראל, וואס איז געווען מיט א טייל פון זיין שטאב, האב איך דערציילט, אז פאר דער מלחמה האב איך דא געווינט. מיינע שיינע האפענונגען, אז איך וועל קאנען בקרוב זיין אין ווארשע און אפשר באגעגענען מיינע בא־קאנטע, זענען זיך צערונען. ער האט מיר דערציילט, אז אין ווארשע איז געווען אן אויפשטאנד, און די דייטשן האבן חרוב געמאכט די שטאט און זייער ווייניק פון די איינוווינער זענען דארט געבליבן. און די וועלכע זענען יא געבליבן האט מען צוגענומען אין קאנצענטראציע־לאגערן. ווארשע איז חרוב געווארן. אונדזער ארמיי וועט אריבער־גיין די ווייסל, ווען מיר וועלן באקומען מער אונטערשטי־צונגען פון דער רוסישער ארמיי. מיר וועלן נישט ארי־בערגיין די ווייסל ביז מער איינהייטן וועלן אהער קומען.

ווען איך האב געקוקט אויף דער שטאט האט מען נישט געזען קיין ליכט. די פינצטערניש איז געווען אין שטאט און איבער דער שטאט. מען האט געהערט שיסן. דאס עכא פון שיסן האט פארראטן דעם כאראקטער פון דעם אופן פון שיסן. דאס איז נישט געווען קיין עכא פון א קאמף, נאר פון א שיסן אויף עפעס, צו ליקווידירן, פון מאכן א סוף פון עפעס; פון חרוב מאכן עפעס אן א ווידער־שטאנד.

נייע ביכער
אין „קדימה"־ביבליאטעק

מוסטערווערק פון דער יידישער ליטעראטור: באנד 79. 1939 אין דער ליטעראטור. אונטער דער רעדאקציע פון שמואל ראזשאנסקי.

מוסטערווערק פון דער יידישער ליטעראטור: באנד 80. ווארשע אין דער יידישער ליטעראטור.
שמואל ראזשאנסקי
בוענאס איירעס 1979

מלך ראוויטש. מיין לעקסיקאן: יידישע שרייבערס, קינסטלערס, אקטיארן, כלל־טוער אין די אמעריקעס און אנד. לענדער. תל־אביב, י. ל. פרץ־פארלאג, 1980.

נחמן בלומענטאל. ווערטער און ווערטלעך פון דער חורבן־תקופה. תל־אביב. י. ל. פרץ־פארלאג, 1980.

יוסף גאלדקארן. אומגלייבלעך און דאך ... רעפאר־טאזשן. תל־אביב. ה. לייוויק - פארלאג, 1981.

מאיר יעלין. די מיראזשן פונעם אמאק־לויפער אסקאר גריק—נאוועלע. תל־אביב 1981

יצחק יאנאסאוויטש. אין פרדס פון יידיש. עסייען און אפהאנדלונגען. תל־אביב. י. ל. פרץ־פארלאג 1980

יעקב מייטליס. פון ווייטן אמאל ביז היינט: פארשונגען און עסייען. תל־אביב. פארלאג „ישראל־בוך", 1981.

משה קאפשטיין. דאס פאלק און זיין אוצר: מעשות, משלים אין פאלקסטימלעכן פאעטישן לבוש. ניו־יארק. פארלאג „שלום", 1979.

מגר. בן־ציון פעלדשוה

וואַרשע — 1944

(דערמאָנונג)

אַ קאַלטער ווינטער־אָוונט. אויפן וועג צו דער וואַרשעווער פאָרשטאָט פּראַגע מאַרשירן אָפּטיילונגען פון דעם אַרטילערישן פּאָלק.

אויף די וועגן האָט מען שוין געזען דערשאָסענע דייטשע זעלנער, און הגם די האָפענונגען אַז די דייטשן וועלן פאַרלירן די מלחמה האָבן זיך געשטאַרקט מיט יעדן טאָג און שעה אין יעדן זעלנערישן האַרץ, איז נאָך דער ענדגילטיקער נצחון נישט געוואָרן בולט און קלאָר. דאָס שיסן פון די דייטשן האָט נישט אויפגעהערט און די לאַגע פון יעדן זעלנער איז נאָך געווען אין סכנה און נישט זיכער.

לאַנגזאַם האָבן זיך אָנגעהויבן צו באַווייזן איינצלנע איינוווינער אויף די פּראַגער גאַסן. פון די הייזער האָבן די איינוווינער אָנגעהויבן אַרויסצוקומען נישט ראַזירטע, מיט פאַרזאָרגטע פּנימער. זיי האָבן אָנגעהויבן קוקן אונדז אין די פּנימער און עס האָט אויסגעזען, אַז יעדער פון זיי וואָלט געוואָלט עפּעס פרעגן און יעדער פון זיי וואָלט געוואָלט עפּעס דערציילן, עפּעס זאָגן און עפּעס צו ראַפּאָרטירן. זיי זענען אַריינגעגאַנגען אין אַנדערע הייזער, מסתמא פעסטצושטעלן צי זייערע קרובים אָדער באַקאַנטע זענען געבליבןביים לעבן אָדער געהרגעט געוואָרן.

אַ חוץ די טויטע דייטשן אויף די וועגן האָט מען באַמערקט פאַרוווּנדעטע דייטשן, וועלכע זענען געלעגן און געהאָפט, אַז זיי וועלן באַקומען מעדיצינישע הילף .זייער ווינציק פון אונדז האָבן געקאָנט זען פאַרוווּנדעטע דייטשן פון אַזוי נאָענט. די דאָזיקע פאָרשטייער פון דער העכערער ראַסע האָבן אויסגעזען זייער רחמנותדיק; זייער שטאָלץ האָט זיי פאַרלאָזט; זיי האָבן אַרויפגעלייגט די שולד אויף זייער גורל און אויף דער מלחמה און היטלערן. זיי האָבן דערציילט וועגן דעם ווי אַזוי זייערע עלטערן זענען אַרעסטירט געוואָרן ווען היטלער איז געקומען צו דער מאַכט. דאָס זענען געווען דייטשן, וועלכע האָבן שוין געזען מערערע מאָל ווי זייער פראָנט האָט זיך איינגעבראָכן. די דייטשן האָבן שוין געוווּסט, אַז עס דערנענטערט זיך היטלערס סוף, און אַז דאָס „טויזנט־יאָריקע רייך" ענדיקט זיך איצט. פאַר די דאָזיקע דייטשן האָט זיך די פאַרשפּילטע מלחמה געענדיקט אין פּראַגע.

פאַר דער דייטש־פּוילישער מלחמה האָב איך געוווינט אין דעם יידישן אַקאַדעמישן הויז אויף סיעראַקאָווסקי גאַס אין פּראַגע. די יידישע סטודענטן האָבן געליטן הונגער און נויט; האָבן איבערגעלעבט דערנידעריקונגען און איבערפאַלן פון די ענדעקישע סטודענטן און פּראָפעסאָרן. אויף די לעקציעס אין דעם וואַרשעווער אוניווערסיטעט האָבן יידן געמוזט שטיין אויף דער לינקער זייט פון זאַל.

די פּוילישע רעגירונג האָט זיך באַמיט צו גיין אין היטלערס וועגן און האָט באַשיימפּערלעך אונטערגעשטיצט זיין פּאָליטיק. אין 1934 האָט דער פּוילישער אויסערן־מיניסטער יוזעף בעק צעשטערט דעם פראַנצויזישן פּלאַן צו אָרגאַניזירן אַ מזרח־פּאַקט צו גאַראַנטירן שלום. אין די קאָנפליקטן פון אַביסיניע און דעם בירגער־קריג אין שפּאַניע איז בעק מיטגעגאַנגען דעם וועג פון איטאַליע און דייטשלאַנד. זינט דעם איבערפאַל אויף טשעכאָסלאָוואַקיע, איז פּוילן געגאַנגען בפהרסיה מיט היטלערן. דעמאָלט איז היטלער באַפאַלן פּוילן. נאָכן זיג איבער פּוילן, האָט היטלער זיך באַרימט מיט אַ ציטאַט פון חומש: „סוס ורוכבו רמה בים" — די פּוילישע אַרמיי האָט ער אַריינגעוואָרפן אין ים אַריין.

דער צוטרוי צו בעקן און צו זיין פּאָליטיק איז געווען

און גרובנס האָבן די אַרבעטער געשטרייקט; פאַרבאַריקאַדירט זיך; צען לאַנגע טעג איז אָנגעגאַנגען דער קאַמף צווישן די אַרבעטער און מיליטער.

דאָס ברעכן די שטרייק־אַקציע האָט זיך פאַרענדיקט מיט אַרעסטן און דערשיסונגען. די פּויערים־באַוועגונג „סאָלידאַרנאָשטש", וועלכע איז אַנטשטאַנען נאָך שווערע קאַמפן מיט דער רעגירונג, איז געבליבן גלייכגילטיק און אַפּאַטיש צו די טראַגישע געשעענישן.

דער ערשטער צוזאַמענפאָר פון „סאָלידאַרנאָשטש", וועלכער האָט זיך אָנגעהויבן אין נאָוועמבער 1981, איז געשטאַנען אונטערן צייכן פון באַזייטיקן די ראַדיקאַלע עלעמענטן פון דער באַוועגונג. די ראַדיקאַלע קרייזן האָבן זיך אָפּגעגעבן אַ רעכענונג, אַז פריער אָדער שפּעטער, וועט קומען צו אַ קאָנפראָנטאַציע צווישן „סאָלידאַרנאָשטש" און די מאַכט־האָבערס. דער פּוילישער גענעראַל דוביצקי, אַ סימפּאַטיקער פון דער נייער באַוועגונג, האָט איבערגעגעבן וואַלענסאַ און אַנדערע פירער, אַז עס גרייט זיך אַן איבערקעריניש, ווו דאָס מיליטער וועט איבערנעמען די מאַכט. דוביצקי האָט געוואָרנט און געפאָדערט, אַז די פּראָפעסיאָנעלע באַוועגונג דאַרף זיך ווי געהעריק צוגרייטן, פאַרקאָנספּירירן זיך, שאַפן אַ זעלבסט־פאַרטיידיקונג; שאַפן קעמערלעך און עטלעכע איבונגס־גרופּן, אין פאַל פון אַרעסטן. דער גענעראַל האָט אינפאָרמירט וואַלענסאַ און זיינע מיטאַרבעטער, אַז אין דער אַקציע פון ליקווידירן „סאָלידאַרנאָשטש" וועט אָנטייל נעמען סאָוויעטיש מיליטער אין פּוילישע מונדירן. ער האָט איבערגעגעבן, אַז אַ פאַבריק אין פּויזן נייט שוין אַ לענגערע צייט מונדירן און מאַנטלען פאַר מיליטער און שיקט עס איבער קיין סאָוויעט־רוסלאַנד. די וואָרענונגען פון גענעראַל זענען נישט גענומען געוואָרן אין אַכט. דאַקעגן זענען די וואָרענונגען פון גענעראַל דוביצקי שנעל באַוווּסט געוואָרן זיין געוועזענעם חבר גענעראַל יאַרוזעלסקי. קורץ פאַר דער איבערקעריניש איז דעם גענעראַל דוביצקי געלונגען צו אַנטלויפן קיין מערב־דייטשלאַנד.

דעם 13טן דעצעמבער 1981 האָט זיך אָנגעהויבן אַ נייַ קאַפּיטל אין דער פּוילישער פרייהייט־באַוועגונג. יונגע מענטשן, דערצויגענע אין קאָמוניסטישן רעזשים, זענען די נייע אונטערערדישע אַקטיוויסטן, וועלכע פירן ווייטער דעם קאַמף קעגן פאַרהאַסטן קאָמוניסטישן סיסטעם.

„געשעפטן“, וועלכע די פּאָלאַקן האָבן געמאַכט מיט לענדער, באַהערשטע דורך די סאָוויעטן.

די נייע פּראָפעסיאָנעלע באַוועגונג האָט אַרויסגעגעבן אַ וואָכנשריפט אונטערן נאָמען „סאָלידאַרנאָשטש“. אין דער צייטונג פלעגן סיסטעמאַטיש פאַרעפנטלעכט ווערן אַרטיקלען וועגן די קרימינעלע און פּאָליטישע פאַרברעכנס פון דער פּאַרטיי און רעגירונג במשך די 36 יאָר קאָמוניסטישער הערשאַפט. אַ פולע ליסטע פון פּאָליטישע מאָרדן איבער אירע קעגנער; די אָפּגענאַרטע אַמנעסטיעס פאַר פּאָליטישע קעגנער אין די יאָרן 1946־1948. די אַמנעסטירטע זענען שפּעטער ווידער אַרעסטירט געוואָרן, פאַראורטיילט און פיל זענען געוואָרן דערמאָרדעט; די בלוטיקע ראָל פון העכסטן מיליטערישן געריכט; אַ פּרעציזע אַרבעט מיט פאַקטן און דאָקומענטן וועגן קעלצער פּאָגראָם, מיט נעמען פון די אָפיצירן און פּאַרטיי־פונקציאָנאַרן, וועלכע האָבן אָרגאַניזירט דעם פּאָגראָם; אַ רייכער מאַטעריאַל וועגן אויפשטאַנד פון די אַרבעטער אין פּויזן אין יאָר 1956, ווען ס׳זענען דערמאָרדעט געוואָרן 69 אַרבעטער און הונדערטער פאַרוואונדעטע. די „אָפּעראַציע פּויזן“ האָבן אַדורכגעפירט סאָוויעטישע סאָלדאַטן אין פּוילישע מונדירן. דאָס וואָכנבלאַט „סאָלידאַרנאָשטש“ האָט פאַרעפנטלעכט אויסשעפּלעכע דאָקומענטן וועגן די געשעענישן אין גדיניע און דאַנציק, וווּ ס׳זענען דערמאָרדעט געוואָרן 49 אַרבעטער און הונדערטער זענען פאַרוואונדעט געוואָרן. דער מאָרד איבער אַרבעטער אין די פּאָרט־שטעט איז אַדורכגעפירט געוואָרן מיט דער מיטהילף פון סאָלדאַטן פון מזרח־דייטשלאַנד, אָנגעטאָן אין פּוילישע מונדירן.

גאָר שוידערלעך איז געווען דאָס אַרטיקל אין דער וואָכנשריפט וועגן דער אַנטי־יידן העצע, אָרגאַניזירט דורך דער פּאַרטיי אין די יאָרן 1967־68. דאָס אויסראַבעווען און פאַרטרייבן די יידן פון פּוילן. אין דעם זעלבן אַרטיקל איז ברייט באַשריבן געוואָרן די בלוטיקע ליקווידירונג פון סטודענטן אין וואַרשעווער אוניווערסיטעט. אַ צווייטע סעריע אַרטיקלען זענען געווען געווידמעט די קרימינעלע פאַרברעכנס פון פּאַרטיי־ און רעגירונגס־פונקציאָנאַרן. אין די אַרטיקלען זענען אָנגעגעבן געוואָרן די צאָל הייזער און ווילעס, אויטאָס און קונסט־ווערק, אויסלענדישע רייזעס מיט קאָנטעס אין אויסלענדישע בענק. ווי מיר זעען, איז דאָס אויסראַבעווען פּוילן נישט געווען בלויז די אַרבעט פון סאָוויעט־רוסלאַנד. אין דעם רויב האָבן אָנטייל גענומען 26 טויזנט פּוילישע פּאַרטיי־מיטגלידער — פון די העכסטע אינסטאַנצן ביז געוויינלעכע פּאַרטיי־מיטגלידער.

אין די נאָטיצן וועגן פאַרברעכנס פון די העכסטע פּאַרטיי־מיטגלידער איז אָנגעגעבן, אַז גערעקס פּרוי איז געפאָרן אַלע פּאָר וואָכן צום פּריזיער קיין ווין.

די באַוועגונג „סאָלידאַרנאָשטש“ האָט געהאַט אין אירע רייען איבער צען מיליאָן מיטגלידער און מיליאָנען סימפּאַטיקער פון אַלע קרייזן און שיכטן. די דיסציפּלין איז געווען אַ מוסטערהאַפטע; ס׳איז נישט געווען קיין פאַל פון אומפאַראַנטוואָרטלעכע אַרויסטרעטונגען; ס׳איז נישט פאַרגאָסן געוואָרן קיין טראָפּן בלוט; ס׳איז נישט אונטערגעצונדן געוואָרן קיין איין פּאַרטיי־געבידע, ווי דאָס איז געווען אין יאָר 1970. פאַרקערט, די „אובע“ האָט פיל מאָל געשלאָגן און אַרעסטירט מיטגלידער פון דער נייער פּראָפעסיאָנעלער באַוועגונג.

ס׳איז נישט אויסגעשלאָסן, אַז דער פּוילישער קלער האָט אָנגעוואָרפן די טאַקטיק פון נישט רעאַגירן אויף פּראָוואָקאַציעס מצד דער רעגירונג. דער פּוילישער קלער האָט אָנטייל גענומען אין אַלע באַראַטונגען מיט די רעגירונגס־פאַרשטייער. די גלחים זענען געווען אָנוועזנד אויף אַלע פאַרזאַמלונגען און באַראַטונגען פון „סאָלידאַרנאָשטש“. אין יעדער פאַבריק און אונטערנעמונג האָט דער קלער איינגעריכטעט אַלטאַרן און קרוציפיקסן מיט הייליקע בילדער, ווו אַרבעטער האָבן געקניט און געבעטן און געקושט דעם צלם.

די קירכע ווערט אַ דריטער צד אין די באַשלוסן און האַנדלונגען פון דער נייער באַוועגונג. די קירכע שטייט אויף דער וואַך, אַז דער אַרבעטער זאָל נישט ווערן צו ראַדיקאַל און נישט אַרויסרוקן קיין צו ראַדיקאַלע פאָדערונגען.

דער איטאַליענישער אַמבאַסאַדאָר אין וואַרשע האָט אין דער נאַכט פון 12טן אויפן 13טן דעצעמבער 1981 טעלעפאָנירט קיין רוים, צום פּוילישן פּויפּסט — איבערגעבנדיק אים, אַז ער האָט באַקומען פאַרטרויליכע אינפאָרמאַציעס, אַז אַ מיליטערישע יונטע מיטן גענעראַל יאַרוזעלסקי אין דער שפּיץ, גייען איינפירן קריגס־צושטאַנד, מיט אויסעראָרדנטלעכע שאַרפע רעפּרעסיעס קעגן דער „סאָלידאַנאָשטש“־באַוועגונג. אין דער זעלבער נאַכט זענען ווירקלעך אַרעסטירט געוואָרן צענדליקער טויזנטער טוער פון דער נייער פּראָפעסיאָנעלער באַוועגונג, ליטעראַטן און שרייבער, סטודענטן און פּראָפעסאָרן ווי אויך אַ גרויסע צאָל פרויען. אין דער זעלבער נאַכט איז אויך אַרעסטירט געוואָרן דער צענטראַל־קאָמיטעט פון „סאָלידאַרנאָשטש“, מיטן פאַרזיצער לעך וואַלענסאַ. ספּעציעלע איינהייטן, וועלכע מ׳האָט אַ נאָמען געגעבן „זאמא“, זענען באַשטאַנען פון סאָוויעטישע מיליטער־לייט אָנגעטאָן אין פּוילישע מונדירן. די טויזנטער אַרעסטירטע האָבן נישט געשטעלט קיין ווידערשטאַנד און זענען פאַרשפּאַרט געוואָרן אין פאַרויסצוגעגרייטע קאָנצענטראַציע־לאַגערן. דעם 13טן דעצעמבער אין דער פרי האָט דער פּויפּסט צו וויסן געגעבן דעם פּוילישן עפּיסקאָפּאַט, אַז אין פאַל אויב ס׳וועט דערקלערט ווערן אויסנאַם־צושטאַנד פון יאַרוזעלסקיס יונטע, זאָל די פּוילישע באַפעלקערונג פאַרהאַלטן זיך רואיק און נישט אַקעגנשטעלן זיך. קאַרדינאַל גלעמפּ האָט גלייך פאַראָרדנט, אַז אויף די זונטיקדיקע גאָטעס־דינסטן זאָלן אין אַלע קירכעס אויפגעפאָדערט ווערן אַז די באַפעלקערונג זאָל זיך פאַרהאַלטן פּאַסיוו צו דער ניי־געשאַפענער לאַגע. די גלחים האָבן אויפגעפאָדערט די גלויביקע, אַז זיי זאָלן זיך נישט אַנטקעגנשטעלן דעם מיליטער און יעדער דאַרף נאָרמאַל צוריקגיין צו דער אַרבעט. דער רוף פון קלער איז נישט גענומען געוואָרן צו קענטעניש. אין הונדערטער פאַבריקן

וו. יאַבלאָנסקי

דעם קרעמלס שלאַכטשיץ

נאָך 36 יאָר קאָמוניסטישער הערשאַפט אין פּוילן, איז אויפן באַפעל פון מאָסקווע, איינגעפירט געוואָרן קריגס־צושטאַנד קעגן אַרבעטער קלאַס, פּויערטום און אינטעליגענץ. פון קריגס־צושטאַנד „געניסן" ביים היינ־טיקן טאָג אַלע שיכטן פון פאָלק. דאָס גאַנצע פּוילישע פאָלק איז געוואָרן באַשטראָפט. די שטראָף איז: הונגער קעלט, אַרעסטן און דערשיסונגען. די אַלע שיקאַנעס פון יאַרוזעלסקיס מיליטערישער יונטע זענען אַפילו דורך די נאַציס נישט אַנגעוואַנדן געוואָרן קעגן פאָלאַקן. פון דער הערשנדיקער קאָמוניסטישער פּאַרטיי איז מער נישט געבליבן ווי אַ צענטראַל־קאָמיטעט און דער פּאַרלאַמענט, וועלכער פירט אויס די באַפעלן פון דער מיליטערישער יונטע. אַזאַ פּאָליטיש־ווירטשאַפטלעכע קאַטאַסטראָפע ווי אין פּוילן, איז נאָך נישט געווען אין קיין שום קאָמוניס־טישן לאַנד.

ווער זענען די שולדיקע אין דעם פּאַנאַנדערפאַל פון דער פּוילישער ווירטשאַפט, פינאַנסן און אַדמיניסטראַציע?

אין דער צייט פון דער אָלימפּיאַדע אין מאָסקווע האָט די פּוילישע רעגירונג רעקווירירט ריזיקע קוואַנטומס עסן און עס איבערגעשיקט קיין מאָסקווע פאַר די הונדערט טויזנט אַטלעטן און געסט. אויסער דעם האָט פּוילן אויס־געפירט אירע פאַרפליכטונגען אין שפּיז און טעכנישער אויסשטאַטונג פאַר אירע פאַרבינדעטע אין עטיאָפּיע, תימן, אַנגאָלאַ און וויעטנאַם.

דער מאַנגל אין אַרטיקלען פון ערשטן געברויך האָט דערפירט צו אומצופרידנקייט און שטרייקן אין די פּאָרט־שטעט און שפּעטער אין גאַנץ פּוילן. די נייע פּראָפעסיאָ־נעלע באַוועגונג, וועלכע איז אַנטשטאַנען אין יולי 1980, האָט מיט איר ערשטער שטרייק־אַקציע אַרומגענומען אי־בער 10 מיליאָן אַרבעטער — פון קליינע און גרויסע אונטערנעמונגען — אַפילו די וועלכע האָבן געאַרבעט פאַר דער קריגס־אינדוסטריע. מערקווירדיק איז דאָס, וואָס אַלע שיכטן פון פאָלק האָבן געפונען אַ געמיינזאַמע שפּראַך. ס'איז געקומען צו אַ פאַרשטענדיקונג צווישן די אַרבעטער און באַאַמטע, צווישן פּויערים און דער אינטעליגענץ. אַפילו אַ גרויסער טייל פון פּאָליציי־אָפּטיילונגען האָבן זיך אָנ־געשלאָסן אין דער נייער פּראָפעסיאָנעלער באַוועגונג „סאָ־לידאַרנאָשטש".

די נייע באַוועגונג האָט אָנגעהויבן פאָדערן נישט נאָר בעסערע באַדינגונגען און מער פרייהייט; זי האָט אָנגעהויבן פאָדערן פון דער פּאַרטיי און רעגירונג אַ רעכענונג פון די ביליאָנען דאָלאַרן, וועלכע זענען געבאָרגט געוואָרן דורך די באַנקירן פון מערב־אייראָפּע. „סאָלידאַרנאָשטש" האָט געפאָדערט פון דער רעגירונג איינצלהייטן: ווער זענען די אָפּנעמער פון די פּוילישע אויסאַרבעטונגען און דער לאַנד־ווירטשאַפט? גלייכצייטיק האָבן זיך באַוויזן אַרטיקלען אין די האַלב־לעגאַלע אויסגאַבן מיט ציפערן און פאַקטן וועגן קאָמוניסטישע לענדער, צוזאַמען מיט סאָוויעט־רוסלאַנד, וועלכע נעמען אָפּ די פּוילישע פּראָדוקציע און צאָלן נישט קיין גראָשן. לעצטנס האָט סאָוויעט־רוסלאַנד אָנגעהויבן צאָלן אין רובלס — פאַר איין דאָלאַר האָט מען באַקומען 62 קאָפּיקעס און פאַר די קאָפּיקעס האָט פּוילן נישט גע־קאָנט איינקויפן און נישט צאָלן קיין פּראָצענטער די מערב־באַנקירן. מיט דער גאַנצער פּוילישער אינדוסטריע דיס־פּאָנירט סאָוויעט־רוסלאַנד. די רוסן האָבן באַשטעלט טאַנ־קען און אַמוניציע פאַר וויעטנאַם און עגיפּטן, אויף קרע־דיטן וועלכע האָבן געזאָלט געצאָלט ווערן אין 40 יאָר אַרום. אויסער געווער, האָבן די פּאָלאַקן געבויט באַראַקן און וווינונגען פאַר אַנגאָלאַ און מאָזאַמביק אויף די זעלבע באַדינגונגען.

מיר זענען נישט אין שטאַנד אויסצורעכענען די אַלע

אַ יאָר. ער האָט פאַרנומען דעם פּאָסטן זעקס יאָר (סער זלמן קאָהען — נאָך דריי יאָר). געווען אין קאַמבערא אין דער אָפיציעלער רעזידענץ, ווו ער איז געווען זייער פּאָ־פּולער ביי די אויסטראַליער.

דער ענגלישער קעניג האָט אים געשיקט אַ דאַנק־בריוו פאַר זיין טרייער און לאָיאַלער אַרבעט אַלס זיין פאַר־טרעטער; זייענדיק שפּעטער אין לאָנדאָן, איז אייזיקס אויפגענומען געוואָרן דורכן קעניג אויף אַ לענגערער אוידיענץ.

נאָך זיין צוריקקער קיין מעלבורן, האָט ער זיך צוריק־געצויגן פון געזעלשאַפטלעכן לעבן: געשריבן אַרטיקלען אין דער אויסטראַלישער פּרעסע, דער עיקר אויף דער טעמע פון אַנטי־ציוניזם. דער 92 יעריקער אייזיקס האָט ביז צו דער לעצטער מינוט אליין געשריבן זיינע אַרטיק־לען, אויף אַ שרייב־מאַשין; ער איז געשטאָרבן אין מעל־בורן אין 1948, ער איז באַערדיקט געוואָרן אויפן יידישן בית עולם אין קאַרלטאָן.

אין דער טורעק־שול ווו עס איז פאָרגעקומען זיין לוויה, האָבן זיך פאַרזאַמלט דער פּרעמיער־מיניסטער, דער קאַ־בינעט, פאַרשטייער פון אַלע פּאָליטישע פּאַרטייען, פון דיפּלאָמאַטישן קאָרפּוס, פון דער אַרמיי א.א.וו. דעם הספד האָט געהאַלטן ראַביי דאַנגלאַו ע"ה און דער פּרעמיער־מיניסטער.

דער גאַנצער וועג פון לוויה־צוג פון סט. קילדא ראוד, סוואָנסטאָן סטריט און לייגאָן סטריט ביז צום קאַרלטאָן בית־עולם איז געווען אָנגעפילט מיט טויזנטער מענטשן, וועלכע האָבן אָפּגעגעבן דעם לעצטן כבוד אַ מענטשן, וועלכער האָט געהאָלפן פאַראייניקן אַ לאַנד, וואָס איז באַשטאַנען פון עטלעכע סעפּאַראַטע קאָלאָניעס.

וועגן סער אייזיקס איז אָנגעשריבן געוואָרן אַ סך ביכער, צווישן זיי האָט דער איצטיקער גענ. גובערנאַטאָר סער זלמן קאָהען אָנגעשריבן אַ באַדייטנדיק בוך. אין די אַלע ביכער ווערט אונטערגעשטראָכן, אַז ער איז געווען אַ גרויסער אויסטראַליער, וועלכער האָט פיל ביי־געשטייערט צו אויסטראַליעס פּראָגרעס און אַנטוויקלונג.

ש. בענעט

דער ערשטער יידישער גענעראַל־גובערנאַטאָר

(סער אייזיק אייזיקס — מיט 50 יאָר צוריק)

דעם 22טן יאַנואַר 1931 איז אייזיק אייזיקס באַשטימט געוואָרן אויפן הויכן פּאָסטן אַלס גענעראַל־גובערנאַטאָר פון אויסטראַליע. ער איז געווען דער ערשטער ייד צו פאַרנעמען דעם פּאָסטן אַלס פאַרטרעטער פון ענגלישן קעניג.

סער זלמן קאָהען איז דער צווייטער ייד צו פאַרנעמען דעם דאָזיקן פּאָסטן. צוויי אויסטראַלישע יידן, בײדע פּראָמינענטע אין זייער פּראָפעסיע פון יוריספּרודענץ, אָבער וואָס פאַראַ קאָנטראַסט איז פאַראַן צווישן די צוויי פּערזענלעכקייטן.

סער אייזיק איז געווען איינער פון די שעפער פון דער אויסטראַלישער קאָנסטיטוציע, לויט וועלכער מר. ווהיטלאַם איז אַראָפּגעזעצט געוואָרן פון זיין פּאָסטן אַלס פּרעמיער־מיניסטער, כאָטש אַן אויסגעוויילטער מיט אַ מערהייט שטימען. אין דער קאָנסטיטוציע איז אָבער פאָראויסגעזען אַזאַ פאַל, אַז דער גענ. גובערנאַטאָר קען דעמיסיאָנירן אַ פּרעמיער־מיניסטער

סער אייזיקס וועלכער איז געקומען אויף דעם פּאָסטן מיט 50 יאָר צוריק און סער דזשאָן קער — דער וועלכער האָט אַראָפּגעזעצט ווהיטלאַמען פון זיין אַמט, זיי בײדע זענען באַשטימט געוואָרן דורך לייבאָר־רעגירונגען.

דער ליבעראַלער פּרעמיער־מיניסטער מר. פרייזער האָט באַשטימט זלמן קאָהען אַלס וויצע־קעניג, כדי פאַרהיילן די שווערע ווונדן וועלכע סער דזשאָן קער האָט אָנגעמאַכט אינעם אויסטראַלישן לעבן.

ווען מיר צוריקגיין אַ האַלבן יאָרהונדערט אין אויסטראַליעס געשיכטע, און זיך אָפּשטעלן אויף דער מערקווירדיקער פיגור פון סער אייזיקס. — אַ מעלבורנער ייד, וועלכער האָט געשפּילט אַ גרויסע ראָלע אין דער געשיכטע פון זיין יונג היימלאַנד.

אַ סך פּראָמינענטע אויסטראַליער האָבן פאַרנומען דעם הויכן פּאָסטן, אָבער קיינער פון זיי האָבן זיך נישט אַזוי אויסגעצייכנט ווי סער אייזיק אייזיקס.

זיין לעבנס־געשיכטע איז אַ מערקווירדיקע. אויף די עלטערע יאָרן, א בן שבעים, ווען ער דאַרף גיין אויף עמעריטור, הויבט זיך אָן פאַקטיש זיין קאַריערע, וועלכע האָט אים צוגעבראַכט צום הויכן פּאָסטן. ער איז געבוירן געוואָרן אין יאָר 1855, אין לאָנדסדייל סטריט, סיטי, אין דער וווינונג הינטער זיין פאָטערס שניידער־וואַרשטאָט; 20 יאָר שפּעטער ווי די שטאָט מעלבורן איז געגרינדעט געוואָרן.

זיינע עלטערן זענען געווען אָרעמע יידישע עמיגראַנטן פון ווייטשעפּל, לאָנדאָן, שוין אין זיין יוגשאַפט האָט ער אַרויסגעוויזן גרויסע טאַלענטן. אין זיין אָפיציעלער ביאָגראַפיע איז פאַראַן אַ לאַנגע רשימה פון אַמטן, וועלכע ער האָט פאַרנומען: אַדוואָקאַט, פּאָליטיקער, מיניסטער, איינער פון די שעפער פון דער קאָנסטיטוציע; איינער פון די ערשטע דעפּוטאַטן פונעם ניי־געגרינדעטן פעדעראַלן פּאַרלאַמענט; הויפּט־ריכטער פון אויסטראַליע ביז צום פּאָסטן פון וויצע־קעניג.

ווען ער איז נאָך געווען אַ קליין יינגל, האָבן זיינע עלטערן זיך אַוועקגעצויגן פון מעלבורן אין אַ פּראָווינץ־שטעטל אין וויקטאָריע; דער פאַרוואַלטער פון דער מלוכה־שול האָט דאַן איינגעזען די פעאיקייטן פונעם קליינעם אייזיקס און געראָטן זיינע עלטערן צו געבן אים העכערע בילדונג.

אַלט זייענדיק 25 יאָר עפנט ער זיין פּריוואַטע פּראַקטיק אַלס באַריסטער אין קאָלינס סטריט; זיין פּראַקטיק איז געוואַקסן; ער איז געוואָרן פּאָפּולער אַלס דער בעסטער אַדוואָקאַט אין מעלבורן. ער איז געווען אַ גוטער רעדנער, געקענט גוט דעבאַטירן אין געריכט מיט אַרגומענטן וועלכע האָבן אויסגענומען ביי די ריכטער, ער איז אויך געווען דערפאָלגרייך אין פּאָליטישן לעבן, און אין יאָר 1892 איז ער אויסגעוויילט געוואָרן אין וויקטאָריער פּאַרלאַמענט, ווו ער איז באַשטימט געוואָרן אַלס יוסטיץ־מיניסטער. אין 1897 איז ער באַשטימט געוואָרן צוצוגרייטן די אויסטראַלישע קאָנסטיטוציע.

ער האָט זיך צוריקגעצויגן פון פּאָליטישן לעבן אין 1906, באַשטימט געוואָרן אַלס ריכטער פונעם העכסטן געריכט אין אויסטראַליע. ער האָט באַהערשט פיל אייראָפּעאישע שפּראַכן, צווישן זיי אויך יידיש. ער פלעגט באַזוכן די סט. קילדאַ־שול ווו ער איז געווען אַ מיטגליד. אין די לעצטע יאָרן פון זיין לעבן האָט ער געלייגט דעם גרונטשטיין פון טהרה־שטיבל, ביי דער חברה קדישא אין קאַרלטאָן, ער האָט דאָרטן געהאַלטן אַ רעדע אין וועלכער ער האָט געזאָגט, אַז ער איז שטאָלץ צו זיין אַ ייד. ער איז גלייכצייטיק אָבער געווען אַ קעגנער פון פּאָליטישן ציוניזם, געשריבן אַרטיקלען אין די ענגליש־יידישע צייטונגען, ווו ער האָט אָנגעגריפן ציוניסטן. אַליין זיך געהאַלטן פאַר אַן ענגלישן פּאַטריאָט.

אין 1928 האָט ער באַקומען דעם ערן־טיטול „סער" פון ענגלישן קעניג, דעם 22טן יאַנואַר 1931 איז ער נאָמינירט געוואָרן אַלס גובערנאַטאָר פון אויסטראַליע. די נאָמינאַציע האָט אַרויסגערופן אַ גרויסן שטורם, נישט בלויז אין אויסטראַליע, נאָר אויך אין ענגלאַנד, ווו די ענגלישע אַריסטאָקראַטן און דער קעניג זענען געווען קעגן דער נאָמינאַציע פון אַ ייד, וועלכע איז געמאַכט געוואָרן דורך אַ לייבאָר־רעגירונג.

אייזיק איז געווען דער ערשטער אויסטראַליש געבוירענער „גאָווענאָר דזשענעראל" און דערצו אַ ייד, אַ שניידעס אַ זון, מיט אַ געהאַלט פון 10 טויזנט פונט

ראַל אינעם לעבן פון דער אויסטראַלישער גייסטיקער עליטע.

מיר ווילן ברענגען אַ לענגערן אויסצוג פון קליידי פאַקערס רעדע, אין וועלכער ער האָט ספּעציעל אונטערגעשטראָכן ריטשאַרד קריגערס פאַרדינסטן פאַר דעם זשורנאַל. ער האָט געזאָגט צווישן אַנדערן:

„מיין אָנגענעמע אויפגאַבע איז צו פאַרענדיקן די קלאַנגען און דיספּוטן וועגן דער קאָנטראָל איבער „קוואַדראַנט". איך וויל דאָ קודם אַפּלייקענען „קוואַדראַנטס" געבורט־פאַטער. עס איז נישט די סי־אײ־אַ (די אַמעריקאַנער שפּיאָנאַזש־אָרגאַניזאַציע). איך ווינטש מיר טייל מאָל אַז עס וואָלט געווען אַזוי עס איז אויך נישט קיין אַנדערע מיסטעריעזע קערפּערשאַפט. עס איז אַ מענטש וועלכער זיצט דאָ נעבן אונדז און זיין נאָמען איז ריטשאַרד קריגער. ריטשאַרדס געשיכטע דאָס איז די געשיכטע פון „קוואַדראַנט" און איך וויל אין אַ פּאָר מינוט דערציילן ווי אַזוי די דאָזיקע אַדיסיי האָט זיך אָנגעהויבן. אַן ערך פערציק יאָר צוריק האָט ריטשאַרד קריגער, אַ פּוילישער פּליט ווי ער באַצייכנט זיך אַפּט, געמאַכט אַ וווּנדערלעכן ויברח פון פּוילן, דריי מינוטן איידער די נאַציס זענען אַריין קיין וואַרשע. ער איז אָנגעקומען קיין ליטע און דורך מאָסקווע קיין וולאַדיוואָסטאָק און טאָקיאָ, און שפּעטער קיין סידנעי. ריטשאַרד האָט געטראַכט עפּעס צו טאָן וועגן די פּראָבלעמען וועגן וועלכע דער פּרעמיער־מיניסטער האָט אַזוי אויסדרוקפול היינט גערעדט; און אַזוי האָט ער, אַ ייד פון פּוילן, מיט העכער 25 יאָר צוריק זיך צונויפגעטראָפן מיט סער דזשאָן לאַטהאַם און פּראָפעסאָר דזשעמס מעק־אָולעי. אָט די דריי מענטשן האָבן געפונען אַ געמיינזאַמע באַזע און אַזוי אַרום געפינען מיר זיך היינט אין דער געזעלשאַפט פון פּרעמיער־מיניסטער. עס איז אַ כבוד פאַר ריטשאַרד קריגער, דער מענטש וואָס שטעלט זיך אַפּט אין שאָטן, אָבער ער איז אַ מענטש מיט פעסטע פּרינציפּן און מיר זענען אַלע צופרידן פאַר דער אָנערקענונג וואָס ער האָט געקראָגן דורכן באַקומען אַן „אָ.ב.ע." עס איז אַ דינער נישט נאָר פאַר „קוואַדראַנט", נאָר אויך פאַר ריטשאַרד קריגערס 25־יאָריקע טעטיקייט אין דינסט פון מענטשלעכער ווערדע".

„קוואַדראַנט" איז פון אַ דריי־חודשניק פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ מאָנאַטלעכן זשורנאַל, בעת „מינדזשיך" איז היינט אַ דריי־מאָנאַטלעכער זשורנאַל.

במשך דער צייט זענען אַנטשטאַנען אַנדערע ליטעראַרישע זשורנאַלן. איך וויל בלויז דערמאָנען: „אָווערלאַנד", וועלכער ווערט רעדאַגירט דורך סטעפאַן מאַרעי־סמיט, אַ באַדייטנדיקע ליטעראַרישע פיגור; ער איז לינק אָריענטירט, געווען אַ מאָל אַ מיטגליד פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי און גרופּירט אַרום זיך אַ ריי אַנדערע געוועזענע קאָמוניסטן, ווי דייוויד מאַרטין, אַ געקומענער פון אונגאַרן (דרך אגב, איז מאַרעי־סמיט אַן אײדעם פון אָמאָליקן קאָמיטעט־מיטגליד פון „קדימה", בלוטאַל). „אָווערלאַנד" דערשיינט יעדע דריי מאָנאַטן און האָט דערגרייכט דעם נומער 85, בעת „קוואַדראַנט" האָט שוין דערגרייכט דעם נומער 170. „קוואַדראַנט" באַקומט שוין זינט אַ לענגערע צייט, פּונקט ווי „אָווערלאַנד", אַ סובסידיע פון מלוכהשן ליטעראַרישן פאָנד.

דער דאָזיקער איבערזיכט שעפּט ווייט נישט אויס דעם פאַרנעם פון די אויסטראַלישע ליטעראַריש־קריטישע זשורנאַלן, וועלכע האָבן די לעצטע צענדליקער יאָרן דורכגעמאַכט אַ קאָלאָסאַלע אַנטוויקלונג. אין וועלט־מאַסשטאַב, לגבי אַמעריקע און ענגלאַנד, איז אויסטראַליע נישט קיין וויכטיקער ליטעראַרישער צענטער, הגם זי האָט שוין איר נאָבעל־פּרייז טרעגער — ווייט. אָבער די אויסטראַלישע ליטעראַטור אַנטוויקלט זיך ראַשנדיק. די אוניווערסיטעטן לאָזן אַרויס יעדן יאָר צענדליקער שעפערישע כוחות — פּראָזאַיקער און פּאָעטן, וועלכע וועלן וואָס אַ מאָל מער באַרייכערן דאָס אויסטראַלישע גייסטיקע לעבן.

פלענער פון אינטענסיווער קולטור־אַרבעט אויפן יאָר 1982

די עקזעקוטיווו פון „קדימה", וועלכע איז גלייכצייטיק די קולטור־קאָמיסיע, האָט אַוועקגעגעבן פיל צייט אויסצואַרבעטן און צוצוגרייטן די קולטור־אונטערנעמונגען פון היינטיקן יאָר.

אין חודש מערץ איז פאָרויסגעזען אַ קאָנצערט פון „קדימה" צוזאַמען מיטן „שלום"־קלוב.

אין חודש אַפּריל איז אונדזער גאַסט דער שרייבער יהודה עלבערג פון קאַנאַדע. י. עלבערג האָט איבערגעלעבט דעם וואַרשעווער געטאָ און וועט זיין דער ידיש־רעדנער אויף דער אַלגעמיינער געטאָ־אַקאַדעמיע.

ער איז גוט באַקאַנט צוליב זיינע ביכער: „אונטער קופּערנע הימלען"; „אויפן שפּיץ פון אַ מאַסט". ער וועט האַלטן אַ ריי רעפעראַטן אין „קדימה".

אין חודש מאַי איז פאָרויסגעזען אַ טעאַטער־פאָרשטעלונג פון דעם יוגנט־טעאַטער (אין ידיש).

אין ערשטן האַלבן יאָר וועט אויך פאָרקומען די פּרעמיערע פון אַ טעאַטער־פאָרשטעלונג, וועלכע ס'גרייט דער דוד הערמאַן טעאַטער.

אין אויגוסט־סעפּטעמבער וועט דער אָפיציעלער גאַסט־רעדנער זיין ד"ר העשל קלעפּפיש. ער איז אַ פיינער לעקטאָר און מחבר פון אַ באַנד עסייען „עכאָס פון אַ פאַרשוווּנדענער צייט".

מיר פירן אונטערהאַנדלונגען מיטן ישראלדיקן קינסטלער־טריאָ — די דריי שמואליקס — און באַמיען זיך זיי זאָלן באַזוכן מעלבורן.

פון לאָקאַלע כוחות איז דערווייל פאָרויסגעזען אַ ציקל לעקציעס (אַ מין פאָלקס־אוניווערסיטעט) וועגן תנ"ך פון באַקאַנטן פּאָעט אברהם ציקערט.

זייער אָפּקלאַנג געווען אַ באַגרענעצטער און איז נישט דערגאַנגען צום אויסטראַלישן לייענער.

ס׳האָט זיך אָבער געפונען איין מענטש אין סידנעי, וועלכער האָט זיך געשטעלט פאַר אַ ציל צו ענדערן די ריכט־ליניעס פון דער אויסטראַלישער ליטעראַרישער סביבה. געווען איז דאָס אַ „פרעמדער״, נישט קיין היגער, נאָר אַ פּליט פון וואַרשע, און אַ ייד דערצו. זיין נאָמען איז ריטשאַרד קריגער.

ער איז געקומען אַהער אין סאַמע מיטן פון דער צווייטער וועלט־מלחמה, אין יאָר 1941. אַ ייִדישער אינטעליגענט, אַסימילירט אין דער פּוילישער שפּראַך, אַ מיטגליד פון דער פּוילישער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי פּ.פּ.ס.; געקומען אַן אַ שפּראַך, אַן אַ וועלכן ס׳איז באָדן אונטער די פיס; אַ מלחמה־אַנטלאָפענער פון דער ברענענדיקער וואַרשע וואָס איז שוין אָקופּירט געווען פון דער דייטש־נאַצישער אַרמיי. דער וועג אַהער האָט אים געפירט: צו ערשט פון ווילנע (דאַן אונטער ליטווישער הערשאַפט), שפּעטער דורך מאָסקווע מיט דער טראַנס־סיבירער באַן קיין וולאַדיוואָסטאָק, פון דאָרט קיין יאַפּאַן. דאָ האָט ער געקראָגן פון דעם פּוילישן אַמבאַסאַדאָר אַ וויזע קיין אויסטראַליע.

פאַר ריטשאַרד קריגער דעם פּליט, איז דאָס לעבן דאָ געווען ענלעך ווי פאַר אַ סך פון אונדז. ער האָט אָנגעהויבן צו אַרבעטן אַלס קעלנער אין אַ רעסטאָראַן און צום שלימזל — פאַרלאָזט דעם רעסטאָראַן אַ וואָך איידער דער אייגנטימער האָט געוווּנען אַ גרויס געווינס אויף דער לאָטעריע. קריגער איז געוואָרן טעטיק אין דער אַרבעט לטובת ניי־געקומענע פּליטים אין סידנעי, אָבער ער האָט געשטרעבט צו דערגרייכן פיל מער — אַריינצושטעלן אַ פוס אין דער אויסטראַלישער ליטעראַרישער סביבה. אָט דער „פרעמדער״ האָט דאָס דערגרייכט אַ דאַנק זיין אינטעליגענץ און שטאַרקן ווילן.

מיט העכער פינף און צוואַנציק יאָר צוריק האָט ער געשלאָסן קאַנטשאַפט מיט דעם עמעריטירטן יורי־פּראָפעסאָר פון מעלבורנער אוניווערסיטעט און אַ שרייבער פון ליטעראַטור־קריטישע אַרטיקלען אין דער היגער טעגלעכער צייטונג „די עידזש״, דזשאָן לאַטהאַם, אַ מענטש מיט קאָנסערוואַטיווע איינשטעלונגען; און דעם פּאָעט דזשעמס מעק־אָולעי, פּראָפעסאָר פון טאַסמאַניער אוניווערסיטעט און אַ באַקערטער צום קאַטאָליציזם. אָט דער דרייליגנ האָט באַשלאָסן צו גרינדן אַן ערנסטן ליטעראַרישן זשורנאַל אונטערן נאָמען „קוואַדראַנט״. צו ערשט איז עס געווען אַ דריי־חודשניק און מיט דער צייט איז ער איבערגעגאַנגען צו אַ מאָנאַטלעכער אויסגאַבע.

אָבער ווו נעמט מען געלט אויף אַזאַ אונטערנעמונג? ס׳איז געווען כאַראַקטעריסטיש פאַר די אויסטראַלישע ליטעראַרישע פאַרהעלטענישן, אַז בעת דער פּראָ־קאָמוניסטישער זשורנאַל „מינדזשין״ האָט געקראָגן אונטערשטיצונג פון דעם ליטעראַטור־פאָנד פון דער אויסטראַלישער רעגירונג, וועמענס פאָרזיצער ס׳איז געווען דער סאַמע קאָנסערוואַטיווסטער פון די אויסטראַלישע רעגירונגס־פירער, ראָבערט מענזיס, האָט מען דעם „קוואַדראַנט״ אָפּגעזאָגט וועלכע ס׳איז אונטערשטיצונג. דאַן האָט ריטשאַרד קריגער זיך געווענדעט צו דעם קאָנגרעס פאַר קולטורעלער פרייהייט, אַן אָרגאַניזאַציע פון אַמעריקאַנער אינטעלעקטואַלן, וועלכע האָבן זיך פאַרמאָסטן קעגנצושטעלן זיך דעם קאָמוניסטישן איינפלוס אויף דער אינטעלעקטועלער עליטע אין דער וועלט. קריגער האָט געקראָגן די נויטיקע אונטערשטיצונג און דער זשורנאַל גייט אַרויס שוין פינף און צוואַנציק יאָר.

דער „קוואַדראַנט״ גרופּירט אַרום זיך די מעסיקע און אַנטי־קאָמוניסטישע עלעמענטן פון דער אויסטראַלישער ליטעראַרישער סביבה און האָט זיך דערוואָרבן אַן אָנגעזעענעם נאָמען. ריטשאַרד קריגער האָט דערגרייכט זיין ציל — דער „מינדזשין״ האָט פאַרלוירן דעם מאָנאָפּאָל צו זיין דער אויסשליסלעכער פירשפּרעכער אין דער אויסטראַלישער ליטעראַטור.

די רעדאַקטאָרן פון „קוואַדראַנט״ זענען היינט צו טאָג: פּראָפעסאָר ה. וו. אַרנדט פון קאַנבעראַ־אוניווערסיטעט (אויך אַ „פרעמדער״, אַ דייטש־ייִדישער פּליט) און פּעטער קאָלמאַן, אַן אויסטראַלישער זשורנאַליסט און היינט אַ פּאַרלאַמענט־מיטגליד אין קאַנבעראַ פון דער ליבעראַלער פּאַרטיי. אין דער רעדאַקציע־קאָלעגיע געפינען מיר: דעם באַקאַנטן זשורנאַליסט סעם ליפּסקי, דער פּאָפּולערער אין די ייִדישע קרייזן ראַדיאָ־ און טעלעוויזיע־קאָמענטאַטאָר; פּראָפעסאָר לעאָני קראַמער, אַ באַקאַנטע פּערזענלעכקייט אין דער אויסטראַלישער געזעלשאַפט און איז איצט באַשטימט געוואָרן אַלס פאָרזיצער פון דער מלוכהשער ראַדיאָ־ און טעלעוויזיע־געזעלשאַפט „עי־בי־סי״. מיר געפינען דאָ דעם נאָמען קליד פּאַקער, פון דער באַקאַנטער פאַרלעגערישער פאַמיליע אין סידנעי; דער הומאָריסט־אַרטיסט בערי האַמפרעי און נאָך אַנדערע ווייניקער פאַר אונדז באַקאַנטע נעמען פון דער אויסטראַלישער געזעלשאַפטלעכקייט. אין זיין אָנהויב־פּעריאָד האָט אין דער נאָמינעלער רעדאַקציע פיגורירט אונדזער יהושע ראַפּאָפּאָרט.

צו דעם 25־יאָריקן יובילײ פון זיין עקזיסטענץ האָט „קוואַדראַנט״ איינגעאָרדנט אַ פייערלעכן באַנקעט אין סידנעי, צו וועלכן עס איז געקומען: דער פּרעמיער־מיניסטער פרייזער; דער רעדאַקטאָר פון דעם באַרימטן אַמעריקאַנער זשורנאַל „קאָמענטערי״ נאָרמאַן פּאָדהאָרעץ און זיין פרוי מידזש דעקטער (זי האָט דאָ געלייענט אַ לעקציע אויף אַ סעמינאַר אין קאַנבעראַ, וואָס איז געוואָרן אָפּגעהאַלטן אין די טעג פון דעם „קוואַדראַנט״־באַנקעט). „קאָמענטערי״, ווי באַוווּסט, ווערט אַרויסגעגעבן דורך דעם אַמעריקאַנער ייִדישן קאָנגרעס און ער ווערט הויך געשעצט אין דער ענגליש־רעדנדיקער ליטעראַרישער וועלט. „קוואַדראַנט״ קאָפּירט זייער שטאַרק אָט דעם ערנסטן זשורנאַל.

פּרעמיער־מיניסטער פרייזער האָט געהאַלטן אַ וואַרעמע באַגריסונג־רעדע צו דעם 25־יאָריקן יובל פון „קוואַדראַנט״ און שטאַרק געלויבט די גרופּע מענטשן וועלכע האָבן מיטגעווירקט צו דער גרינדונג און אויפהאַלטונג פון דעם זשורנאַל, וועלכער שפּילט היינט צו טאָג אַ וויכטיקע

הערשל באַכראַך

דער אויסטראַלישער זשורנאַל „קוואַדראַנט"

מיט 35 יאָר צוריק, ווען מיר זענען אָנגעקומען אַהער, און זיך אָנגעהויבן באַקענען מיטן אויסטראַלישן לעבן, האָבן מיר פאַרנדיק אין טראַמווייַ באַמערקט אַ מאָדנע דערשיינונג: דער אויסטראַליער לייענט די צייטונג פון דער לעצטער זייט — די ספּאָרט־נייעס, די פערד־געיעגן און פוטבאָל. מיר, די געקומענע פון אייראָפּע, וועלכע זענען שטענדיק געווען פאַרקאָכט אין דער פּאָליטיק פון אַלע לענדער און פעלקער, האָבן געקוקט אויף דער נייער דערשיינונג (פאַר אונדז) פון אויבן אַראָפּ. מיר האָבן אָנגעהויבן באַטראַכטן דעם אויסטראַליער ווי אַ קולטורלאָזן מענטש וועלכער איז פאַראינטערעסירט בלויז אין נישט ווערטפולע ענינים.

דאָס איז אָבער געווען אַ ריין אויבערפלעכלעכע אָבסערוואַציע. טייל פון אונדז האָבן אָנגעהויבן זיך צו פאַראינטערעסירן מיט די גייסטיקע שטרעמונגען פון אויסטראַלישן לעבן: די פּאָליטישע פּאַרטייען, די פּראָפעסיאָנעלע פאַראייניגן. צו גלייך דערמיט האָבן מיר אָנגעהויבן באַמערקן די אויסטראַלישע ליטעראַטור; דאָס גייסטיקע לעבן מיט וועלכן עס האָט געלעבט די דאַן נאָך קליינע אויסטראַלישע אינטעליגענץ.

עס איז מיר דאַן אַריינגעפאַלן אין האַנט דער ליטעראַרישער זשורנאַל אונטערן מאָדנעם און נישט פאַרשטענדלעכן נאָמען „מינדזשין". דער זשורנאַל איז אַרויסגעגעבן געוואָרן — און גייט נאָך היינט אַרויס — אַלס אויסגאַבע פון מעלבורנער אוניווערסיטעט און ער גרופּירט אַרום זיך פּראָפעסאָרן און אַבסאָלווענטן פון דער ליטעראַטור־קאַטעדרע. חוץ קורצע דערציילונגען און לידער, וועלכע האָבן ווייניק אַפּעלירט צו אונדזער „אויסלענדישן" געשמאַק, האָבן מיר געפונען אין דעם זשורנאַל אַרטיקלען אויף פּאָליטישע טעמעס און כמעט אַלע פון זיי פון איין באַשטימטן פּאָליטישן שניט — דעם אָפן קאָמוניסטישן אָדער „פעלאָ־טרעוועלערישן"; אַלע מיט סימפּאַטיעס פאַר רוסלאַנד און די נייע „פאָלקס־דעמאָקראַטיעס" וועלכע האָבן אָנגעהויבן זיך אַרויספּיקן פון דעם נאָך־יאַלטאָ פּעריאָד נאָך דער צווייטער וועלט־מלחמה.

איר האָט אין דער אויסטראַלישער ליטעראַרישער וועלט נישט געקענט דאַן געפינען קיין אַנדער מיינונג ווי דעם אָפיציעל קאָמוניסטישן דרך אין דער אינטערנאַציאָנאַלער פּאָליטיק. קיין סימן פון קריטיק צוליב דעם פאַרברעכערישן סטאַלין־היטלער פּאַקט, אויף וועלכן מיר, די קרבנות זיינע, האָבן געקוקט ווי אויף דעם שוידערלעכסטן פאַרברעכן פון אונדזער יאָרהונדערט.

נישט אַנדערש איז געווען אין אונדזער יידישער סביבה. אויך דאָ האָבן מיר געהערט פון אַלע זייטן ווי „סאָוויעט־רוסלאַנד האָט געראַטעוועט די יידן" — די יידישע פליטים וועלכע זענען אַנטלאָפן פון דעם היטלעריסטישן גיהנום כדי אַריינצופאַלן אין די „גוטע" פאַרשיקונגס־לאַגערן פון סיביר און דעם ווייטן סאָוויעטישן מזרח.

אָט דער צושטאַנד איז פאַר אַ סך פון אונדז געווען אַ שטערונג צו באַקענען זיך נענטער מיט דער אויסטראַלישער ליטעראַטור און ליטעראַרישער סביבה. מיט רעכט האָט מען געקוקט אויף די דאָזיקע אינטעלעקטואַלן ווי אויף אומוויסנדיקע און נאַאיווע מענטשן — אין בעסטן פאַל. אויף די מער אויסגעשפּראָכענע קאָמוניסטישע שרייבער־פּראָפּאַגאַנדיסטן האָבן מיר געקוקט מיט אומצוטרוי און פאַרדאַכט.

אין אונדזער יידישער סביבה איז דער ערשטער און איינציקער שרייבער, וועלכער האָט אָנגעהויבן צו דעמאַסקירן די אינטעלעקטועלע נישט־ערלעכקייט פון אָט די אויסטראַלישע שרייבער, געווען דער פאַרשטאָרבענער ליטעראַטור־קריטיקער — און פּאָליטישער קעמפער — יהושע ראַפּאַפּאָרט. אָבער ער האָט דאָס געטאָן אין דער היגער יידישער פּרעסע (און אייגענע ביכער), איז ממילא

האָט ער אָנגעהויבן מיט אַ ווייך שטימעלע וואָס ער האָט זיך באַמיט צו מאַכן נאָך ווייכער — און אפשר גאָר דאָס לאָזן אַזוי... ווי ס'איז?...

— איך ווייס אין וואָס איך גייט — האָט ער אָבער שנעל אונטערגעכאַפּט דעם ווייטערדיקן פאָדעם, ווייל ער האָט דערזען אין מיסטער סטאָנס אויגן דעם אָנצינד פון אַ בייז פייערל — מיסטער סטאָן, פּליעז, באַרעכנט גוט וואָס איך גיי זאָגן — דאָס וואָס איר האָט מיר דערציילט וועגן אייער פרוי ע"ה איז אַלץ גוט געווען ביים לעבן... כ'פאַרשטיי, כ'פאַרשטיי אייערע געפילן, אָבער גיט אַ טראַכט — איצט, מ'שטיינס געזאָגט, איז דאָך שוין אַלץ איינס... אויב דער שטיין וועט אונטערגעהויבן ווערן אַביסעלע העכער — וועט אייער זעליקע פרוי צוריקקומען?... לעולם איז דאָך דאָס אַלץ פאַר די לעבעדיקע!

— פאַר זיי — האָט בעני געמאַכט אַ ברייטן קרייז מיט דער האַנט איבערן וואַלד מצבות — איז אַלצאיינס... און אייער געלט איז דאָך אַ שאָד... ווי זאָגט מען: — לייגן דאָס לעבעדיקע אויפן...

בעני האָט נישט באַוויזן צו ענדיקן דעם געדאַנק ווי מיסטער סטאָן האָט אים שאַרף איבערגעריסן די רייד:

— איר וועט העכערן דעם שטיין מיט דריי אינטשעס!

— און מיסטערס סטאָנס ווייזפינגער איז פּלוצלינג געקומען גאָר נאָענט צו בעניס נאָז — מיט דריי אינטשעס! איר הערט! — נישט ווייניקער, איר פאַרשטייט?! איך וועל אייך דערפאַר באַצאָלן, אָבער געדענקט: מיט דריי אינטשעס! — קיינער וועט נישט זיין העכער פאַר מיין פרוי — מיט דריי אינטשעס... מיט דריי אינטשעס...

בעני האָט אַראָפּגעלאָזן דעם קאָפּ כדי צו באַהאַלטן אַ חוזק־שמייכעלע וואָס האָט צעקרומט דאָס פּנים.

קעניגין... דאָס לעצטע מאָל אָבער, ווען מאַגדע האָט לילין געוואָרפן אין פנים אַריין דעם „מאַסאַזשיסט”, איז מרס. סטאַן געוואָרן אַזוי געקרענקט, אַז ביינאַכט האָט זי כליפּענדיק ווי אַ קליין קינד, געטוליעט זיך צום מאַן און מיט ציטערדיקע ליפּן קוים אַרויסגעשטאַמלט: — מייקל, משהלע!... איך קען מער פון דער מאַגדע נישט אויסהאַלטן!... און די שותפים זענען זיך פונאַנדערגעגאַנגען.

✶

מיט די צוויי מענער איז געשען עפּעס אומפאַרשטענדלעכס. דער קאָנקורענץ־געיעג אין עלעגאַנץ פון די צוויי פרויען ביים לעבן, האָט ביי די מענער איבערגעלאָזן מאָדנע איבערבלייבענישן. כאָטש בײדע האָבן מענעריש געטריבן פון זיך די זלידנע געדאַנקען, האָבן דאָך בײדע מענער גענומען אויספּאָלגן אַן אינערלעכן דראַנג נאָכצופאָלגן די פירונגען פון זייערע פאַרשטאָרבענע פרויען. אין איין „וויקענד” האָט מיסטער סטאַן איבערדעקאָרירט זיין קראָם אויף אַ מער מאָדערנעם אופן, אַז זי האָט פאַרריסן די גאָס. געטאָן האָט ער דאָס נישט כדי צו פאַרבעסערן די מערכה פון זיין געשעפט, זיינע ביזנעס זענען גוט געגאַנגען. ער האָט געוואָלט ווייזן פּילצערן, ווער סטאַן איז. מיסטער פּילצער האָט נישט לאַנג געלאָזן וואַרטן אויף אַן ענטפער. גענוי ווי זיין פאַרשטאָרבענע פרוי האָט נאָכשפּיאָנירט איר פריינדין, האָט ער אָפּגעזוכט דעם זעלבן דעקאָראַטאָר — און אין צוויי וואָכן שפּעטער האָט זיין קראָם אויך פאַרריסן די גאָס. די צוויי געוועזענע שותפים זענען געוואָרן דאָס ציל־ברעט פאַר חוזק פון די איבעריקע סוחרים אין דער בראַנזשע, און מען האָט זיי צוגעקלעפּט אַ נאָמען — „דאָס פּאָרפּאָלק”. צו בענין זענען בײדע געקומען בשתיקה — פריער מיסטער סטאַן — דערנאָך מיסטער פּילצער.

מיט מיסטער פּילצער איז דער ענין געווען אַ גלייכער. מאַכט מיר עפּעס שיינס — האָט ער געזאָגט בענין — נאָר עפּעס אַזוינס וואָס זאָל זיין ענלעך צו מרס. סטאַנס מצבה. איר ווייסט, זיי בײדע זענען דאָך געווען לאַנגיאָריקע חברטעס... בעני האָט צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ.

פאַר מיסטער סטאַן האָט בעני געמוזט צייכענען עטלעכע מאָל נייע אידייען, ביז יענער האָט מיט אַ האַלב מויל מסכים געווען אויף איין פּראָיעקט. דערנאָך פלעגט ער נישט איינמאָל אַריינפאַלן צו בענין אומגעריכט — נו, ווייזט נאָר וואָס איר האָט שוין אויפגעטאָן?

נאָכן באַקוקן דעם שטיין פלעגט ער געבן בענין אַ וואָרענונג: — מיסטער, געדענקט! מיין פרויס מצבה דאַרף זיין אַן אויסנאַם!...

בעני האָט בלויז צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ.

מיט אַ שווער האַרץ איז בעני זונטיק אַוועק אויפן בית עולם. פונדערווייטנס נאָך האָט ער געזען, אַז מיסטער סטאַן וואַרט שוין אויף אים. ער איז געשטאַנען אָנגעלענט אויף זיין פרוי מצבה אַ פאַרצאַרנטער, מיט אַ פּנים וואָס האָט נישט אָנגעזאָגט קיין גוטס. בײדע מצבות האָבן אין דער פרימאָרגן־זון געגלאַנצט מיט דער זעלבער שוואַרצקייט און די גרויסע, גאָלדענע מגן דודס האָבן נאָך מער אונטערגעשטראָכן זייער ניט געווּנטשענע ענלעכקייט.

— איר האָט מיך אָפּגענאַרט! — האָט מיסטער סטאַן געגוואַלדעוועט — איר האָט מיך באַשווינדלט! איך האָב אייך געזאָגט, אַז מיין פרויס מצבה דאַרף זיין אַן אויסנאַם, אַן אוניקום! וואַט העוו יו דאַן?!...

איך וויל גאָרנישט וויסן, מיסטער — איך נעם נישט אָן דעם דזשאָב!... אין זיין אויפגערעגטקייט האָט מיסטער סטאַן געמישט יידיש מיט ענגליש, נישט וויסנדיק אפילו אויף וואָסער שפּראַך ער רעדט.

— איר נעמט נישט אָן דעם דזשאָב?... האָט אויך בעני זיך גענומען קאָכן גאָרנישט אויף זיין שטייגער — און וואָס וועל איך מאַכן מיט אייער פרויס שטיין?... וואַרטן אפשר, אַז אַ צווייטע מרס. סטאַן זאָל איבער הונדערט און צוואַנציק אים נוצן?... איר וועט מיר נישט באַצאָלן?... עס איז נאָך פאַראַן יושר אויף דער וועלט!...

אַלע אָנגעזאַמלטע אין אים פאַרדרוסן, פון אַנדערע קונים צוזאַמען מיט מיסטער סטאַנס, האָבן איצט אין אים גענומען די אויבערהאַנט און ער האָט כמעט געשריגן:

— מירן גיין צו אַ דין תורה! מירן גיין אין געריכט אַריין — און זאָל מען פּסקענען ווער עס איז גערעכט... איך האָב אייער אונטערשריפט... זעט, דאָ האָט איר דעם דעזיין וואָס איר האָט אַקצעפּטירט! דער שטיין איז געמאַכט טאָטש און טאָטש צום צייכענונג!...

— שור! יו דיד סאָ... איז מיסטער סטאַן ווייכער געוואָרן אין טאָן — אָבער מרס. פּילצערס מצבה איז דאָך ווי צוויי טראָפּן וואַסער ענלעך צו מיין פרויס!... דאָס קען נישט אַזוי בלייבן!... מיין פרוי ע”ה איז ביים לעבן געווען די קעניגין און זי וועט איצט אויך זיין די קעניגין! — איר מוזט מאַכן עפּעס אַן אונטערשיד צווישן די בײדע שטיינער...

בעניס פּאַפּירן מיט די פאַרשידענע דעזיינען זענען זיך צעפלויגן ווי ווייסע טייבעלעך אין אַ ווינט, איין פּאַפּיר איז פאַרטראָגן געוואָרן אויפן קאָפּשטיק פון מרס. סטאַנס מצבה און האָט צעהעלט דאָס פּעך־שוואַרצקייט פון שטיין. אין דער זעלבער רגע האָבן ביי די צוויי צעקריגטע מענטשן אויפגעלויכטן די אויגן. זיי האָבן דאָס אָנגענומען פאַר אַ צייכן פון אַ העכערער, סודותדיקער קראַפט וואָס ווייזט אָן וואָס צו טאָן.

זיי האָבן אַ ווילע געשוויגן, דער ערשטער איז צו זיך געקומען בעני און ער האָט מיט אַ שטיל, געדעמפּט קול, ווי ביי אַ חולהס בעט, געזאָגט: — מיסטער סטאַן, אפשר וועל איך העכערן אַ ביסעלע אייער פרויס מצבה?... האָ, ווי מיינט איר?...

אויף וויפיל ווילט איר העכערן? — האָט מיסטער סטאַן האַלב איינגייענדיק אויפן איינפאַל צוריקגעפרעגט.

אויף וויפיל איר וועט וועלן, מיסטער סטאַן — אָבער... דאָס וועט דאָך קאָסטן אַ סך געלט!...

— זאָל קאָסטן! — האָט מיסטער סטאַן אַרויסגעבורטשעט.

בעני זעענדיק, אַז זיין שווערער קונה לאָזט זיך בייגן, איז ער אַריבער אין אַן אַטאַקע: — מיסטער סטאַן —

צעשפרייטע פינגער ווי ביים דוכענען, אויסגעזען ווי לעבעדיק. אַט, אַט און מ׳וועט דערהערן ווי דער כהן ברומט אויף מיט אַ פאַרדעמפט קול:

— י־ב־ר־כ־ך!...

אויך בעני איז נישט אבי ווער. אַז ער מאַכט, להבדיל, אַ גויעשע מצבה שטייט דער קרייץ אַזוי הויך און מיט אַזאַ תקיפות, אַז ער וואַרפט אַזש אָן אויף אים אַליין אַן אימה. דאָס ווייזט אויס איז שוין ביי אים אין בלוט. בעני געדענקט נאָך די פּראָצעסיעס אין אַ גרינעם דאָנערשטיק, וואָס האָבן זיך געצויגן דורך די יידישע קליין־שטעטלשע גאַסן, ברומענדיק מיט תפילות, און דראָענדיקע מיט טיףאיינגעוואָרצלטער שנאה צום ייד. די גרויסע צלמים, וואָס האָבן זיך ריטמיש מיטגעוויגט מיט די טריט פון זייערע טרעגער, האָבן געשראָקן מיט זייער צעשפרייטקייט און שוואַרצקייט. זיי האָבן זיך ארייַנגעריסן אינעם בלוי פון הימל און אין בעניס נשמה מיט די פאַרירשנטע, טיףדרימלענדיקע פּחדים.

אָבער פּרנסה איז מלחמה. האַקט ער אויס צלמים. מיט אַ יידישער מצבה צאַצקעט ער זיך אַביסל מער. ער רעדט אַלעמאָל צו דעם קונה, אַז דער מגן דוד זאָל זיין געפּאַרבט מיט עכטן גאָלד, און אַז דער דאָזיקער עמבלעם פון יידישער אייביקייט זאָל זיין וואָס גרעסער. דערמיט וויל ער איבערקומען די שרעקן פאַרן צלם וואָס זענען אין אים באַהאַלטן און לויערן מיט אַזאַ כוח.

ווערט בעני צעריסן צווישן ביידע. אפשר כדי צו געפינען אַ גלייכגעוויכט סיי פאַר זיין צעריסנקייט, סיי פאַר זיין קריצערישן טאַלאַנט, מישט זיך ביי אים דאָס יידישע מיטן גויעשן. קומען אויס ביי אים אַ טייל יידישע מצבות שוואַרץ און פּירקאַנטיק, ווי טרומנעס להבדיל, און די גויעשע אַביסעלע פאַרונדיקט לויטן אַלט־יידישן מאָוריסטישן סטיל. דאָס צעריסנקייט ביי אים קומט צום אויסדרוק אין נאָך איין מאָדנער באַנעמונג:

ביים אויסהאַקן אַ יידישע מצבה פילט ער זיך ווי אַ פשוטער אַרבעטער ביי דער אַרבעט. אַזוי ווי ער איז נישט אַזוי מדקדק אין רעליגיעזע ענינים — אַרבעט ער אָן אַ היטל. ווי לאַנג — פאַרענטפערט ער זיך, נישט אַזוי ווייט פאַר פרעמדע מענטשן ווי פאַר זיך אַליין — ווי לאַנג מען האָט ביים קבר נישט געזאָגט אַ קאַפּיטל תהילים, נישט געמאַכט אַן אל מלא רחמים און קדיש נישט געזאָגט — איז די מצבה אַ פּראָסטער שטיין, וואָס זיינע, בעניס הענט האָבן אויסגעהאַקט. נישטאָ אין דעם קיין הייליקייט. אַ היטל טוט ער דווקא יאָ אָן ווען ער אַרבעט, להבדיל, ביי אַ גויעשער מצבה. ער וועט בשום אופן ביי זיך נישט פועלן צו שטיין כחזקת גוי, אָן אַ היטל פאַר אַ צלם.

בעניס מצבות־קריצן איז געוואָרן אָנגענומען און ער מאַכט דערפון זיין לעבן. נאָר צוויי שווערע מאָמענטן פאַרטונקלען אים די רחבה — דאָס אָנטרעפן זיך מיט אויגן פול מיט צער ביי די וואָס האָבן פאַרלוירן א נאָענטן — און אויך קאַפּריזנע קאַסטאמערס, אַזעלכע ווי מיסטער סטאַן.

אַז ער דערמאָנט זיך וועגן זונטיק, גייט אים דורך אַ שוידער דורך די ביינער. ער קען שוין די גאַנצע געשיכטע. ביים באַשטעלן דעם שטיין האָט מיסטער סטאַן זי אים דערציילט, שפּעטער האָט ער זי ווידער און אָבער איבערגעחזרט מיט אַלע פּרטים — ביז צום איבלען.

✶

מיסטער סטאַן האָט געהאַט א שותף מיט וועלכן ער איז גראָד גוט אדורכגעקומען, מער ניט, די פרויען האָבן אַ ביסל געשטערט די האַרמאָניע. סיבות — ווייבערישע קנאה...

מרס. סטאַן — האָט מיסטער סטאַן דערציילט מיט טרויעריקער גדלות — איז געווען אַן אינטעליגענטע, באַלעזענע פרוי, מיט אַ נייגונג צו מאַלעריי און מוזיק און מיט געשמאַק פאַר קליידונג. זי האָט אַלעמאָל אויסגעזען ווי אַ קעניגין... אַלצדינג האָט געפּאַסט צו איר פּנים און צו איר שטאַלטנער פיגור. אַלעמאָל האָט זי עפּעס אויסגעשנאַפּט — אַ ניי קאָסטיומל, אַ פוטערן היטעלע, אַ בראָשקע, וואָס נאָר זי האָט געוווסט ווי אַזוי עס אָנטאָן, אַז עס זאָל באַשיינען סיי איר, סיי מיסטער סטאַנען, וואָס האָט שטאָלצירט מיט איר עלעגאַנץ.

ביי דער חברטע, מרס. פּילצער, האָט מרס. סטאַן נישט געהאַט קיין לייכטע דערפאָלגן. ווי נאָר זי האָט זיך אָנגעטאָן עפּעס נייעס — וואָס נאָר זי אַליין האָט געוווסט ווו דאָס צו באַקומען, איז מרס. פּילצער אַ פּאָר טעג שפּעטער אריינגעקומען צו איר אַ טאַנצנדיקע, מיט אַ טרויעריק־שמייכעלע אויף איר ברייטן פּנים.

— זע נאָר, לילי, איך האָב צופעליק געפונען עפּעס ענלעכס צו דעם, וואָס דו האָסט זיך געקויפט יענע וואָך... אַ יאָ, זיי זענען ענלעך?... מרס. סטאַן האָט פאַרביסן די ליפּן און געפרעגט מיט קוים באַהאַלטענער איראָניע:

— מיינסט דאָס וועט פּאַסן צו דיין קלייד?... איך מיין, אַז די קאָלירן וועלן נישט האַרמאָנירן. מאַגדע, גיין אַריין צו „דזשוליעט״ און נעם דיר דאָס זעלבע קלייד וואָס איך האָב היינט געקויפט. נאָר זע, אַז זיי זאָלן עס ארויסלאָזן אין די נעט... מאַגדע איז איר חברטע נישט שולדיק געבליבן קיין ענטפער.

— לילקעלע — האָט זי גענומען ציען די ווערטער ווי קיי־גומי — ווער קען זיך גלייכן צו דיר? אַז דו עסט נישט צו דער זאַט... שלינגסט גאַנצע ציטרינען, און גייסט יעדע וואָך צו דיין מאַסאַזשיסט — איז דען אַ וווּנדער, אַז פאַר דיר איז גענוג איין יאַרד סחורה אויף אַ קלייד?...

געוויינטלעך פלעגט מען נאָך אַזאַ איבערוווערטלען זיך זיין ברוגז אַ פּאָר וואָכן, דערנאָך, ווען מ׳האָט זיך אָפּגעקילט, האָט זיך עס אָנגעהויבן פונדאָסניי... מרס. סטאַן אַ קאָסטיום — מרס. פּילצער אַ קאָסטיום. מרס. סטאַן אַ פּאָר עלעגאַנטע שיכעלעך, די מאָדערנסטע אין שטאָט — מרס. פּילצער נייע עלעגאַנטע שיכעלעך פון דער זעלבער פירמע. נאָר מרס. פּילצער פלעגט נעבעך אין די ערשטע טעג אַ ביסעלע אונטערהינקען, די שיך האָבן געקוועטשט סכנות נפשות. נאָר זי האָט הערויש געשוויגן. לילקעלע וועט ביי איר נישט זיין די אויסדערוויילטע

זוך גאָט אויף דעם מלאך. דערצייל און מאַך קלאָר אים
אַז יידישע קינדער פון יענע חדרים
געלעבט האָבן דאָ! מיט די אבות געוואַנדערט
די צייטן און דורות צעמישט דורכאַנאַנדער,
ביז וואַנען . . . ביז וואַנען אין רגע פון צאָרן
דו האָסט זיי פאַרוואַנדלט אין אַש — און זכרון
פון בלוט און קדושה. (אָט ווידער די בײדע)
יאָ, דו זייער גאָט און זיי — דיין עקידה.

און אפשר באַשעפער, לאָמיר נעמען די לאַגלען
אַראָפּגיין אין מדבר אויף נע־ונד . . . וואַגלען
אין זאַמדיקע וואַדיס, אין שטיינערנע היילן,
וועסט נויגן דיין אויער און איך וועל דערציילן
פון בעטלער וואָס עסן דאָס ברויט פון אַ גלויבן,
אַז מענטש איז באַשאַפן צו ווערן דערהויבן . . .

קום גאָט און געפין מיך! דו האָסט מיך פאַרלוירן
אין קרייז פון פאַרברענען און ווערן געבוירן.
אין ווערן געבוירן און ווידער פאַרברענען —
ווי לאַנג וועט נאָך דויערן, ביז וועסט מיך דערקענען?!

אַמאָל, אין אַ שעה אַ פאַרהילטע אין טרויער
געזען כ׳האָב דעם וועכטער פון גאָלדענעם טויער
דעם שער הרחמים — פאַרהאַקן די ריגלען.
פאַרגיסן מיט וואַקס און פאַרלייגן די זיגלען.
און כ׳האָב אים געפרעגט: דו ווייסט אפשר וועכטער
פאַרוואָס איז ביי אונדז אַזוי ווייניק געלעכטער?

פאַרוואָס זענען מיר זייט דעם ברית בין הבתרים
געקליידט אין אַ טונקעלן קלייד פון יסורים?
געוואַרט כ׳האָב אויף ענטפער, נאָר ער האָט געשוויגן
און ס׳שווייגן האָט ביז צו די הימלען געשריגן
אַזאַ פינצטער געשריי, ארויס פון אונדז ביידע:
גיי פרעג; ער איז גאָט — און דו זיין עקידה.

קום גאָט און צענעם מיך, מחשבה און גלידער
און שטעל מיך צוזאַמען, דערנאָך צענעם ווידער
און שמעלץ מיך ביז כ׳וועל ווי דער טוי־טראָפּ צערינען,
צענעם מיך, קום זוך מיך... דו מוזט מיך געפינען! . . .

ווען וועסט מיך געפינען אין סוף פון ׳אין סוף׳ן׳
געדענקט מיך דעם חסד פון צווייפלען און האָפן.
אויף הענט נעם און טראָג מיך און זאָג כ׳בין דיר טייער
איך שטאַם פון אַ דור וואָס איז פייער אין פייער . . .
דאָס פייער פון אומקום אין פלאַם פון דערלייזן
מיט מענטשלעכער שוואַכקייט. מיט ווילן פון אייזן.
מיט דורשטיקן זוכן . . . ווען כ׳וועל זיין צענומען
אין יעדן טראָפּן כ׳וועל וואַרטן זאָלסט קומען.

קום דאָ און צענעם מיך. מחשבה און גלידער
און שטעל מיך צוזאַמען. דערנאָך צענעם ווידער . . .
ביז וואַנען כ׳וועל וויסן אַז דו ביסט געריניקט,
אַז אין מיין עקידה — אויך דו וועדסט געפייניקט . . .

קום זוכן מיך גאָט. דו וועסט מיך געפינען
פאַרטאָג, דאָ ביים כותל ווען ס׳טריפט דער באַגינען
מיט טוי אויף די שטיינער ווו ס׳נעסטן די טויבן — —
באַווייז מיר דיין חסד און לערן מיך גלויבן.

י. מ. לעווין

מיט דריי אינטשעס העכער

(כמעט אַ הומאָרעסקע)

דער טעלעפאָן האָט צעריסן די שטילקייט פון צימער מיט אַ ירגזון, אַרויסרופעריש. אין דער נישט דערהערטער שפּראַך פון טויטע קעגנשטאַנדן, האָט דאָס אומגעדולדיקע קלינגען זיך אויסגעדריקט באַפעלעריש: — איך קום מיט טענות — און מען מוז זיי ענטפערן תיכף ומיד!

דאָס קול פון יענער זייט איז געווען טיף און ברוסטיק, אביסל הייזעריקלעך, אַ סימן, אַז דער מענטש האָט זיך געפונען אין אַן אויפגערעגטן צושטאַנד, וועלכן ער האָט נישט געפּרוּווט אפילו צו צוימען.

— דאָ רעדט מיסטער סטאַן! איר ווייסט אוודאי וועגן וואָס איך קלינג, האַ? בעני האָט פאַרשטעלט מיט דער האַנט דעם טעלעפאָן, און גיך אַ פליסטער געטאָן צו זיין פרוי וואָס איז גראָד אַריינגעקומען: — ר׳איז שוין ווידער דאָ, דער משוגענער!...

זי האָט אים צוגעוואָרפן אַ פרעגנדיקן בליק, באַלד זיך געכאַפּט וועגן וועמען עס גייט, און צוגעלייגט אַ פינגער צום מויל: ששש...

זי קען דעם מיסטער סטאַן פון בעניס באַקלאָגן זיך אויף אים, און זי ווייסט, אַז ער איז אַ האַרטע נוס; אָבער וואָס קען מען איצט טאָן?... די מצבה פאַר מרס. סטאַן איז געוואָרן פאַרטיק צום באַשטימטן טערמין. מיט צוויי וואָכן צוריק האָט מען זי געשטעלט — צוזאַמען מיט דער מצבה פון איר חברטע, די מרס. פילצער — געמיינט אַראָפּ אַן עול פון קאָפּ — איז נאָדיר — מיסטער סטאַן קומט מיט נאָך עפּעס...

זי האָט נאָך דערכאַפּט די ענדע פון טעלעפאָן־געשפּרעך. זי האָט געהערט די שאַרפע רייד פון מיסטער סטאַן. זיי האָבן געקלונגען צודרינגלעך און כמעט באַפעלעריש: — איר וועט נישט טאָן וואָס איר ווילט — מאַכן וועט איר אַזוי ווי איך וויל! איר פאַרשטייט?!... און צום סוף — איך וועל זיין דאָרטן זונטיק, נעקסט וויק — איך וועל אויף אייך וואַרטן!

איר מאַן, דער קליינער בעני, וואָס איז באַקאַנט אין פאַך ווי אַ מצבה־קריצער אַ קינסטלער, ענטפערט מיסטער סטאַנען נאָכגיביק און העפלעך: — יעס! יאָ, מיסטער סטאַן, כ׳וועל זיין נעקסט וויק און איך וועל זען וואָס איך וועל קענען מאַכן. צי איך וועל קומען? — שור, אוודאי... ביי, ביי! אַ גוטן טאָג.

דאָס טרייבל האָט בעני אַוועקגעלייגט מיט אַ קרעכץ. ער איז נישט געווען צופרידן מיט דער פרנסה. דאָס פאַך האָט ער געלערנט ביי זיין טאַטן, וועלכער איז געווען אַ קינסטלער אין שטיין־קריצעריי. אַז זיין טאַטע האָט געמאַכט אַ מצבה פאַר אַ כהן, האָבן די צוויי הענט מיט די

א. ציקערט

גאָט אין ירושלים

צוזאַמען מיט דער פּאָעמע „גאָט אין ירושלים״, האָט פר׳ ציקערט צוגעשיקט אַ בריוו. מיר גלויבן, אַז דער בריוו האָט אַ נאָענטע שייכות צו דער פּאָעמע, ברענגען מיר איס דעריבער פאַר אונדזערע לייענער.

רעדאַקציע

ליבער פריינד אייזענבוד,

כ׳האָב די בייגעלייגטע אַרבעט נישט אינזינען געהאַט צו פאַרעפנטלעכן. כ׳האָב עס פּאַקטיש געהאַט צוגעגרייט צום הונדערטסטן נומער פון „די גאָלדענע קייט״ און זיך אָפּגעהאַלטן דערפאַר, ווייל דאָס ליד איז געווען מיין ווי־געשריי אין די לעצטע פאַר חדשים ווען כ׳האָב געוווסט, אַז מען וועט ביי מיר אָווּעקנעמען דאָס ברויט פון מויל (צוליב פּראַטעקציע) און דערמיט אויך די מעגלעכקייט פון בלייבן אין ירושלים.

קלמן סעגאַל ע״ה פון ׳קול ישראל׳ האָט כמעט מיט כוח גענומען ביי מיר דעם טעקסט און עס געבראַכט ווי אַ טייל פון זיין שבתדיקן ליטעראַרישן פּראָגראַם אַ חודש אידער דער גורל וועגן מיין ווייטערדיקע אַרבעט אין ראַדיאָ האָט געדאַרפט דעצידירט ווערן. ער האָט דערפון געמאַכט אַ מוזיקאַליש־רעציטאַטיווע אַרבעט און ספּעציעל געשיקט אַ קאָפּיע דערפון צו דעם מענטש וועלכער איז געווען דער ענדגילטיקער פּוסק וועגן מיין ווייטערדיקער אַרבעט... וואָס דערנאָך איז געשען — איז מער שוין נישט קיין סוד.

איך האָב געענדערט מיין מיינונג וועגן פאַרעפנטלעכן די בייגעלייגטע אַרבעט דערפאַר, ווייל שוין באַלד צוויי יאָר נאָכדעם ווי כ׳בין צוריקגעקומען פון ירושלים גייען נאָך אַרום קלאַנגען, אַז כ׳בין געוואָרן אַ שונא ישראל, אָדער סתם אַן אַנטוישטער . . . אַ מכלומרשטער „פריינד״ מיי־נער האָט מיר גאָר נישט לאַנג צוריק דאָ געזאָגט: „האָסט זיך אויסגעהיילט, אַזוי ווי די וואָס זענען געלאָפן נאָך רוסלאַנד״...

ווייל איך קלאָר מאַכן, אַז ס׳איז נישט אמת. מיין ווייטיק איז נישט ׳צוליב׳ ישראל נאָר פאַר ישראל. יאָ. מיר האָבן אָפענע אויערן פאַר די וואָס שרייען פון הינטערן אייזערנעם פאָרהאַנג. הלוואי וואָלטן מיר נישט אינגאַנצן פאַרמאַכט די אויערן פאַר די וואָס בעטלען פאַרשטענדעניש אין לאַנד וואָס איז זיי דווקא ליב און טייער. די וועלט וואָלט געהאַט אַ פּאָר הונדערט טויזנט יורדים ווייניקער און מדינת ישראל וואָלט געווען רייכער מיט הונדערטער טויזנטער יונגע מענטשן, וואָס זענען דעם לאַנד אַ סך וויכטיקער ווי די דאָלאַרן מיט וועלכע מען קויפט אָפּ דעם אייגענעם געוויסן.

לאָמיר האָפן, אַז ישראל וועט זיך אויסהיילן פון דער פּראָטעקציע־ביוראָקראַטיע קראַנקהייט ווי זי האָט זיך אויסגעהיילט פון אַ סך אַנדערע דערשיינונגען. ס׳וועט זיין בעסער דעם ידישן פאָלק און מדינת ישראל ווען מיר וועלן נישט סתם דאַרפן פאַרמאַכן די אויגן צו אַלעם...

פריינטלעך דייך

צ.

גאָט אין ירושלים

אויב זוכסטו מיר גאָט, קום — דו וועסט מיך געפינען
ביים כותל, פאַרטאָג, ווען ס׳נעמט טריפן באַגינען
מיט טויט אויף די שטיינער ווו ס׳נעסטן די טויבן.
קום גאָט און געפין מיך. קום, לערן מיך גלויבן.

קום גאָט און צענעם מיך: מחשבה און גלידער.
און שטעל מיך צוזאַמען, דערנאָך צענעם ווידער — —
ביז וואַנען וועסטו וויסן, אַז האָסט מיך געריניקט
פון צער דורות לאַנגע וואָס פייניקט און פייניקט . . .

און אויב דיר איז שווער זיך פאַרטאָג צו באַפרייען,
זוך אויף מיך ביינאַכט — דאָ אין ירושלים.
ביינאַכט, ווען די ערד טראָגט איר בענקשאַפט צום הימל,
ביינאַכט, צווישן וואַך זיין פון שטאָט — און איר דרימל.
ביינאַכט, ווען אין בלוי־ליכט פאַרהילט ס׳ליגט די מויער :
כ׳וועל וואַרטן אויף דיר אין פאַרזיגלטן טויער:
אין שער הרחמים.

דו וועסט מיך דערקענען.
כ׳בין איינער פון די וועלכע פאַלן און ברענען.
דו וועסט מיך דערקענען אין שוויגן אין שטומען.
דו וועסט מיך דערקענען. וועסט זען כ׳בין געקומען.

קום, זיי מיט מיך טועם די שטילקייט די צאַרטע,
די פולע ווי מילגרוימס מיט אייביקן וואַרטן,
די געסלעך אין בלוי־ליכט ביינאַכטיקן ברונעם
געפלעכט פון שפּין־וועב מיט גאָלד פון אמונה.
די שטיינער אין אור־אַלטן גלי אויסגעקנאָטן
דורך מדבר וואָס ליגט אין דער זוים פון איר שאָטן,
דאָס איז זי — דיין שטאָט. — פאַר דער וועלט אַ ירושה
אויף אייביקער וואָג־שאָל פון בלוט און קדושה
קום דאָ און געפין מיך; ס׳וועט גוט טאָן אונדז ביידע :
ווייל דו ביסט מיין גאָט און איך — דיין עקידה.

וואָס וויל איך פון דיר, מיין באַשעפער מיין גוטער ?
וואָס וויל שוין אַ באַנטשע? אַ בולקע מיט פּוטער. — — —
אויף פּוילישע וועגן ביי ידישע וויגן
געשפּאַנט האָבן סטאַדעס פון קעמלען און ציגן . . .
אָט זע . . . ס׳גייט אברהם אבינו. און נאָך אים
אין זאַמדיקע טריט ס׳גייען נאָך די מלאכים,
אַ בלעטער דעם חומש און אָט האַלט שוין ווייטער
אָט זע. . . ס׳שפּאַנט אַ מלאך ארויף יעקב׳ס לייטער . . .

מ. אייזענבוד (פּאַרוואַלטער — זונטיק־שול)

די זונטיק־שול – אַ שפּראַך־שול

דער באַגריף זונטיק־שול — איז צו אונדז געקומען פון די אימיגראַציע־לענדער. אונטער דער באַצייכענונג פאַרשטייט מען אַ שול, וואָס געפינט זיך געוויינטלעך ביי אַ קלויסטער אָדער סינאַגאָגע, ווו עס ווערט איינגעקנעלט מיט די קינדער רעליגיעזע דאָגמעס.

אין יאָר 1936 האָבן געזעלשאַפטלעכע טוער אין מעלבורן געמאַכט אַ פּרווו אויסצונוצן דעם זונטיק, כדי צו שאַפן אַ שול פון וועלטלעכן כאַראַקטער. ביישפּילן זענען געווען: די יידישע טאָג־שולן אין פּוילן (ציש״אָ) און די נאָך־מיטאָג־שולן, אָדער צוגאָב־שולן אין די פאַראייניקטע שטאַטן.

די דאָזיקע שול האָט געלערנט זונטיק פרי און מיטוואָך נאָך מיטאָג. זי האָט זיך פאַרמאָסטן אויף אַ ברייטער דערציאונגס־פּראָגראַם, וועלכע האָט אַריינגענומען די לימודים: יידיש־שפּראַך, גראַמאַטיק, ליטעראַטור; יידישע געשיכטע; עטיק; העברעאיש; דעמאָגראַפיע.

אין דער עפּאָכע, ווען די שול איז געשאַפן געוואָרן, האָבן יידישע קינדער געלערנט אין די אַלגעמיינע מלוכה־שולן. די יידישע סביבה איז געווען אַ קליינע און צעוואָרפן איבער פאַרשידענע געגנטן פון דער גרויסער שטאָט.

די יידישע שול האָט געהאַט די אויפגאַבע צו אַנטוויקלען ביים קינד אַ געפיל פון נאַציאָנאַלן שטאָלץ, דורך נאַציאָנאַלן באַוווסטזיין. די הויפּט־סיבה פון גרינדן אַזאַ שול איז געווען: די שול זאָל פאַרהיטן די קינדער פון טאָטאַלער אַסימילאַציע; פון ווערן אָפּגעפרעמדט פון יידישן פאָלק; פון ווערן פאַרשלונגען פון דעם נישט־יידישן אַרום.

נאָך דער צווייטער וועלט־מלחמה האָט זיך דער יידישער ישוב כמעט פאַרטאָפּלט. דער אימיגראַנטן־עלעמענט — מער צוגעבונדן צום יידישן שורש. די קינדער האָבן גערעדט אַ גוטן, היימישן יידיש. די באַדערפעניש פאַר אַ יידישער שול איז געוואַקסן פון טאָג צו טאָג. עס איז דאַן רייף געוואָרן די צייט פאַר אַ צווייטער יידישער זונטיק־שול.

אין יאָר 1947 איז טאַקע אַזאַ שול געשאַפן געוואָרן — די שלום עליכם שול — אין עלסטערנוויק. ס׳האָט דאַן געהייסן — אויף דער צווייטער זייט פון דער יאַרא. (די י. ל. פּרץ־שול האָט זיך דאַן געפונען אין קאַרלטאָן).

אין אַנדערע קרייזן — ציוניסטישע, נאַציאָנאַל־רעליגיעזע, איז אויך אויפגעקומען די באַדערפעניש פאַר אַן אַנדער מין שול, ווי עס איז די מלוכהשע. אַ שול, וואָס זאָל אויסער דאָס אַבליגאַטאָריש־אָפיציעלע, אַריינגעמען יידיש־רעליגיעזן און ציוניסטישן אינהאַלט.

זינט דעם יאָר 1947 ביז היינט, האָט זיך איבער דער שטאָט מעלבורן פאַרשפּרייט אַ נעץ פון טאָג־שולן; ישיבות; מיידל־שולן פאַר פרומע מיידלעך; אַ העברעאישע און אויך אַ יידישע טאָג־שול.

די אַלע טאָג־שולן האָבן איינגעשלאָסן אין זייער פּראָגראַם די לימודים, וואָס שטעלן מיט זיך פאָר דעם באַזיס פון דער זונטיק־שול.

ביים היינטיקן טאָג באַזוכן דער גרעסטער פּראָצענט יידישע קינדער די פּריוואַטע יידישע שולן, ווו די אונטערריכט שפּראַך איז נאַטירלעך ענגליש. אין דער זעלבער שפּראַך אָבער ווערן אויך געלערנט די צוגאָב־לימודים, וואָס האָבן אַ דירעקטן שייכות מיט יידן, ווי געשיכטע, עטיק, תנ״ך, דעמאָגראַפיע און אויך העברעאיש. (אויסער דער ביאַליק־שול, ווו די יידישע לימודים ווערן געלערנט אין העברעאיש און דער שלום־עליכם טאָגשול, ווו זיי ווערן געלערנט אין יידיש).

די זונטיק־שול האָט זיך געמוזט צופּאַסן צו די נייע באַדינגונגען און ביסלעכווייז אויפגעהערט צו לערנען העברעאיש און עטיק. עס שטייט אויך פאַר אונדז די פראַגע פון געשיכטע. אָט, למשל, לערנען מיר אין ניינטן קלאַס די געשיכטע פון יידן אין רוסלאַנד, פּוילן און ליטע. קלאָר — מיר קאָנען עס נישט לערנען אַזוי גרינטלעך, ווי עס טוט אַ טאָג־שול. אין גאַנג פון לערנען האָט זיך אָבער אַרויסגעוויזן, אַז גענוי דעם זעלבן געשיכטע־לימוד לערנט אַ פּאַראַלעלער קלאַס אין דער „מאַונט סקאָפּוס" שול. זיי לערנען עס בלויז אין דער ענגלישער שפּראַך. דאַרף דער שילער לערנען דאָס זעלבע אין צוויי שפּראַכן? איז עס נויטיק פאַר זיין נאַציאָנאַלן באַוווסטזיין? די געשיכטלעכע פאַקטן זענען פאַר אים אַ סך לייכטער צו אַבסאָרבירן און פאַרשטיין אין דער שפּראַך, אין וועלכער ער לעבט זיך אויס. וואָרום — ווען מען לערנט די געשיכטע אין יידיש, מוז מען אָפט גרעסערע אויסצוגן איבערזעצן אין ענגליש, כדי די שילער זאָלן זיי פאַרשטיין. דאַן קומט דער שילער צום אויספיר:

— איך לערן דאָס זעלבע יעדן טאָג, צו וואָס דאַרף איך עס נאָך לערנען זונטיק אויך?

דאָס שליסט אָבער נישט אויס די באַדערפעניש פאַרן טיפ פון די שולן, וועלכע מיר האָבן אויפגעבויט, און די צילן, וועלכע די פּיאָנערן האָבן זיך געשטעלט.

אמת, די אַלע יידישע שולן פאַרהיטן (אָדער דאַרפן פאַרהיטן) די קינדער פון טאָטאַלער אַסימילאַציע. זיי העלפן אָבער צו, צו דער שפּראַכלעכער אַסימילאַציע. עס איז נישט נויטיק דאָ אַריינצוגיין אין ויכוח — וויפל ייד מען קאָן זיין אין אַ נישט־יידישער שפּראַך.

די אויפגאַבע פון אונדזער שול דאַרף זיין פאַרצוזעצן דאָרט, ווו אַנדערע שולן בלייבן שטיין. דאָס מיינט: אונדזער שול דאַרף ווערן דער עיקר אַ שפּראַך־שול. זיך קאָנצענטרירן אויף יידישער ליטעראַטור, גראַמאַטיק — שפּראַך. אין אַנדערע ווערטער: לייענען, שרייבן און פאַרשטיין יידיש און באַקענען זיך מיט דער רייכער יידישער ליטעראַטור און אירע שאַפער.

מען אַראָפּברענגען דעם אויסלייזער פאַר ייִדיש? ער טראַכט, אַז ער האָט אַ גרונט דאָס צו באַווייזן אויף דעם סמך פון צוויי ווונדער־קינדער: פּראָפ. אָרענשטיין און ש. פּיסאַר. ווייל ווער וועט וואַגן אָפּפרעגן אַזעלכע צוויי גרויסע ייִדן, וועמענס אַרויסזאָגונגען זענען אַן אַקסיאָמע און — פאַרטיק!

דערווייל ווערן מיר געוווירער פון ה. באַכראַכס אַרטיקל, געדרוקט אין דעם זעלבן נומער „מעלבורנער בלעטער", אַז „י. אָרבאַך קען לערנען און ער ווייסט וואָס איך מיין"... ס'וואָלט כ'לעבן גאָר נישט געשאַדט, ווען ה. באַכראַך לאָזט דעם לייענער אויך וויסן, וואָס ער מיינט. אפשר האָט ה. באַכראַך געהאָט אין זינען דעם תנא ר' טרפון מיט זיין משנה „ולא עליך המלאכה לגמור"? אפשר?

נאָר אויב מיר זאָלן אָננעמען באַכראַכס מיינונג אַלס אַ ריכטיקע — האָט י. אָרבאַך בשום אופן נישט מאַניפעסטירט זיין למדנות אין דעם מאמר „אַז ייִדיש קען אויסגעלייזט ווערן מיט דער הילף פון ענגליש".

ראשית כל, אַלס אַ „ייִד וואָס קען לערנען", האָט דער מחבר פון די „צוויי סימבאָלן" געדאַרפט וויסן, אַז שעטנז איז אַ זינד לויט דער תורה (ויקרא, י"ט, י"ט). און ווי קען נאָך געמאָלט זיין אַ גרעסערער שעטנז, אַ געמיש פון ענגליש מיט ייִדיש אין דער „קדימה"?

צי איז פון י. אָרבאַכס למדנות פאַרהוילן געוואָרן דער מדרש וועלכער זאָגט: „די ייִדן זענען אויסגעלייזט געוואָרן פון מצרים ווייל זיי האָבן נישט געביטן זייערע נעמען און זייער שפּראַך". (מדרש במדבר, פּ.ר.).

פון וואַנען איז צום שרייבער י. אָרבאַך געקומען אַזאַ אויסגעמוחטער הילף פאַר ייִדיש? לויט אים — פון די צוויי גאַסט־רעדנער: פּראָפ. אָרענשטיין און ד"ר שמואל פּיסאַר.

דאָס אָרט דערלויבט נישט דאָ אויף קיין גרעסערע ציטאַטן. אָבער נאָך דעם ווען ער זאָגט אָפּ זיין הלל פאַר דעם פּראָפ. י. אָרענשטיין קומט דער פאָלגנדער אויספיר: „אַלץ וואָס מיר האָבן געקענט לערנען איז אַז, בלויז די יונגע מענטשן פון פערטן דור וואָס קענען זיך באַנוצן מיט צוויי שפּראַכן — ייִדיש און ענגליש — זענען די אייניציקע קולטור־געזעלשאַפטלעכע און קולטור־פּאָליטישע טוער, וואָס קענען און וועלן משפּיע זיין און געשטאַלטיקן דאָס נייע..."

אַלזאָ, הללויה פאַר ייִדיש מיט ענגליש, „ווייל דאָס ייִדישע פאָלק קערט זיך אום צו זיין געשיכטע".

דו לייענסט און שטוינסט!

איך הויב שוין אָן צו טראַכטן, אַז כ'האָב איגנאָנצן נישט פאַרשטאַנען די פאָרלעזונג פון פּראָפ. אָרענשטיין. ווייל פון ווען אָן קען מען דאָס לערנען אַזאַ קל וחומר, „אַז אומקערן זיך צו געשיכטע" מיינט אַריינפירן פרעמדע עלעמענטן, וועלכע קענען דערפירן דערצו, אַז אָפּגעפרעמדקייט זאָל גיין אין אַ פאַרשנעלערטן טעמפּאָ. צי האָט אונדז די געשיכטע נישט געלערנט עפּעס אַנדערש? נעמלעך, אַז ווען אונדזערע ייִדן האָבן באַמערקט אַז עס ווערט ענג האָבן זיי זיך פאַרשלאָסן אין זיך און געזוכט צו פאַרפעסטיקן אינערלעכע פּאָזיציעס.

דער גאַנצער מאמר „צוויי סימבאָלן" אָפּערירט מיט אַרגומענטן אָן שום דעקונג. ווייל וואָס מיינט אייגנטלעך דער מחבר מיט זיין צוויי־שפּראַכיקייט? מילא, ייִדיש פאַרשטייען מיר. אָבער וואָס מיינט ער מיט ענגליש? צי מיינט ער אַז די „קדימה" דאַרף פאַרבעטן פּרעלעגענטן און אויפקלערן אין ענגליש ווער ס'איז געווען שעקספּיר און בייראָן און אַנדערע? דער עיקר פאַר וועמען? פאַר דעם עלטערן דור, צי פאַר דעם „פערטן דור"? זיין אַביסעלע מער קאָנקרעט און קלאָר וואָלט זיכער געווען ווינטשנסווערט.

דער מחבר פון די שורות האָט זיך אַ מאָל צוגעהערט צו אַ דיסקוסיע, ווו מען האָט געדרשנט, אַז אויב מען וויל האָבן די יוגנט אויף די יזכור־אָוונטן, דאַרף מען רעדן ענגליש! דער רעזולטאַט דערפון איז געווען, אַז די ייִדיש־רעדנדיקע ייִדן זענען געקומען אין קלענערע צאָלן און די יוגנט האָט מען מיט ענגליש נישט צוגעצויגן...

די „רפואה" וועלכע פר' אָרבאַך פאַרשרייבט, קען גורם זיין ס'פאַרקירצן דאָס לעבן פון ייִדיש.

וואָלט מען געהערט, אַז אַ פאַרזיצער פון וועלכער נישט איז עטנישער גרופּע עצהט: „קינדערלעך, אויב איר ווילט קענען אייער שורש, טאָ לערנט זיך ענגליש", וואָלט מען דען נישט געקוקט אויף אַזאַ איינעם ווי אַ פּריידיקער פון אַסימילאַציע?

אחד העם ע"ה האָט געשריבן צו דובנאָוון: „ווער נאָך ווייסט בעסער פון דיר, אַז אַלץ וואָס דו שאַפסט אין רוסיש וועט פאַרלוירן גיין, אָבער דאָס וואָס דו וועסט שרייבן אין עברית וועט בלייבן לדורות". ווי ווייט אחד העם איז געווען גערעכט באַווייזט די געשיכטע, ווייל ווער פון די פאָלקס־מענטשן לייענט דובנאָווס געשיכטע פון ייִדישן פאָלק אין רוסיש?

אפשר, פר' אָרבאַך, וואָלט כדאי געווען, אַז איר זאָלט אַ טראַכט טאָן וועגן אַן אַנדערן „שידוך" ווי ייִדיש־ענגליש, אַז אַ באַרופענע פערזאָן זאָל אויף אַ מאָדערנעם שטייגער אַרומריידן די גרויסע באַדייטונג פון אַן עמוס, מיכה, ישעיהו און ירמיהו? וואָלט דען דאָס נישט מער פּאַסצינירט סיי דעם עלטערן דור, סיי דעם ייִנגערן דור? דאָס זענען דאָך ווערק פאַר אַלע דורות!

וואָלט דען אַזאַ „שידוך" נישט געווען וויכטיקער פאַר דערהאַלטן ייִדיש און ייִדישע קולטור־ווערטן?

די „קדימה" דריקט אויס איר דאַנקבאַרקייט
דעם פר' מאַרי יאַם
פאַר דער אָנערקענונג פאַר אונדזער קולטור־אַרבעט — וועלכע ער האָט אויסגעדריקט — דורך אַ באַדייטנדיקער באַשטייערונג.

פאָדעם דורך דער געשיכטע פון קאָמוניזם, וואָס ווערט שוין היינטיקס יאָר אַ 65־יאָריקער זקן. די בלוטיקע דערפאַרונגען פון קאָמוניזם האָבן אונדז זייט 1918 באַוויזן, אַז די גרענעצלאָזע אכזריותדיקייט פון קאָמוניזם צו הערשן אין נאָמען פון פּראָלעטאַריאַט האָט דערפירט, אַז מען האָט מקריב געווען אַלעס, וואָס האָט געהאַט צו טאָן מיט מענטשלעכקייט און מיט אַ מענטשלעך פּנים. דער אומברחמנותדיקער אַבסאָלוטיזם און טעראָר געפירט דורך דעם בלוטיקן סטאַלין מיט זיינע מיטהעלפער, האָט געשטאַרקט דעם איטאַליענישן פאַשיזם און מיטגעהאָלפן דאָס אַנטשטיין פון דעם בעסטיאַלישן נאַציזם. די איצטיקע נאָכפאָלגער פון סטאַלינס רעזשים און אויך די מאַריאָנעטן זייערע אין די סאַטעליטן־לענדער, הייבן אָן פון דאָס ניי איינצופירן די מעטאָדן פון דעם פאַרניכטעטן פאַשיזם און נאַציזם אונטער אַ נייער סאָוויעטישער אויפלאַגע. דער שוין באַלד פאַרגעסענער היטלער־סטאַלין אָפּמאַך פון 1939 האָט דערפירט צו דער צווייטער וועלט־מלחמה און געבראַכט די שחיטות איבער איראָפּע און דעם חורבן איבער דעם מזרח־איראָפּעאישן ייִדנטום. די איצטיקע פּריינטלעכע אָפּמאַכן מיט די פאַרשיידענע פעאָדאַלע דעספּאָטישע אַראַבישע מלוכות, פּלוס דאָס אונטערשטיצן דעם טעראָר און מאָרד פון די פאַרשיידענע „לינקע״ און „נאַציאָנאַלע״ טעראָריסטישע אָרגאַניזאַציעס האָט אָן שום ספק באַוויזן, אַז קאָמוניזם — צי דאָס איז נוסח סטאַלין, צי דאָס איז נוסח סטאַלינס נאָכפאָלגער — אין וועלכן לאַנד דאָס זאָל נישט זיין, האָט נישט און קען נישט האָבן קיין שום מענטשלעך פּנים! דער נייער, שיין קלינגענדיקער נאָמען „קאָמוניזם מיט אַ מענטשלעך פּנים״ איז „די זעלבע מיאוסע כלה, נאָר אַנדערש געשלייערט״...

איך האָב אַרויסגעבראַכט די דאָזיקע פראַגן און מיינע ענטפערס, וואָס האָבן געהאַט אַ שייכות מיט דעם נייעם יאָר 1982, ווייל יעדער נייער יאָר מיינט מאַכן אַ חשבון־הנפש. מען האָפט: אפשר וועט דאָך דאָס נייע יאָר ברענגען ענדערונגען אין אונדזער אַלגעמיינעם לעבן און אויך אין דעם ייִדישן לעבן בפרט. עס איז פאַרשטענדלעך, אַז אויב מיר טראַכטן וועגן אַ נייעם יאָר מיינט דאָס אַ נייערקער אין אונדזער פּריוואַטן און אויך אין אונדזער געזעלשאַפטלעכן לעבן וואָס זאָל זיך אַנטקעגנשטעלן דער אַפּאַטיע און גלייכגילטיקייט וואָס איז אַזוי געוואָרן סטאַטיש סיי אין אַלגעמיינעם און סיי אין ייִדישן לעבן...

דער נס וואָס נאַציזם און פאַשיזם זענען אין 1945 צעשמעטערט געוואָרן, איז געווען אַ גאָר גרויסער נס סיי פאַר דער מענטשהייט בכלל און פאַר דעם ייִדישן פאָלק בפרט נישט קוקנדיק דערויף, וואָס דאָס ייִדישע פאָלק האָט אַזוי טראַגיש באַצאָלט פאַר דעם דאָזיקן נס. „די פּוילישע טראַגעדיע״ און די אַלגעמיינע מענטשלעכע טראַגעדיע אין יאָר 1982 איז דאָס, וואָס דער אונטערגאַנג פון קאָמוניזם — מיט אַ מענטשלעך אָדער אָן אַ מענטשלעך — פּנים — לאָזט אַזוי לאַנג אויף זיך וואַרטן...

א. זילבער

וועגן דעם „שידוך״ ייִדיש־ענגליש

די וועלט איז פול מיט פּראָבלעמען. די ייִדישע וועלט אַוודאי און אַוודאי. חכמים און נבונים טראַכטן טעג און נעכט בכדאי צו געפינען אַ לייזונג כאָטש פאַר אַ טייל פון די מחלת, וועלכע מאַטערן אונדזער פאָלק.

דער זאָג פון „עת לבדד ישכון״ איז אין אונדזער צייט אָפּגעפרעגט געוואָרן. ס׳זעט גאָר אויס, אַז מיר ייִדן האָבן שטענדיק אַ נאָך עפּעס...

נישט קיין קליינעם קאָפּ־ווייטיק האָבן די היינטיקע ייִדן וועלכע ווילן פאַר יעדן פּרייז אויפהאַלטן דעם כבוד פון ייִדיש. ווייל וועמען גלוסט זיך דאָס צו פאַרטאַכלעווען אָנגעזאַמלטע אוצרות? לאָמיר דערביי געדענקען, אַז דריי שפּראַכן האָבן זיך געהאַט אַרויסגערוקט אויפן פאָדערגרונט פון דער ייִדישער קולטור־געשיכטע און זענען אַריין בלוט פון ייִדישן שאַפונגס־פּראָצעס: לשון קודש, אַראַמעאיש און ייִדיש. עברית איז די שפּראַך אויף וועלכער ס׳זענען פאַרפיקסירט געוואָרן די גרויסע ווערק פון תורה, נביאים, כתובים און משנה. שפּעטער האָט אַראַמעאיש פאַרנומען אַ גרויס אָרט אין ייִדישן לעבן בכלל און אין די הייליקע ספרים: דניאל און עזרא, דער גיגאַנטישער תלמוד בבלי; דער זוהר און תפילות.

דערנאָך איז געקומען ייִדיש, וואָס האָט שוין אַרומגענומען אַלע טיילן פון פאָלק און געשאַפן גרויסע גייסטיקע אוצרות: פאָלק שירה און פאָלק־וויזיע. דאָס אַלץ האָט אַרומגענומען כמעט טויזנט יאָר.

✶

איצט זענען אַלע מודה — מיר רעדן נישט וועגן קדיש־זאָגערס און שבעה־זיצערס — אַז דער מצב פון ייִדיש איז ווייט פון זיין פויגלדיק. אין דער זעלבער צייט, ווען ייִדן איבער דער וועלט זיצן און טראַכטן צו עצות נישט צו לאָזן אַראָפּנידערן דעם ווערט פון ייִדיש, איז זיי גאָר נישט איינגעפאַלן צו טראַכטן, אַז ביי אונדז אין מעלבורן האָט זיך אָפּגעפונען אַ ייִד, וואָס האָט אָן אויסגעצייכנטע עצה פאַר דעם אַנגעווייטיקטן פּראָבלעם.

איך פאַרוף זיך אויפן אַרטיקל פון ח׳ שרייבער י. אָרבאַך (פאַרזיצער פון „קדימה״), געדרוקט אין די „מעלבורנער בלעטער״, נר. 4, אונטער דעם קעפּל „צווייי סימבאָלן״. זיין רפואה פאַר ייִדיש איז אַ משונהדיקע. ער שרייבט: „ווילסטו אַז ייִדיש זאָל ח״ו נישט אונטערגיין״... דאַרף עס, לויט זיין מיינונג, גיין פּאַראַלעל מיט ענגליש!

גלוסט זיך מיר פּשוט, צוזאַמען מיט די ייִדיש־רעדנדיקע ייִדן, אַ פרעג טאָן דעם ח׳ מחבר: ווו און ווען האָט ער דאָס געלערנט, אַז מיט אַ ייִדיש־ענגליש שותפות קען

י. אַרבאַך

די פּוילישע טראַגעדיע...

אין משך פון די לעצטע צענדליק יאָר איז מיר באַשערט געווען — צופעליק — צונויפטרעפן זיך מיט פּאָלאַקן — אויסטראַלישע בירגער, וועלכע האָבן אין זייערע געשפּרעכן מיט מיר, סתם גערעדט וועגן זייער אַמאָליקער היים — פּוילן. אײן דערמאָנונג האָט זיך געקניפּט מיט דער אַנדערער, אָבער קיין מאָל נישט דערגאַנגען צו דער דערמאָנונג וועגן דער באַציאונג, באַהאַנדלונג און באַנעמונג פון פּוילישן פאָלק אין דער צייט פון אונדזער גרעסטן חורבן. אויף דעם געביט איז געווען אַ שוויגעניש...., וואָס האָט אַנגעכאַפּט ביים האַלדז — ממש דערשטיקט צו ווערן!

מיין לעצטע באַגעגעניש (אויך על פּי צופאַל) מיט פּאָלאַקן, שוין איינגעזעסענע אויסטראַלישע בירגער פון מעלבורן, איז פאָרגעקומען דעם היי־יאָריקן ערב־ניי־יאָר, ווען איך בין איינגעלאַדן געוואָרן אין אַ יידישער היים אויף אַ פּריוואַטער „פּאַרטי" צו באַגריסן דאָס יאָר 1982. צווישן די איינגעלאַדענע געסט האָבן זיך אויך געפונען פּאָלאַקן — אינטעלעקטואַלן, וואָס זענען באַפריינדעט מיט אַ טייל פון דער היגער יידישער געזעלשאַפט. עס איז פאַר מיר געווען אַ געוויסער סורפּריז, אַז פון די פאַרשיידענע עטנישע עלעמענטן — אַ חוץ יידן — מיט וועמען איך טרעף זיך פון צייט צו צייט, האָבן די פּאָלאַקן אין מעלבורן אַרויסגעוויזן דעם שטאַרקסטן ווילן אויפצוהאַלטן זייער אידענטיטעט.

די „פּאַרטי" האָט זיך אָנגעהויבן מיט „אַ לחיים" לכבוד דעם נייעם יאָר 1982 און די שמועסן זענען אָנגעגאַנגען לויט דעם נאָרמאַלן אויסטראַלישן שטייגער. מען האָט גערעדט צום ערשטן, וועגן וועטער, וועגן ספּאָרט — דער עיקר וועגן טעניס — און אויך באַרירט אַ ביסל וועגן אויסטראַלישער און אַלוועלטלעכער פּאָליטיק.

דערוואַרעמדיק זיך פון די מערערע „לחיים׳ס" איז מען צוגעקומען צו דער הויפּט־טעמע „די פּוילישע טראַגעדיע" און דאָ האָבן שוין אַלע פּאָלאַקן — געסט אָנגעהויבן צו רעדן און צו שטעלן פראַגן און עס איז טאַקע געווען ווי אין פּסוק שטייט: „ויפתח ה׳ את פּי האָתון" מיט דער גאַנצער פּאַרע...

וועל איך זיך נישט אָפּשטעלן אויף די פאַרשיידענע פראַגן, געשטעלטע דורך די פּוילישע געסט צו מיר און צו אַנדערע יידן, געוועזענע פּוילישע „נייטיוווס" און די ענטפערס וואָס זענען געגעבן געוואָרן. אויף וואָס איך וויל זיך יאָ אָפּשטעלן זענען די צוויי פראַגן, וועלכע זענען געווען אויסשליסלעך געווענדעט צו מיר און די ענטפערס וואָס איך האָב געגעבן.

פראַגע נר. 1 : די פּרעסע פון דער גאַנצער וועלט איז פול מיט באַריכטן וועגן דער לאַגע אין פּוילן. דער אַלאַרם איז אַזוי גרויס, אַז מען האָט עס אַפילו געגעבן אַ ספּעציעלן נאָמען: „די פּוילישע טראַגעדיע". פאַרוואָס שווייגט די יידישע פּרעסע? פאַרוואָס שווייגט די יידישע עפנטלעכע מיינונג? פאַרוואָס איז אַזאַ טויטע שטילקייט ביי פאַרשיידענע אָרגאַניזאַציעס פון די פּוילישע יידן? צי איז די דאָזיקע שווייגעניש נישט קיין סימן פון צופרידנקייט?

ענטפער נר. 1 : די געשיכטע האָט ליב זיך איבערצוחזרן און זי חזרט זיך איבער טיילמאָל אין אַ בלוטיקער ליצנות.

95 פּראָצענט פון פּוילישן פאָלק האָבן געשוויגן, בשעת מען האָט זייערע קרוב 1000־יאָריקע שכנים געשאָכטן און געמאָרדעט אויף בעסטיאַלישע אופנים. דאָס שווייגן איז דאָך געווען בולט און קלאָר, אַז די 95 פּראָצענט פּאָלאַקן זענען מסכים געווען מיט דער דאָזיקער בלוטיקער וואַקכאַנאַליע, וואָס די נאַציס האָבן אויסגעפירט. זיי האָבן פאַרווירקלעכט דעם פּוילישן טרוים: „פּוילן אָן יידן". דער אונטערשייד פון אייער שווייגן דאַן ביז אונדזער שווייגן היינט באַשטייט אין דעם, וואָס איר האָט געשוויגן ווען אַרום אונדז האָט געבושעוועט מאָרד און טויט. מיר שווייגן ווען אַרום אייך, בעסער געזאָגט דער באַפעלקערונג פון היינטיקן קאָמוניסטישן פּוילן פעלט אַ ביסל פרייהייט און עס פעלט אַ ביסל ברויט...

צווייטע פראַגע : צי האַלט איר נישט — אַלס אַן אַלטער יידישער סאָציאַליסט — אַז די אידייע „קאָמוניזם מיט אַ מענטשלעך פּנים", וואָס איז אַזוי ברוטאַל ליקווידירט געוואָרן אין טשעכיע און אונגאַרן, און חזרט זיך איצט איבער אין פּוילן, וועט זיך אין 1982 אויסווירקן שטאַרקער און ווירקזאַמער אויף די קאָמוניסטישע לענדער און אויך אויף די קאָמוניסטישע אָנהענגער איבער דער גאָרער וועלט?

ענטפער : דערפאַרונגען ציען זיך ווי אַ רויטער פאָדעם דורך דער געשיכטע און ספּעציעל דער בלוטיקער

האָט אַ גאָר גרויסע באַדייטונג), אָבער אויך און הויפּטזאַכלעך אויף אַ נישט שריפטלעכן סטראַטעגישן אַליאַנס צווישן אַמעריקע און ישראל, וואָס איז אין געמיינזאַמען געאָפּאָליטישן אינטערעס פוןביידע לענדער. ביידע פּאָליטישע פּאַרטייען אין אמעריקע שטרייכן אונטער דעם דאָזיקן פאַקט.

וואָס שייך דער רעיגען־אַדמיניסטראַציע אונטערליגט נישט קיין צווייפל, אַז פרעז. רעיגען איז אַ פריינד פון ישראל און מאַכט פון דעם נישט קיין סוד. ערשט לעצטנס האָט ער אונטערגעשטראָכן דעם סטראַטעגישן ווערט פון ישראל פאַר אַמעריקע באַטאָנענדיק, אַז ישראל קאָן אויפשטעלן אַן אַרמיי פון 700.000 און „ווען זיי וואָלטן דאָרטן נישט געווען, וואָלט די אַמעריקאַנער אַרמיי דאָרט געמוזט זיין".

סאָדאַר, נאָכדעם ווי די אַמעריקאַנער אַדמיניסטראַציע האָט פאַרהאַנגען דעם „סטראַטעגישן מעמאָראַנדום״ אַלס שטראָף קעגן ישראל, פאַר אַנעקסירן דעם גולן.

טראָץ דעם „הולאַבאַלו״ פון דער וועלט־פּרעסע און... פון „דזשערוזאַלעם פּאָסט״ האָט זיך די „וועלט נישט איינגעבראָכן״.

צו דער אַנטוישונג פון די אַלע „גוטע פריינד״ זענען די באַציאונגען צווישן אַמעריקע און ישראל היינט־צו־טאָג נישט אַנדערש, ווי זיי וואָלטן געווען, ווען די בעגין־רעגירונג וואָלט נישט צעשטערט דעם איראַקישן אַטאָם־רעאַקטאָר, וואָס איז געווען פאַרטיק און גרייט צו פּראָדוצירן אַטאָם־באָמבעס צו פאַרטיליקן דאָס לאַנד און פאָלק ישראל.

די אַלע געשעענישן (אפילו ווען זיי וואָלטן איבערהויפּט נישט פּאַסירט) האָבן נישט געהאָט קיין שום איינפלוס אויף דער דעציזיע צו פאַרקויפן די „איוואַקס״־עראָפּלאַנען און אַנדערע קריגס־מכשירים צו סאודי אַראַביע.

דער מעמאָראַנדום פאַר „סטראַטעגישער צוזאַמענאַרבעט״ צווישן אַמעריקע און ישראל איז אונטערגעשריבן געוואָרן נאָכן פאַרניכטן דעם אַטאָם־רעאַקטאָר און נאָכן באָמבאַרדירן די פּ.ל.אָ. הויפּט־קוואַרטיר.

צי האָט מדינת ישראל בכלל געדאַרפט האָבן דאָס „סטראַטעגישע מעמאָראַנדום״ אין דער פאָרם און אינהאַלט, ווי עס איז צושטאַנדגעקומען, איז זייער צווייפלהאַפט. איך גלויב, אַז דער „סטראַטעגישער מעמאָראַנדום״ איז געווען אַ סטראַטעגישער פעלער פון גענעראַל אריק שרון און איך וואָלט נישט געווען איבעררעאַשט, אַז בעגין האָט אויסגענוצט די געלעגנהייט פּטור צו ווערן פון דעם מעמאָראַנדום...

דאָס פאַרהעלטעניש צווישן אַמעריקע און מדינת ישראל איז באַזירט אויף אומצושטערבאַרע יסודות.

ווען די קאַרטער־אַדמיניסטראַציע האָט געפּרוווט אויסאיבן אַ דרוק אויף ישראל פאַר ברייטע קאָנצעסיעס האָט גענעראַל דזשאָרזש קימען (נאָר וואָס פּענסיאָנירט פון אַמט, אַלס הויפּט פון אמעריקעס לופטפלאָט־אינטעלעדזשענס 1977) אָפן געוואָרנט:

„צוערשט און פאַר אַלעם זעט מיר די איצטיקע רעגירונג אויס, אַז זי באַגרייפט נישט דאָס, וואָס פאַר מיר אַלס אַמעריקאַנער איז דער העכסטער און וויכטיקסטער לעבנספאַקט, וואָס שייך ישראלס ראָל אין דעם מיטעלן מזרח און דאָס איז: מדינת ישראל איז דער איינציקער שליסל צו באַלאַנסירן דעם סאָוויעטישן אימפּעריאַליזם אין דעם מיטללענדישן ראַיאָן״.

גלייכצייטיק האָט דער גענ. הויפּט פון דער לופטכוחות־אינטעלעדזשענס געוואָרנט, אַז אויפן סמך פון רעפּאָרטן (וואָס נאָר אַ פאַר אַמעריקאַנער האָבן צוטריט צו זיי) איז ער איבערצייגט, אַז די אַראַבישע הערשער צילן קאָמפּראָמיסלאָז „צו דער טאָטאַלער עקסטערמינאַציע פון ישראל אלס אַ מדינה און אַלס אַ פאָלק״.

עס איז אָנצונעמען, אַז אויך די ציווילע הויכע באַאַמטע פון דער אַדמיניסטראַציע ווייסן דאָס אַלץ, אָלאָ וואָס, די ציווילע אַדמיניסטראַציע וואָלט געוואָלט „עסן דעם קוכן און גלייכצייטיק האָבן דעם קוכע״. די אַמעריקאַנער אַדמיניסטראַציעס (די רעפּובליקאַנישע, ווי אויך די פריערדיקע, די דעמאָקראַטישע) שטרעבן צו באַלאַנסירן די אַמעריקאַנער אינטערעסן. די פּאָליטישע און עקאָנאָמישע אינטערעסן; דעם פרידלעכן פלוס פון אויל און דעם צוריקפלוס פון די פּעטראָל דאָלאַרן, אַלס באַצאָלונג פאַרן עקספּאָרט פון פאַרשידענע סחורות, הויפּטזאַכלעך וואָפן.

בכדי אָנצוגיין מיט זייערע אינטערעסן אויף אַ גלאַטיקן אופן, שטרעבט די אַמעריקאַנער אַדמיניסטראַציע אויסצואיבן אַ דרוק אויף ישראל פאַר קאָנצעסיעס, גלויבנדיק, אַז דער קערן פון דעם סטראַטעגישן יסוד, וואָס ישראל שטעלט מיט זיך פאָר פאַר אמעריקע, וועט נישט באַשעדיקט ווערן. אויב ישראל וועט ווערן אַ ביסל שוואַכער, אי״ז גם זו לטובה, זי וועט ווערן נאָך מער אָפּהענגיק פון אמעריקע. די מיינונגס־פאַרשידנהייטן צווישן די פּראָאַראַבישע און פּראָ־ישראלדיקע עלעמענטן אין דעם פּאָליטן ספּעקטרום אין אמעריקע, באַוועגן זיך אין די ראַמען, ווי ווייט מ׳קאָן דריקן אויף ישראל אין דעם אַקראָבאַטישן באַלאַנסירונגס־אַקט פון די אַמעריקאַנער אינטערעסן.

לײדער באַוועגט זיך דער באַלאַנסירונגס־אַקט קעגן די אינטערעסן פון מדינת ישראל, ווייל דער איינפלוס פון די פּראָ־אַראַביסטן איז זייער שטאַרק. דער גענ. פאַרזיצער פון דער קאָמיסיע פאַר אויסערלעכע ענינים אינעם סענאַט, גענ. סענאַטאָר (דעמאָקראַט) פולברייט איז היינט־צו־טאָג אַן אָפיציעלער „לאָביאיסט״ פאַר די אַראַבישע לענדער. געוועזענער אונטערשטאַטס־סעקרעטאַר דזשאָרזש באָל (דעמאָקראַט) איז פאַרבונדן מיט אַ באַנק, וואָס פאַרוואַלטעט מיט פּעטראָ־דאָלאַרן. זיין פּראָ־אַראַבישע שטעלונג איז באַקאַנט. גענ. פינאַנס־מיניסטער דזשאָרזש שולץ (רעפּובליקאַנער), וואָס האָט אַספּירירט אויפן אַמט פון שטאַטס־סעקרעטאַר אין דער רעיגען־אַדמיניסטראַציע שטייט אין שפּיץ פון דער בעכטעל קאָרפּאָראַציע, וואָס בויט מיליטערישע באַזעס אין סאודי אַראַביע פאַר טויזנטער מיליאָנען דאָלער. זיי אַלע באַאיינפלוסן די אַמעריקאַנער פּאָליטיק.

אגב, דער פאַרטיידיקונגס־מיניסטער קאַספּאַר וויינבערגער איז דער גענ. וויצע־פּרעזידענט פון דער בעכטעל־קאָרפּאָראַציע...

ואף על פי כן זענען די אינטערעסן און פאַרפליכטונגען פון אַמעריקע פאַר דער זיכערקייט פון ישראל אַזוי שטאַרק היינט־צו־טאָג, ווי פריער און אין די סטראַטעגישע באַציאונגען, וואָס אַנטוויקלען זיך איצט, וועלן זיך די פאַרפליכטונגען פאַר דער זיכערקייט פון מדינת ישראל נאָך מער פאַרשטאַרקן.

די באַציאונגען צווישן אַמעריקע און מדינת ישראל שטיצן זיך נישט בלויז אויף די מאָראַלישע און הומאַניטאַרע ווערטן אין גייסט פון אמעריקאַנער פאָלק (דאָס

איז נישט מער, ווי אַן אילוזיע. אַן אַנאַליז פון תכלית אין דעם קאָמוניקאַט ווייזט אויף, אַז דער גאַנצער עסק איז כמעט גאָרנישט מיט גאָרנישט.

דער קאָמוניקאַט איז אַ פּרווו צו פאַרדעקן אַ שפּאַלטונג, וואָס אַנטוויקלט זיך צווישן אמעריקע און אירע פאַרבינדעטע אויפן אייראָפּעאישן קאָנטינענט.

נאָך דער צווייטער וועלט־מלחמה האָט אַמעריקע צוריק אויפגעבויט מערב־אייראָפּע פון די מלחמה־חורבות מיט מאַסיווער שטיצע פון קאַפּיטאַל, באַפרייט דייטשלאַנד פון קריגס־רעפּאַראַציעס. דער הויפּט־ציל פון אמעריקע איז געווען: אויפצושטעלן אַן עקאָנאָמיש פּראָספּערירנדיקע אייראָפּע, וואָס זאָל זיין בכוח מיט דער הילף פון אַן אַליאַנס מיט אַמעריקע זיך צו פאַרטיידיקן קעגן דעם דרוק פון דער סאָוויעטישער מאַכט. שווערע אוצרות האָט אַמעריקע איינגעבראָקט אין דער אַליאַנס, באַקאַנט מיט דעם נאָמען „נאַטאָ". אַ האַלבער מיליאָן אַמעריקאַנער מיליטערישע מאַנשאַפט איז סטאַציאָנירט אין אייראָפּע. הינטער „די אַמברעלאַ" (דעם שירעם) פון אַמעריקאַנער מיליטערישער אָנוועזנהייט פילט זיך אייראָפּע זיכער.

אָבער פילנדיק זיך זיכער אונטער דעם אַמעריקאַנער „שירעם" האָט ווילי בראַנד באַשלאָסן צו געניסן פון בידע וועלטן. אזוי האָט ער איינגעלייטעט זיין „אָסט פּאָליטיק". אין דער אַנטוויקלונג פון דער „אָסט־פּאָליטיק" האָט די קאָאַליציע פון בראַנד און זיין נאָכפאָלגער קאַנצלער שמידט, אין משך פון איין דעקאַדע פאַרוואַנדלט דייטשלאַנד אין אַן אייראָפּעאיש־קאַפּיטאַליסטישן הינטערגאָרטן פאַר דעם סאָוויעטישן בלאָק. אַ דאַנק אייראָפּעאישע קרעדיטן ווערן געליפערט צום סאָוויעטישן בלאָק מאַטעריאַלן און אַרטיקלען פון הויכער טעכנאָלאָגיע. די רעדער פון דער אינדוסטרי דרייען זיך פאַרן סאָוויעטישן בלאָק. די קרעדיט־קאָנטעס וואַקסן. אַן איבעררייס אין דער דאָזיקער אַנטוויקלונג איז עלול חרוב צו מאַכן דעם אייראָפּעאישן באַנק־וועזן און אריינוואַרפן די דייטשע עקאָנאָמיע אין אַ ווירוואַר.

דער דאָזיקער צושטאַנד איז די הויפּט־סיבה פון די מיינונגס־פאַרשידנהייטן צווישן אַמעריקע און דייטשלאַנד, אין זייערע באַציאונגען צום סאָוויעטישן בלאָק. די ממשותדיקייט פון דער נאַטאָ־אַליאַנס ווערט באַצווייפלט.

די גוואַלטיק גרויסע אַנטי־אַמעריקאַנער דעמאָנסטראַציעס אין דייטשלאַנד, האָלאַנד, איטאַליע זענען עלול צו זיין דער קאַטאַליסט פאַר אַ צוזאַמענברוך פון דער „נאַטאָ־אַליאַנס".

אינטערעסאַנט איז אין דעם צוזאַמענהאַנג די נייע פּאָליטישע אָריענטאַציע פון פראַנקרייך. פראַנסואָ מיטעראַן. די נייע פּראָ־אַמעריקאַנער איינשטעלונג און די מיינונגס־פאַרשידנהייטן מיטן קאַנצלער שמידט. די אָפּקילונג פון דער קאָרדיאַלער פאַרהעלטעניש מיט דייטשלאַנד.

די ווירקלעכקייט פון דער נייער פראַנצויזישער ווענדונג רעפלעקטירט אַ זאָרג, וואָס די פּאָליטיקער האָבן מורא ארויסצוברענגען איבערן מויל. פראַנקרייך האָט זיך געקאָנט דערלויבן אויף אַ זעלבשטענדיקע אַנטי־אַמעריקאַנער שטעלונג אַ דאַנק... דער אַמעריקאַנער אַרמיי וועלכע סטאַציאָנירט אין דייטשלאַנד... אויב אָבער אַמעריקע — טיף אַנטוישט אין אירע פאַרבינדעטע אויפן אייראָפּאישן קאָנטינענט, וועט צוריקציען אירע כוחות פון דייטשלאַנד (וואָס ד"ר קיסינדזשער זעט פאָראויס פאַר מעגלעך און אפילו וואַרשיינלעך), וועט די „פינלאַנדיזאַציע" פון דייטשלאַנד ברענגען דעם סאָוויעטישן בלאָק צו די פראַנצויזישע גרענעצן...

דער פוילישער פּאָליטישער קריזיס און דער עקאָנאָמישער צוזאַמענברוך האָבן בולט געמאַכט די פּאַטאַלע פאַרוויקלונג פון די מערב־אייראָפּאישע לענדער אין דעם סאָוויעטישן בלאָק.

די אייראָפּאישע בענק זענען די הויפּט־קרעדיטאָרן. פוילן צאָלט נישט און האָט נישט בדעה צו צאָלן. די בענק דערקלערן איר נישט באַנקראָט, ווייל אויב זיי וועלן „אָפּשרייבן" אַלס אַ פאַרלוסט די פוילישע חובות, וועלן די בענק זיך אליין געפינען אין פינאַנסיעלע שוועריקייטן. לויט די לעצטע ציפערן האַנדלט עס זיך אין 28.5 ביליאָנען דאָלער.

שטעלט זיך די פראַגע: ווו זענען די שווערע געלטער אַהינגעקומען?

אַ בליק אין טעלעוויזיע אויף דער מאַרשירנדיקער פוילישער אַרמיי, גוט אויסגעשטאַט. כמעט אַ האַלבער מיליאָן זעלנער אין אוניפאָרם. דאָס איז אַלץ פאַר די געלטער פון די מערב־אייראָפּאישע בענק. אינטערעסאַנט איז אויך און אפילו מיסטעריעז: באַטראַכטנדיק די פוילישע מאַסן, געזען אין טעלעוויזיע, זעט מען שיין און פיין געקליידטע און זאַטע מענטשן.

גלייכצייטיק קומען אָן ידיעות וועגן אַ נייער אַנטיסעמיטישער כוואַליע. יידן ווערן באַשולדיקט, אַז זיי דאַרפן נישט שטיין אין „אָטשערעט", ווייל זיי האָבן באַהאַלטן דאָס עסנוואַרג, פאַנטאַמע, נישט עקזיסטירנדיקע יידן. אַנטיסעמיטישע פלוג־בלעטער און די אָפיציעלע באַגלייטער פון טוריסן און שול־קינדער צו די טויטן־לאַגערן פאַרלייקענען די שואה. די אומגעקומענע אין די לאַגערן זענען געווען פּאָלאַקן און נישט קיין יידן...

די באַציאונגען צווישן ישראל און אמעריקע

די וועלט־פּרעסע שטרייכט אונטער (מיט צופרידנקייט) אַז די באַציאונגען צווישן אַמעריקע און ישראל געפינען זיך אויף דעם נידריקסטן גראַד זינט דער אַנטשטייאונג פון דער מדינה. — פאַרשטייט זיך — שולדיק איז די בעגין־רעגירונג.

אָט ווערט ישראל אינגאַנצן איזאָלירט, פאַרלירנדיק דעם איינציקן באַשיצער — אַמעריקע. די סיבות זענען: די בעגין־רעגירונג האָט צעשטערט דעם אַטאָם־רעאַקטאָר אין באַגדאַד; האָט באַמבאַרדירט די הויפּט־קוואַרטיר פון דער פ.ל.א. און צו פאַרענדיקן דאָס יאָר 1981 — האָט זי אַנעקסירט רמת גולן.

נאָך אַ גאָר גרויסער חטא איז די „ליטאַניע", וואָס בעגין האָט פאַרגעלייענט דעם אַמעריקאַנער אַמבאַ־

ד״ר מ. פערשטענדיק

אויפן שוועל פון 1982

(אַ בינטל געדאַנקן)

דער אָנהויב פון אַ קאַלענדאַר־יאָר איז טראַדיציאָנעל די צייט ווען פּאָליטיקער און די וועלט־פּרעסע באַמיען זיך אָפּצושאַצן דאָס פאַרגאַנגענע יאָר אין אַ קלאָרער פּערספּעקטיוו און אָנצודייטן אַנטוויקלונגען אין אַלגעמיינע שטריכן אויף דער וועלטס פּאָליטישער סצענע, אין דעם קומענדיקן יאָר.

דאָס יאָר פון טעראָר

זוכנדיק אַן אַנטשפּרעכנדע באַצייכנונג פאַר דעם פאַרגאַנגענעם יאָר האָבן די קאָמענטאַטאָרן אָנגערופן דאָס יאָר 1981 אַ יאָר פון טעראָר.

אין איין יאָר אַ שאָס־אַטענטאַט אויפן אַמעריקאַנער פּרעזידענט, אויף דעם פּויפּסט (בײדע פאַרוווּנדעטע) און אַ ספּעקטאַקולאַרן אַטענטאַט אויף אַנוואַר סאַדאַט, דערשאָסן בעת אַ מיליטערישן פּאַראַד.

די דריי גרויזאַמע געשעענישן האָבן שאָקירט די וועלט.

געווען אויך אַנדערע גרויזאַמע טעראָר־אַקטן, אינעם פאַרגאַנגענעם יאָר און פריער. זיי האָבן ווייניקער שאָקירט די וועלט.

אַ באָמבע־אויפרייס פאַר דער שול אין פּאַריז. דער פראַנצויזישער מיניסטער פונעם געוו. זשיסקאַר ד׳עסטיין־רעזשים האָט באַדויערט אין פּאַרלאַמענט, אַז די באָמבע, וואָס איז געווען געצילט קעגן ייִדן, האָט דערהרגעט אומשולדיקע פראַנצויזן אויף דער גאַס... אַ באָמבע האָט אויפגעריסן די ספרדישע שול אין אַנטווערפּן און אַ טייל פון דעם אַלטן ייִדישן דיאַמאַנטן־קוואַרטאַל. אַן אַראַבישער טעראָריסט האָט אַריינגעוואָרפן אַ האַנט־גראַנאַט אין קינדערגאָרטן. אַ באָמבע פאַר דער שול אין קרייסקיס ווין און אַנדערע.

דער פענאָמען, וואָס ווערט באַצייכנט מיט דעם נאָמען „שטאַטישער טעראָר״ — האָט זיך אָנגעהויבן מיט די פּ.ל.אָ. טעראָר־אַקטן אין מדינת ישראל. באָמבעס אין סופּערמאַרקעטס; אויף די אויטאָבוסן־סטאַציעס; אין אויטאָבוסן גופא; פאַרכאַפּן שולן מיט קינדער; הייזער אין די גרענעץ־שטעטלעך; אַ בלוט־באָד אויפן אַעראָדראָם אין לוד; די מגפה פון קידנעפּן עראָפּלאַנען. — די ליסטע איז זייער אַ לאַנגע.

היות די אַלע טעראָר־אַקטן זענען געווען געווענדט קעגן ייִדן, איז די וועלט נישט געווען שטאַרק איבערגענומען...

פאַראַן אַ טרויעריקע איראָניע אין דעם פינצטערן געשפּענסט: אַ דאַנק ישראלס קאָמפּראָמיסלאָזן קאַמף אויסצוראָטן די טעראָריסטן, געפינען זיך די טעראָר־באַנדעס אין דעפענסיווע, וואָס שייך ישראל, אָבער די זעלבע טעראָריסטן בושעווען אין דער מערב־וועלט.

אין די פּ.ל.אָ.־לאַגערן ווערן אויסגעשולט, באַוואָפנט און פינאַנסירט טעראָריסטן פון פאַרשידענע נאַציאָנאַלי־טעטן, פון פאַרשידענע פּאָליטישע שאַטירונגען, פון רויטע פאַשיסטן, אַנאַרכיסטן ביז נעאָ־נאַציס.

דערמאָנט דאָס, וואָס דער דייטשער פּאַסטאָר מאַרטין נימעלער האָט אַמאָל געזאָגט: „ווען די היטלעריסטן האָבן באַקעמפט די ייִדן, האָב איך נישט פּראָטעסטירט. איך בין נישט קיין ייִד. ווען זיי האָבן פאַרשפּאַרט די סאָציאַליסטן, קאָמוניסטן, געווערקשאַפטלער, האָב איך נישט פּראָטעסטירט. איך געהער נישט צו דער קאַטעגאָריע. ווען זיי האָבן אָנגעהויבן די אַקציע קעגן די קאַטאָליקן, האָב איך נישט פּראָטעסטירט, איך בין נישט קיין קאַטאָליק. ווען זיי האָבן מיך פאַרשפּאַרט איז קיינער מער נישט געווען צו פּראָטעסטירן״...

דאָס יאָר 1981 האָט זיך פאַרענדיקט מיט קידנעפּן דעם גענעראַל דאָזיער, איינעם פון די העכסטע אַמעריקאַנער אָפיצירן פון נאַטאָ און דאָס יאָר 1982 האָט זיך אָנגעהויבן מיט דערמאָרדן דעם אַמעריקאַנער מיליטערישן אַטאַשע אין פּאַריז, אין מיטן העלן טאָג.

די מערב־וועלט קאָן נישט ארויפוואַרפן די שולד פאַר דער טעראָריסטישער אַנאַרכיע אויף קיינעם. זיי אַליין: אירע פּאָליטיקער, איר פּרעסע, די זשורנאַליסטן, די רעפּאָרטערן, זיי אַלע טראָגן די פאַראַנטוואָרטלעכקייט פאַר דערלויבן די אַנטוויקלונג פון דער טעראָר־מגפה אין דער מערב־וועלט.

קרייסקי און ווילי בראַנדט פאָטאָגראַפירן זיך מיט יאַסער אַראַפאַט; לאָרד קאַרינגטאָן רעדט וועגן אַ טרעפונג מיט אַראַפאַטן; דער פירער פון דער אויסטראַלישער אַרבעטער־פּאַרטיי ביל היידען איז עולה רגל געווען צו טרעפן זיך מיט אַראַפאַטן; צי ווייסן זיי נישט, אַז יאַסער אַראַפאַט איז דער אַב הטומאה פון דער טעראָר־מגפה?!

אמעריקע, מערב אייראָפּע, פּוילן און... ייִדן

דער פּאָליטישער פרילינג אין פּוילן האָט זיך פאַרענדיקט מיט איין קלאַפּ. גענעראַל יאַרוזעלסקי האָט דערקלערט קריגס־צושטאַנד. אָפּגעשניטן די טעלעפאָנישע און טעלעגראַפישע פאַרבינדונגען מיט אויסלאַנד און אין פּוילן גופא — צווישן די שטעט. טויזנטער מיטגלידער פון „סאָלידאַרנאָשטש״ זענען פאַרשפּאַרט געוואָרן אין קאָנצענטראַציע־לאַגערן. פּוילישע גרובן־אַרבעטער — דערשאָסן..

אַמעריקע און די מערב־אייראָפּעאישע לענדער זענען אויפגעבראַכט געוואָרן. אָבער באַלד זענען צום אויבערפלאַך ארויפגעשוווּמען מיינונגס־פאַרשידנהייטן, וואָס רעפלעקטירן צוויי פאַרשידענע שיטות, וועלכע באַדראָען די עקזיסטענץ פון דער אַליאַנס און אויך מיינונגס־פאַרשידנהייטן צווישן פראַנקרייך און דייטשלאַנד.

דער געמיינזאַמער קאָמוניקאַט פון די נאַטאָ־אַלירטע (אונטער דעם דרוק פון אַמעריקע) דערמאָנט סאַנקציעס, אָבער די אָפּגעראַטעוועטע „איינהייט״ פון דער אַליאַנס

די פעלקער פון מערב האָבן געצאָלט אַ בלוטיקן פּרייז פאַרן זיג איבערן נאַציזם. (אַחוץ דעם ייִדישן פּרייז — די פאַרניכטונג פון אַ גאַנץ פאָלק).

די פעלקער פון מערב וועלן ווידער מוזן צאָלן פאַר די פעלערן, וועלכע זייער פירער האָבן געמאַכט, און מאַכן נאָך אַלץ.

די מערב־פעלקער לעבן מיט דער פאַלשער אילוזיע, אַז די פאַלאַקן, די טשעכן אָדער די אונגאַרן וועלן פאַריכטן די פעלערן, און ס׳וועט זיי אויסמיידן די פראָנטאַלע קאָנפראָנטאַציע מיט דער סאָוויעטישער טיראַניע.

דער פאָליטישער באַראָמעטער ווײַזט — אַז דער אָנקומענדיקער שטורעם, וועט נישט אויסמיידן דעם מערב.

צום 71טן יאָר

די „קדימה" טרעט אַריין אין 71טן יאָר פון איר עקזיסטענץ.

דאָס איז אַ מערקווירדיקע דערגרייכונג פון אַ לאָקאַלער אינסטיטוציע, וואָס איז פון אַ קליינער ביבליאָטעק, פון אַ זאַמל־אָרט פון איינזאַמע אימיגראַנטן — פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַן אָנגעזעענעם, בכבודיקן און איינפלוסרייכן קולטור־צענטער אין מעלבורן.

דער וווּקס און אַנטוויקלונג פון „קדימה" איז געקומען אַ דאַנק די כסדרדיקע נייע געזעלשאַפטלעכע כוחות, וועלכע דער אימיגראַנטן־שטראָם האָט פאַרטראָגן צו אונדזערע ברעגן. זיי האָבן מיטגעבראַכט אידעאַלן, געזעלשאַפטלעכע דערפאַרונג און די באַדערפעניש צו לעבן מיט די דאָזיקע אידייען.

די טוער זענען געקומען פון מזרח־אייראָפּע, דער עיקר — פון פּוילן.

דער מזרח־אייראָפּעישער רעזערוואַר פון טוער איז מער נישטאָ. אונדזער אָריענטאַציע מוז גיין אויף אינעווייניק. פון צווישן די, וועלכע שטייען נאָך ביי געזעלשאַפטלעכער אַרבעט דאַרפן מיר געפינען די נויטיקע כוחות ווייטער אויפהאַלטן און פאַנאַנדערבויען דעם געזעלשאַפטלעכן פענאָמען — וואָס הייסט „קדימה".

נישט אַלע פון צווישן אונדז גיבן זיך אָפּ אַ רעכענונג פון דער וויכטיקער אויפגאַבע וואָס שטייט פאַרן קליינעם הייפל טוער — פון איין זייט, און פון דער צייט אין וועלכער מיר לעבן — פון דער צווייטער.

די צייט איז נישט קיין גינסטיקע פאַר ייִדיש לשון; פאַר קולטורעלער אַנטוויקלונג אין דער ייִדישער שפּראַך; פאַרן וווּקס פון אינסטיטוציעס פון ספּעציפיש־ייִדישן נאַציאָנאַלן כאַראַקטער — ווי ס׳איז די „קדימה"; ס׳ווערן ווייניקער טוער; ס׳פאַרקלענערט זיך די צאָל ייִדן, וואָס האָבן אַ באַדערפעניש זיך אויסצולעבן אין ייִדיש; אין אָנטיילנעמען אין קולטור־אונטערנעמונגען אין ייִדיש; אין אַרויסווייזן אינטערעס פאַר לאָקאַלע ייִדיש־פּראָבלעמען.

די וואָס שטייען ביי געזעלשאַפטלעכער אַרבעט, קאָנען נישט פאַרמאַכן די אויגן און בלינדערהייט פאַרבייגיין די פאַקטן.

צום גליק פון דער „קדימה" זענען אירע טוער פון אַ ייִנגערער גענעראַציע און פאַרמאָגן נאָך גענוג געזעלשאַפטלעכע פאַראַנטוואָרטלעכקייט און וויטאַליטעט נישט נאָר אויפצוהאַלטן די אינסטיטוציע אויף דעם ניוואָ, ווי זי איז היינט — נאָר אויך געפינען נייע געביטן פון אַקטיוויטעט, וואָס קאָנען פאַראינטערעסירן ברייטע שיכטן פון דער ייִדישער באַפעלקערונג.

מאַכנדיק דעם לאָגישן אויספיר פון די פאַקטן פון לעבן, וועלכע מען קאָן נישט ענדערן און מיט וועלכע מען קאָן זיך בלויז ראַנגלען — וואָלטן די אַלע, וועלכע האָבן זייער לעבנס־אידעאַל און נאַציאָנאַלע געפילן פאַרבונדן מיט ייִדישער געזעלשאַפטלעכער טעטיקייט, ווי די איינציקע מעגלעכקייט אויפצוהאַלטן ייִדישקייט, ווי אַ לעבנס־וועג — און ייִדן, ווי אַ פאָלק — וואָלטן די מענטשן מיט אָנערקענונג און וואַרעמקייט געדאַרפט אויפנעמען די רעזולטאַטן פון דער טעטיקייט, וועלכע די „קדימה" פירט.

צום באַדויערן האָבן אפילו די בעסטע צווישן אונדז, אין זייער לאַנגן לעבנסוועג נישט באַוויזן אויסצוואָרצלען פון זיך יענע מענטשלעכע שוואַכקייטן וואָס האָבן צעשטערט אימפּעריעס, אומגעבראַכט לענדער.

די שוואַכקייטן פון פּערזענלעכע אַמביציעס, דער ווילן אָפּצוהאַלטן קליינע, פּערזענלעכע „זיגן", אפילו ווען דאָס איז פאַרבונדן מיט אונטערמינירן די עקזיסטענץ פון דער אינסטיטוציע; פון וועלן באַזייטיקן מענטשן, כדי צו פאַרנעמען פּאָזיציעס, אַלס באַפרידיקונג פון פּערזענלעכע אַמביציעס און צום שאָדן פון כלל.

אין דער דאָזיקער ערנסטער שעה, איז נויטיק אויסצורופן:

לא זו הדרך!

צי זענען מיר איבערצייגט, אַז דער רוף וועט דערהערט ווערן? לײַדער איז נאָך אַלץ גילטיק דער כלל, אַז:

„די וועלכע צעשטערן די געזעלשאַפט זענען די זעלבע מענטשן וואָס האָבן אויפגעבויט די געזעלשאַפט".

דאָך: עס טליעט אין אונדז דער פונק פון האָפענונג, אַז דער שכל הישר און די געזעלשאַפטלעכע פאַראַנטוואָרטלעכקייט וועט פאָרט אָפּהאַלטן אַ זיג איבער פּערזענלעכע אַמציציעס...

שטייען מיר פאַר דער אַלגעמיינער פאַרזאַמלונג פון 71טן לעבנס־יאָר פון „קדימה". מיר קאָנען זיך נישט פאַרגינען צו צעשטערן און בויען אויפסניי. ביים צעשטערן פאַרלירן מיר אונדזערע שוואַכע כוחות, און צום בויען וועלן זיי שוין נישט סטייען.

בלייבט אונדז בלויז צו מאַכן אַלע אָנשטרענגונגען אויפצוהאַלטן דאָס דערגרייכטע, אויף וויפל מיר האָבן די מעגלעכקייט (און די פיזישע און גייסטיקע קאַפּאַציטעט).

מיר זעען נישט די מאַסן הינטער אונדז, וועלכע וועלן דעם וועג פאַרזעצן. מיר זעען אפילו נישט די יחידים...

כל זמן מיר זענען נאָך דאָ, לאָמיר געניסן די פרוכטן פון אונדזער אויפטו.

מ. אַ.

מעלבורנער בלעטער

ליטעראַריש־געזעלשאַפטלעכע אויסגאַבע

אַדרעס פון רעדאַקציע : "KADIMAH", 7 Selwyn Street, Elsternwick, Victoria, 3185, Australia.

פעברואַר־מערץ 1982 | נומער 1 (30) | מעלבורן־אויסטראַליע

פעלערן — וואָס זענען זיך נוקם

פּאָליטישע געשעענישן זענען אָפּט דער שווימענדיקער אייזבאַרג — פון וועלכן מיר זעען בלויז דעם שפּיץ. עס וועט דעריבער אויסקומען אַביסל נישט פאַרשטענדלעך, ווען מיר ווען באַמערקן, אַז די פאַראַנטוואָרטלעכקייט פאַר די פּאָליטישע אומרוען אין מזרח־אייראָפּע: (פּוילן — היינט; טשעכאָסלאָוואַקיע 1968; אונגאַרן — 1956) טראָגן די מערב־פּאָליטיקער פון די פערציקער, וועלכע האָבן רעפּרעזענטירט די פּרעזידענטן רוזוועלט, טרומאַן, און דער ענגלישער פּרעמיער טשערטשיל.

די סאָוויעטישע פאַרבינדעטע פון דער צווייטער וועלט־מלחמה אַמעריקע און ענגלאַנד האָבן נישט נאָר געהאָלפן רוסלאַנד און אייראָפּע צו באַפרייען זיך פון נאַציזם — זיי האָבן אויך אומדירעקט געהאָלפן ראַטעווען דעם סאָ־וויעטישן קאָמוניזם.

די אָפּמאַכן פון יאַלטאַ און פּאָטסדאַם זענען שאַנד־דאָקומענטן פון צוואַנציקסטן י. ה.

דער ווערסאַלער טראַקטאַט, נאָך דער ערשטער וועלט־מלחמה האָט געגעבן אומאָפּהענגיקייט די מינדערהייט־פעלקער, אונטערדריקט דורך דער צאַרישער אימפּעריע: ליטע, לעטלאַנד, עסטאָניע, פּוילן, פינלאַנד.

די אָפּמאַכן פון דער צווייטער וועלט־מלחמה האָבן די אַלע פעלקער צוריקגעשטויסן אונטערן סאָוויעטישן יאָך — פּלוס די אַנדערע לענדער פון מזרח־אייראָפּע.

די קאָנצעסיעס וועלכע די אַלירטע האָבן באַקומען פון סאָוויעט־רוסלאַנד, זענען געווען ממש לעכערלעכע: מען האָט פאַנאַנדערגעלאָזן דעם דריטן אינטערנאַציאָנאַל, און רוסלאַנד האָט פאַרביטן דעם „אינטערנאַציאָנאַל" ווי דעם מלוכה־הימן, אויף אַ „לייטישן" — אַ נאַציאָנאַליס־טישן, וואָס האָט געקלונגען אין די אויערן פון אַ רוז־וועלט און טשערטשיל מער רעספּעקטעבל . . .

די רוסן ווי אַ פאָלק האָבן נישט נאָר אָפּגעהאַלטן אַ זיג איבערן נאַציזם — נאָר דער באָלשעוויזם — ווי אַן אידיי האָט אָפּגעהאַלטן אַ זיג איבער די מערב־דעמאָקראַטיעס, אַ זיג — אָן איין שאָס, און נישט פאַרלירנדיק קיין איין פּאַסטולאַט.

אין דער אַזוי גערופענער „דעסטאַליניזאַציע ערא", ווען דער כיטרער מוזשיק ניקיטאַ כרושטשאָוו האָט דער־לויבט צו פאַרעפנטלעכן סאָלזשעניצינס ווערק: „איין טאָג אין לעבן פון איוואַן דעניסאָוויטש" (צוליב זיינע אייגענע פּאָליטישע אויסרעכענונגען), האָבן זיך די מערב־קרעמ־לינאָלאָגן צעזונגען וועגן דער „אָדליגע" — דעם אָנזאָג פון פּאָליטישן פרילינג.

צוזאַמען מיט כרושטשאָוון, איז פאַרשוווּנדן דער איינ־גערעדטער פרילינג, ווייל באָלשעוויזם איז אַן אידיי וואָס קאָן נישט ענדערן איר איינשטעלונג; איר טאַקטיק; ווען דער מענטש באַדייט גאָרנישט און די מלוכה איז אַלץ . . .

אַפילו שוין נאָכן קריג, האָט מען צווייי „אומאָפּהענגי־קע" רעפּובליקן (ווי פּאָליטיש נאַיוו...) ווייסרוסלאַנד און אוקראַינע אָנגענומען אַלס מיטגלידער פון די פאַראייניק־טע פעלקער. אַ דאַנק דעם האָבן זיי, ווי מלחמה־געליטענע לענדער, גענאָסן פון דער אויפבוי־אַרבעט און סובסידיעס פון „אונראַ", וואָס איז אין דער ווירקלעכקייט געווען נישט אַנדערש ווי אַמעריקאַנער הילף פאַר מלחמה־געליטענע.

אָן דער הילף פון אַמעריקע, זענען די רוסישע שאַנסן פון געווינען די מלחמה געווען גאָר קנאַפּע.

און דאָך האָט רוזוועלט מסכים געווען, אַז סאָוויעט־רוסלאַנד זאָל אַריינבאַקומען מיליאָנען אומזיסטע שקלאַפן.

די גרויסמוטיקע פּאָליטיקער (אויף יענעמס חשבון) האָבן אַפילו נישט געהאַלטן פאַר נויטיק אָנצופרעגן די בירגער פון די לענדער — צי זיי ווילן ווערן אַ טייל פון דער סאָוויעטישער איינפלוס־ספערע.

עס לייגט זיך אויפן שכל, אַז פּרעז. רוזוועלטס באַראַ־טער זענען געווען פּראָ־סאָוויעטישע סימפּאַטיקער.

די טראַגישע קאָנסעקווענצן פון די אַלע אָפּמאַכן, האָט מען שוין געקאָנט זען באַלד נאָכן קריג, ווען עס האָט זיך געהאַנדלט וועגן דער רעפּאַטריאַציע פון פּליטים, און עט־לעכע יאָר שפּעטער — צו דער „קאַלטער מלחמה".

די פעלקער פון מזרח־אייראָפּע צאָלן אַצינד דעם פּרייז פאַר דער פּאָליטישער נאַיוויטעט פון די באַרימטע מלוכה־מענער, וועלכע מען לויבט אויף צענדליקער זייטן אין געשיכטע־ביכער.

איז דאָס אויפשטעלן די קאָמוניסטישע אימפּעריע, די איינציקע שולד פון די מערב־פּאָליטיקער?

צום באַדויערן, האָבן זיי מיט אַ צוויי דעקאַדעס פריער (סוף צוואַנציקער יאָרן) געהאָלפן אויפשטעלן אַ צווייטע מאָנסטרועזע אידעאָלאָגיע: היטלער און דעם נאַציזם.

Jewish Cultural Centre and National Library "KADIMAH"

7 Selwyn Street, Elsternwick 3185
Telephone 523 9817

Dear Sir/Madam,

I have the honour, by direction of the Board of Directors of the "Kadimah", to request your attendance at the

70th ANNUAL GENERAL MEETING

of the above Society, to be held on Sunday, 21st March 1982 at 8 p.m. sharp, in the new "Kadimah" building, 7 Selwyn Street, Elsternwick.

Yours faithfully
M. AJZENBUD
Hon. Secretary

BUSINESS:

1. Confirmation of Minutes of the previous Annual Meeting.
2. Reception and Adoption of Annual Report and Balance Sheet.
3. Election of Board of Management.
4. Any other business that may occur.

NOTE: Written nominations for Directors of the Board of Management should be lodged at the office of the "Kadimah", 7 Selwyn Street, Elsternwick, not later than Friday, 19th March 1982 by 5 p.m.

M. AJZENBUD
Hon. Secretary

ייִדישער קולטור־צענטער און נאַציאָנאַלע ביבליאָטעק „קדימה"

7 סעלווין סטריט, עלסטערנוויק, טעל. 523 9817

חשובער פריינד,

לויט די אינסטרוקציעס פון קאָמיטעט האָב איך דעם כבוד צו פאַרבעטן איך

אויף דער 70־טער יערלעכער אַלגעמיינער פאַרזאַמלונג פון „קדימה"

די פאַרזאַמלונג קומט פאָר זונטיק, דעם 21טן מערץ 1982, 8 אָווט אין לעאָ פינק־זאַל פון „קדימה", 7 סעלווין גאַס, עלסטערנוויק.

מיט דרך־ארץ
מ. אייזענבוד
ערן־סעקרעטאַר

טאָג־אָרדנונג:

1) איבערלייענען און באַשטעטיקן דעם פראָטאָקאָל פון דער לעצטער יערלעכער אַלגעמיינער פאַרזאַמלונג;
2) באַשטעטיקן דעם יערלעכן באַריכט פון די געלט־רעכענונגען;
3) אויסוויילן אַ נייעם קאָמיטעט;
4) אַנדערע ענינים וואָס וועלן עווענטועל אַרויס־געבראַכט ווערן.

באַמערקונג:

שריפטלעכע נאָמינאַציעס פון קאַנדידאַטן צום קאָמיטעט דאַרפן אַריינגעטראָגן ווערן אין סעקרעטאַריאַט פון „קדימה", 7 סעלווין גאַס, עלסטערנוויק, נישט שפּעטער ווי ביז מיטוואָך, דעם 17טן מערץ 1982, 5 נאָך מיטאָג.

ISSN 0155-0128

מעלבורנער בלעטער

אינהאלט:

מ. א. — פעלערן וואָס זענען זיך נוקם; צום 71טן יאָר 1
דר. מ. פערשטענדיק — אויפן שוועל פון 1982 3
י. אָרבאַך — די פוילישע טראַגעדיע 6
א. זילבער — וועגן דעם „שידוך" — יידיש־ענגליש 7
מ. אייזענבוד — די זונטיק־שול — אַ שפּראַך־שול 9
אַ. ציקערט — גאָט אין ירושלים (פּאָעמע) 10
י. מ. לעווין — מיט דריי אינטשעס העכער... 11
ה. באַכראַך — דער אויסטראַלישער זשורנאַל „קוואַדראַנט" 14
ש. בענעט — דער ערשטער יידישער גענעראַל־גובערנאַטאָר 17
וו. יאַבלאָנסקי — דעם קרעמלס שלאַכטשיץ 18
מגר. בקציון פעלדשוה — וואַרשע 1944 (דערמאָנונג) 20
ח. מאַלטינסקי — דער חיה'שער פּחד... 22
מ. אייזענבוד — דער צעטראָטענער גלויבן... 23
70־טער טעטיקייטס־באַריכט פון „קדימה" 25

פּרייז 1 דאָלאַר

אַרויסגעגעבן דורך דער „קדימה" אין מעלבורן, אויסטראַליע

מעלבורן נר. 1 (30) פעברואַר—מערץ 1982